

TC
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİMDE
ZORBALIK

Yüksek Lisans Tezi

Selda İLHAN ALPER

BURSA 2008

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİMDE

ZORBALIK

Yüksek Lisans Tezi

Selda İLHAN ALPER

Danışman: Yard.Doç. Dr. Aynur OKSAL

BURSA 2008

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı'nda U2004467 numaralı Selda İLHAN ALPER'in hazırladığı “ İlköğretimde Zorbalık’’konulu (Yüksek Lisans) ile ilgili tez savunma sınavı,/...../ 20.... günü -saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının.....(başarılı/başarısız) olduğuna(oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav
Komisyonu Başkanı)
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

...../...../ 20.....

ÖZET

Okullarda meydana gelen saldırganlık olaylarının bir türü olan okul zorbalığı eğitim-öğretim etkinliklerini olumsuz yönde etkilemektedir. Çocuklar üzerindeki psikolojik ve sosyolojik etkileri sadece okul yıllarıyla sınırlı kalmayıp yaşamın sonraki dönemlerinde de devam etmektedir. Bu etki sadece zorbalığa maruz kalan kurbanların değil, aynı zamanda zorbalığa tanık olanların ve zorbaca davranışları alışkanlık haline getiren çocukların da gelişimini olumsuz biçimde etkilemektedir.

Bu bilgilerden hareketle, bu çalışmanın amacı, İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin, maruz kaldıkları zorbalık türleri, bunların görülme sıklığı, zorbalığın görülme türünde sınıf düzeyi ve cinsiyete bağlı olarak incelemek ve mevcut durumu ortaya koymaktır.

Çalışma kapsamında veri toplamak amacıyla; öğrencilerin maruz kaldıkları fiziksel veya sözel zorbalıkların ne sıklıkla meydana geldiğini, bu eylemleri yapanların cinsiyetleri ve öğrencilerin yardım aldığı kişi veya kişileri, sorgulayan anket çalışması uygulanmıştır. Araştırmaya 119 kız, 131 erkek olmak üzere toplam 250 öğrenci katılmıştır. Uygulama sonunda bilgi toplama formunda yer alan sorular yüzde ve frekansları hesaplanarak tablolar halinde özetlenmiştir.

Belirli bir okul ortamında öğrencilerin olası zorbalıklara maruz kalıp kalmadıkları konusunda bir fikre varabilmek, kuşkusuz o ortamdaki kişilerin görüşünü almayı ve ortama etki eden birçok değişkenin incelenmesini gerektirir. Bu nedenle; bu çalışma çerçevesinde “veli, öğretmen, okul yöneticileri ve diğer unsurlar” aktif olarak yer almadığı için, elde edilecek bulgular sınırlılık gösterebilir.

Anahtar Sözcükler: İlköğretimde Zorbalık, Zorbalık, Okul Zorbalığı.

ABSTRACT

Bullying is the one type of violence acts that occurs in school atmosphere and it effects the education activities negatively. Sociological and psychotically victimization is not only limited by school years, but also negative effects continue all life long. Bullying victims are not the ones that their development is negatively effected but also the children who witnessed the bullying act and the bullying children's developments are negatively effected.

In this respect, the aim of this study is to investigate the type and occurrence frequency of bullying that 6th 7th and 8th grade are subjected to, in terms of grade and sex, and also to present the current situation in elementary education

A survey was done within the context of this study which questions; the frequency of physical and oral bullying that the students were subjected, the gender of the bullying student and the persons from whom students wanted help. Total 250 students, which were 119 female and 131 male, participated in this survey. The questions that are in the information collection form at the end of this study were summarized as charts and tables using percentage approach.

The examining of many parameters and asking the views of people in the environment is required to understand if the students in a certain school are bullied or not. For this reason, the results may be limited due to the lack of active participation of parents, teacher, school managers and other factors.

Keywords: Bullying in elementary education, bullying, school bullying.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1 Problem.....	1
1.2 Amaç.....	6
1.3 Önem.....	7
1.4 Varsayımlar.....	8
1.5 Sınırlılıklar.....	8
1.6 Tanımlar.....	9

BÖLÜM II

İLGİLİ ALAN YAZIN	10
2.1 Zorbalık nedir?.....	10
2.2 Zorbalığın Ayırt Edici Özellikleri.....	13
2.3 Zorbalık Şekilleri.....	14
2.4 Zorbalığın Ortaya Çıkış Biçimleri.....	14
2.5 Zorbalığın Belirtileri.....	15
2.5.1 Zorbanın Özellikleri.....	15
2.5.2 Zorba Davranışın Etkileri.....	15
2.5.3 Şiddet Nedir?	16
2.5.4 Saldırganlık Nedir?	17
2.6 Zorbalığın Şiddet ve Saldırganlık İle İlişkisi.....	18
2.7 Zorbalığa Maruz Kalmış Çocukların Karakteristikleri	20
2.7.1 Kişilik ve Kişiliğin Oluşumu.....	20
2.7.2 Zorba Davranışın Oluşumu.....	22
2.7.2.1 Bireysel Etkenler.....	22
2.7.2.2 Ailesel Etkenler.....	22
2.7.2.3 Arkadaş Grupları ve Okulla İlişkili Etkenler.....	22

2.7.2.4 Zorbalık Yapma ve Diğer Anti-sosyal Davranışların İlişkisi.....	23
2.7.2.5 Zorbalığa Uğrayan Çocuklar.....	24
2.7.2.5.1 Pasif Olarak Zorbalığa Uğrayan Çocukların Özellikleri.....	24
2.7.2.5.2 Hem Zorbalık Yapan Hem De Zorbalığa Uğrayan Çocukların Özellikleri	25
2.8 Zorba Davranışların Yaşla İlişkisi.....	26
2.9 Zorbalıkta Cinsiyet Farkı.....	28
2.10 Zorbalığın Meydana Geldiği Okul Karakteri.....	31
2.11 Zorbalığa Maruz Kalan Çocukların Tepkileri / Tavırları.....	33
2.11.1 Zorbalık Yapanları İzleyen Çocuklar.....	33
2.11.2 Zorbalığa Tanık Olan Erişkinler.....	34
2.12 Zorbalık Olaylarının Sıklığı.....	34
2.13 Zorbalığın Sonuçları.....	38

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	41
3.1 Araştırma Modeli.....	41
3.2 Evren ve Örneklem.....	41
3.3 Verilerin Toplanması.....	42
3.3.1 Veri Toplama Araçları.....	42
3.3.2 Uygulama.....	42
3.4 Verilerin Çözümlemesi.....	43

BÖLÜM IV

BULGULAR.....	44
4.1 Bilgi Toplama Formunda Yer Alan Kişisel Bilgiler Bölümüne İlişkin Bulgular.....	44
4.2 Bilgi Toplama Formunda Yer Alan Sınıf Düzeyine İlişkin Bulgular.....	75
4.3 Bilgi Toplama Formunda Yer Alan Cinsiyete İlişkin Bulgular.....	86

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	96
5.1 Sonuçlar ve Tartışma.....	96
5.2 Öneriler.....	98
5.2.1 Anne Babanın Yapması Gerekenler.....	99
KAYNAKLAR.....	101

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1 İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	41
Tablo 2 İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı	42
Tablo 3 İlköğretim Öğrencilerinin Fiziksel Zorbalığa Maruz Kalma Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	44
Tablo 4 Fiziksel Zorbalığın Kim Tarafından Uygulandığını Gösteren Dağılım.....	45
Tablo 5 Fiziksel Zorbalığa Meydana Geldiği Yerleri Gösteren Dağılım.....	46
Tablo 6 Fiziksel Zorbalığa Maruz Kalanların Bu Durumu Paylaştığı Kişileri Gösteren Dağılımı	47
Tablo 7 İlköğretim Öğrencilerinin Sözel Zorbalığa Maruz Kalma Sıklıkları.....	48
Tablo 8 Sözel Zorbalığın Kim Tarafından Uygulandığını Gösteren Dağılım.....	48
Tablo 9 Sözel Zorbalığın Meydana Geldiği Yerleri Gösteren Dağılım.....	49
Tablo 10 Sözel Zorbalığa Maruz Kalanların Bu Durumu Paylaştığı Kişileri Gösteren Dağılım	50
Tablo 11 Öğrencilerin Diğer Öğrenciler Hakkında Söylenti Çıkarma Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	51
Tablo 12 Öğrenciler Hakkında Söylenti Çıkarma Eylemini Uygulayanları Gösteren Dağılım	52
Tablo 13 Öğrenciler Hakkında Söylenti Çıkarma Eyleminin Gerçekleştiği Yerlerin Dağılımı	53
Tablo 14 Hakkında Söylentiler Çıkarılan Öğrencilerin Bu Durumu Paylaştığı Kişileri Gösteren Dağılım.....	54
Tablo 15 Öğrencilerin Diğer Öğrencileri Etkinlik, Oyun vb. Aktivitelerden Dışlama Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	55
Tablo 16 Öğrencileri Etkinlik, Oyun vb. Aktivitelerden Dışlama Eylemini Uygulayanları Gösteren Dağılım.....	56
Tablo 17 Öğrencilerin Etkinlik, Oyun vb. Aktivitelerden Dışlanma Eyleminin Gerçekleştiği Yerlerin Dağılımı.....	57

Tablo 18 Etkinlik, Oyun, vb. Aktivitelerden Dışlananların Bu Durumu Paylaştığı Kişileri Gösteren Dağılım.....	58
Tablo 19 Öğrencilerin Kendilerine veya Başkalarına Ait Olan Eşyalarının İzinsiz Olarak Alınma Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	59
Tablo 20 Öğrencilerin Kendilerine veya Başkalarına Ait Olan Eşyaları İzinsiz Olarak Alma Eyleminin Kim Tarafından Gerçekleştirildiğini Gösteren Dağılım.....	60
Tablo 21 Öğrencilerin Kendilerine veya Başkalarına Ait Olan Eşyaları İzinsiz Olarak Alma Eyleminin Gerçekleştirildiği Yerleri Gösteren Dağılım.....	61
Tablo 22 Öğrencilerin Kendilerine veya Başkalarına Ait Olan Eşyaları İzinsiz Olarak Alma Eylemi Gerçekleştiğinde Bu Durumu Paylaştığı Kişileri Gösteren Dağılım.....	62
Tablo 23 Öğrencilerin Kendi veya Başkalarının Canlarının Acıtmakla Tehdit Edilme Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	63
Tablo 24 Öğrencilerin Kendi veya Başkalarının Canlarını Acıtmakla Tehdit Etme Eylemini Uygulayanları Gösteren Dağılım.....	64
Tablo 25 Öğrencilerin Kendi veya Başkalarının Canlarını Acıtmakla Tehdit Ettikleri Yerleri Gösteren Dağılım.....	65
Tablo 26 Öğrencilerin Kendi veya Başkalarının Canlarını Acıtmakla Tehdit Ettiklerinde Bunu Paylaştığı Kişileri Gösteren Dağılım.....	66
Tablo 27 Öğrencilerin Kendilerini Sınıfta Güvende Hissetme Derecelerinin Dağılımı.....	67
Tablo 28 Öğrencilerin Kendilerini Bahçede Güvende Hissetme Derecelerinin Dağılımı.....	68
Tablo 29 Öğrencilerin Kendilerini Koridor veya Kantinde Güvende Hissetme Derecelerinin Dağılımı.....	68
Tablo 30 Öğrencilerin Kendilerini Okula Gidiş ve Dönüş Yolunda Güvende Hissetme Derecelerinin Dağılımı.....	69
Tablo 31 Öğrencilerin Kendilerini Tuvalette Güvende Hissetme Derecelerinin Dağılımı.....	70
Tablo 32 Öğrencilerin Kendilerini Okul Öncesi veya Sonrası Etkinliklerde Güvende Hissetme Derecelerinin Dağılımı.....	71
Tablo 33 a Öğrencilerin Okuldaki Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	72
Tablo 33 b Öğrencilerin Okuldaki Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı....	73

Tablo 34 İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Fiziksel Zorbalığa Uğrama Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	75
Tablo 35 İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Sözel Zorbalığa Uğrama Sıklıkları	77
Tablo 36 İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Haklarında Söylenti Çıkarma Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	78
Tablo 37 İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Etkinlik, Aktivite vb. Dışlanma Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	80
Tablo 38 İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Kendilerine Ait Olan Eşyaların İzinsiz Olarak Alınma Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	82
Tablo 39 İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Diğer Öğrenciler Tarafından Canlarının Acıtılmasıyla Tehdit Edilme Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	84
Tablo 40 İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Fiziksel Zorbalığa Uğrama Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	86
Tablo 41 İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Sözel Zorbalığa Uğrama Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	87
Tablo 42 İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Haklarında Söylenti Çıkarılma Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	89
Tablo 43 İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Etkinlik, Aktivite Vb. Dışlanma Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	90
Tablo 44 İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Kendilerine Ait Olan Eşyaların İzinsiz Olarak Alınma Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	92
Tablo 45 İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Diğer Öğrenciler Tarafından Canlarının Acıtılmasıyla Tehdit Edilme Sıklıklarını Gösteren Dağılım.....	94

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Saldırganlık, Şiddet ve Zorbalık Terimleri Arasındaki İlişki.....	19
Şekil 2: Zorbalığın Sınıf Düzeyine Göre Değişimi.....	28

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1.Problem

Eğitimin geçmişi insanlık tarihinin başlangıcına kadar uzanır. Ancak tarih boyunca yaşanan bir takım gelişmeler eğitime de yön vermiştir. Zaman içerisinde meydana gelen sosyo-ekonomik, teknolojik, kültürel vb. gelişmeler ve değişimler sonucu eğitimin niteliği; eğitim anlayışı, eğitimin verildiği yerler, eğitim veren kişiler ve bunların nitelikleri köklü değişimlere uğramıştır. Örneğin;önceleri eğitim ailede başlar; aileyle birlikte dini kurumlarda dinsel eğitim şeklinde sürerdi.Zaman içerisinde insanların yaşadığı değişim ve gelişmelerle birlikte eğitim ailede sınırlı kalmayıp daha geniş alanlara ve konusunda uzmanlaşmış kişilerin hizmet verdiği kurumlara yayılmıştır.Alanında uzman ve eğitilmiş kişilerin eğitsel faaliyetlerini sürdürdükleri alanlar,okullardır.

E. Durkheim, okulu sosyal kişiliğin kazandırıldığı, M. Weber ise bireylere bir takım becerilerin kazandırıldığı ve onların toplumsal yaşamdaki rollere hazırlandıkları bir yer olarak görmektedirler(Şişman 2004). Biehlar ‘ a göre okul önceden belirlenmiş eğitim politikalarına uygun olarak, eğitmek istediği bireylere yeni davranışlar kazandıracak, istenmeyen davranışları azaltacak ya da kaldıracak yaşantılar hazırlayıp sunan toplumsal kurumlardır.

Okul sosyal bir örgüttür. Girdisi ve çıktısı insandır. Girdiyi çevreden alır, belirli bir eğitim sürecinden sonra ürünü tekrar çevreye verir. Bu yüzden çevreyle sıkı bir ilişki içindedir. Bu iş birliğinin tam olarak gerçekleştiği örgütlerde örgüt amacına ulaşır, gerçekleşmeyen örgütlerde ise eğitim örgütü tam olarak amacına ulaşamaz, sorunlar ortaya çıkar.

Okul hayatın içinde, hayat için ve hayatla beraber teşkilatlanmak ve faaliyette bulunmak zorundadır. Unutmamak gerekir ki, her okul çevresinden etkilenmek ve çevresini etkilemek gibi iki görevi beraber yapmak durumundadır (Taymaz 2001). Okul

eğitim örgütünün halkla yüz yüze gelinen kapısıdır. Okulun sorunları toplumu, toplumun sorunları da okulu daha doğdukları anda etkiler.

Her sistem, bir çevre içinde yaşar. Sistem, çevresi elverişli ise yaşayabilir. Çevre, sisteme ne denli gerekli girdileri sağlayabiliyorsa o denli elverişlidir. Her sistemin bir genel bir de özel çevresi vardır. Okulun genel çevresi, içinde yaşadığı toplumdur. Toplumun kültürel yapısı, siyasal düzeni, yönetsel birimleri, ekonomik yapısı, toplumsal değişim ve eğilimleri, kaynakları, yasal düzenlemeleri, bilimsel ve teknolojik gelişmişliği gibi pek çok değişken dolaylı ve dolaysız olarak okulu etkilerler.

Okullarda davranış değişikliğinin gerçekleştirilmesi için uygun ortamların oluşturulması gerekir. Çünkü davranış değişikliği için gerekli koşullardan biri ortamdır. Uygun davranışlar, uygun ortamlarda kazandırılabilir(Dönmez 2004) .

Ancak okullarda bazen, eğitim-öğretim faaliyetleri için uygun ortamların oluşturulmasını engelleyen sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunlar öğrencilerden, öğretmenlerden, yöneticilerden, okul binalarından kaynaklanabileceği gibi okulun hizmet verdiği toplumdan da kaynaklanabilmektedir.

Okullarda öğrenmenin istenilen düzeyde gerçekleşmesi ve eğitimsel hedeflere ulaşılması için en temel koşullardan biri, öğrencilerin ve okul personelinin kendilerini güvende ve özgür hissettikleri bir eğitim ortamının sağlanmasıdır (Güven ve Dönmez 2002). Pek çok araştırmacı, öğrencilerin ve öğretmenlerin kendilerini güvende hissetmedikleri durumlarda; öğrenme ve öğretme etkinliklerinin etkili ve verimli bir şekilde gerçekleşmeyeceğini belirtmişlerdir (Florida State Department of Education 2002; Prothrow-Stith ve Quaday 1995; Lewis-Palmer 1999; Stephens 1995; Miller 2003; Planty ve DeVoe 2005; Güven 2002; Işık 2004) .Bazı araştırmacılar ise okulların verimliliği, etkililiği, öğrencilerin başarısı ve gelişimi açısından güvenli ve düzenli bir öğrenme ortamının oluşturulmasını temel koşullardan biri olarak görmüşleridir (Kadel ve diğerleri 1999; Kitsantas, Ware ve Martinez – Arias 2004).

Bu durum Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi ile de açıklanabilir. Maslow insan ihtiyaçların beş kategori altında incelemiştir: (1) Temel fizyolojik ihtiyaçlar ;(açlık

susuzluk, barınma,cinsellik ve diğer vücut ihtiyaçları), (2) Güvenlik ve emniyet ihtiyacı (3) Sosyal ihtiyaçlar (ait olma duygusu, sevgi, kabul görme ve arkadaşlık), (4) Saygı ihtiyaçları (kişinin kendine saygısı,özerklik,başarma,statü,şöhret) ve (5) Kendini gerçekleştirme ihtiyacı. Maslow'a göre bu hiyerarşideki ihtiyaçlardan biri tatmin edildiğinde, ikinci ihtiyaç baskın hale gelmektedir (Lester ve diğerleri 1983; Robins 1994). Bu nedenle, öğrencinin öğrenmeye güdülenebilmesi için, alt basamaklardaki fizyolojik, sosyal ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir (Işık 2004).

Bu açıdan bakıldığında okullarda hiçbir korku yaşanmadan özgür bir eğitim ve öğretim ortamının sağlanması için öncelikle okulun her köşesinde, her bir öğrencinin, kendisini evinde olduğu kadar güvende hissetmesi gerekir. Bu nedenle okullardaki yönetsel uygulamalar ve kuralların temel hedeflerinden biri bu güvenli ortamı oluşturmak olmalıdır (Işık 2004). Okulda güvenliği sağlayacak yönetsel uygulamalar ve kurallar geliştirilmesi ve uygulanması açısından, okul yöneticilerine büyük görevler düşmektedir. Ancak, okulda güvenli bir ortam yaratmayı amaçlayan bu yönetsel uygulamaların ve kuralların belirlenmesinde, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde, bu ortamı etkileyebilecek unsurların göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Okul güvenliğini etkileyen altı genel etken vardır(Stephen's 1995). Bunlar; (a) her bir öğrencinin ve personelin bireysel özellikleri, (b) okulun fiziksel çevresi, (c) okulun sosyal çevresi, (d) okul personelinin ve öğrencilerin kültürel özellikleri, (e) yerel politik atmosfer ve (f) okul çevresinde yaşayan toplumun ekonomik durumudur.

Eğitim, bir çevre etkenidir. Başka bir deyişle insanı eğitmek, insana önceden belirlenen davranışları kazandıracak nitelikte düzenli bir çevre sunmak demektir. Planlı eğitimde, eğitilenin etkileneceği çevre, rasgele bir araya gelmiş varlık, olay ve düşüncelerden oluşmaz. Bunlar, eğitimin gerektirdiği biçimde ve nitelikte önceden düzenlenir. Böylece davranış değişikliğinin gerçekleşmesi için uygun eğitim-öğretim ortamı oluşturulmaya çalışılır. (Başaran 1999).

Kadel ve diğerleri (1999), güvenli bir okul ortamı oluşturulması sürecinin okul iklimi, güçlü liderlik, adil ve tutarlı disiplin, öğrencilerin denetlenmesi, istenmedik

davranışlara yönelik bir dizi önleme politikaları ve programları, personel gelişimi, binaların ve öğrenci ulaşımının güvenliği, aile, okul çevresi ve toplumla işbirliği gibi bir dizi unsuru içeren bir konu olduğunu belirtmişlerdir.

Görsel ve yazılı basında özellikle son dönemlerde okullarımızda şiddet, saldırganlık, zorbalık gibi olaylarla ilgili haberlerin daha çok yer alması gerek eğitim öğretim kurumlarını gerekse toplumun diğer katmanlarını tedirgin etmektedir. Özellikle öğretim kademeleri içinde çocuğu bulunan ailelerin tedirginlikleri daha çok artmakta, çocuklarının güven ortamı içinde eğitim kurumlarına devam edebilmelerini istemek, akademik beklentilerinden daha önemli bir hâle gelmektedir.

Öğrencilerin sosyal, psikolojik ve akademik gelişimlerini ve sağlıklarını olumsuz bir biçimde etkileyen ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkan normal dışı davranışlar gelişmiş ülkeleri de etkilemektedir.

Sorunun okullara kadar inmesi pek çok öğrencide ortama ve arkadaş ilişkilerine karşı güvensizlik, sınıfını-okulunu sevmeme, devamsızlık yapma gibi duygular geliştirmekte, bunun sonucu olarak öğrencilerin hem başarıları düşmekte hem de kendilerini değersiz hissetmelerine neden olmaktadır.

Çocukların ruh sağlığı zedelenmesi bugün her toplumda yaygın olarak görülmekte olup toplum sağlığı açısından acil çözüm getirilmesi gereken bir konudur. Çağımızda hızlı bir değişme ve gelişme, yaşanmaktadır. Toplum; standartların, değer yargılarının alt üst olduğu, kültürel tehdidin bulunduğu bir dönem yaşamaktadır.

Okullarda zorbalığın görülme sıklığı ile ilgili haberlerin son zamanlarda fazlaşmasıyla birlikte birçok öğrencinin de bu olaylarda yer aldığından şüphe duyulmamaktadır. Üstelik zorba ve mağdurların bu tip davranışlarda yer almalarından dolayı zarar görme ihtimallerinin olduğu bilinmektedir. Zorbalık, okullarda çocukların iyi durumda olmalarından sorumlu olan tüm kişilerin dikkatini, ilgisini gerektiren önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin saldırgan davranışları, uzun bir süredir eğitim ortamında yıkıcı bir unsur oluşturmaktadır. Aynı zamanda şiddet toplumumuzda oldukça yaygın olmakla birlikte, zorbalıkta öğrencilerin duygusal, fiziksel güvenliğini tehdit etmektedir. Çoğumuzun bir şekilde zorbalıkla ilgili kişisel yaşantılarımız olmuştur. Bu yaşantıları hatırladığımızda bizde özellikle korku ve çaresizlik gibi güçlü ve yoğun duyguları uyandırmaktadır. Zorbalıkta oluşan korkunun sebebi güçsüzlük duygusudur. Zorbalık, okuldaki korku ve güç dengesizliğine neden olmaktadır. Bununla birlikte zorbalık, benliği yıkıcı hareketler veya misillemeler şeklinde devam etmektedir. Bugün birçok okulumuzda zorbalıkla ilgili olaylar meydana gelmektedir. Okullarımızda zorbalığın basit bir arkadaş anlaşmazlığı olduğunu düşünerek, zorbalığa uğramış olan mağduru ellerimizle tekrar problemin içine göndermekteyiz. Zorbalık davranışlarının basit bir anlaşmazlıktan farklı bir durum olduğunun pek farkında değiliz.(Uysal 2007)

Okullarda meydana gelen saldırganlık olaylarının bir türü olan okul zorbalığı (school bullying), yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak daha güçlü olan öğrencilerin kendilerinden daha güçsüz olan çocukları sürekli olarak hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesidir. Zorba öğrenciler söz ve eylemleri aracılığıyla diğer öğrencileri korkutur, sahip olmaları gereken “özgür öğrenme haklarını” ellerinden alır, dolayısıyla çocukların kendilerini okulda güvensiz hissetmelerine ve sıkça devamsızlık yapmalarına neden olurlar (Pişkin 2002).

Eğitim-öğretim etkinliklerini olumsuz yönde etkileyen bu olgunun çocuklar üzerindeki psikolojik ve sosyolojik etkileri sadece okul yılları ile sınırlı kalmayıp, yaşamın sonraki dönemlerinde de devam etmektedir (Olweus 1993; Oliver, Hoover ve Hazler 1994). Bu etki sadece zorbalığa maruz kalan kurbanların değil, aynı zamanda zorbalığa tanık olanların ve zorbaca davranışları alışkanlık haline getiren çocukların da gelişimini olumsuz biçimde etkilemektedir(Pişkin 2002).

Bu araştırma ile okul zorbalığının ne olduğu, zorbalık olaylarının sıklığı, zorbalığın saldırganlık ve şiddet ile ilişkisi, zorbalığın öğrenciler üzerindeki olumsuz etkileri, zorbalık şekilleri, zorbalıkta yaş ve cinsiyet unsuru, zorbalık olaylarının sıklığı, zorbaların ve kurbanların karakteristikleri, zorbalığın okulun hangi bölgelerinde daha

sık görüldüğü, zorbalığın ortadan kaldırılması veya azaltılması için alınabilecek önlemler ve uygulanabilecek stratejiler saptanmaya çalışılmıştır.

1.2.Amaç

Bu araştırmanın genel amacı ilköğretim 6.,7. ve 8.sınıf öğrencilerinin zorbalığa uğrama sıklıkları ile zorbalık olaylarının cinsiyete ve sınıf düzeyine göre gerçekleşme durumunu saptamaktır.Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. İlköğretim öğrencileri arasında fiziksel zorbalık olayı görülüyor mu? Görülüyorsa ne sıklıkta görülmektedir?

1.1. Fiziksel zorbalığı uygulayanların cinsiyetleri nedir?

1.2. Fiziksel zorbalığın uygulandığı yer veya yerler nerelerdir?

1.3.Fiziksel zorbalığa maruz kalanlar bu durumu kim ve/veya kimlerle paylaşırlar?

2. İlköğretim öğrencileri arasında kötü söz söyleme, alay etme veya isim takma gibi eylemler görülüyor mu? Görülüyorsa ne sıklıkta görülmektedir?

2.1.Bu tip eylemleri uygulayanların cinsiyetleri nedir?

2.2.Bu tip eylemlerin uygulandığı yer veya yerler nerelerdir?

2.3.Bu tip eylemlere maruz kalanlar bu durumu kim ve/veya kimlerle paylaşırlar?

3. İlköğretim öğrencileri arasında birbirleri hakkında doğru olmayan hikaye anlatma olayı görülüyor mu? Görülüyorsa ne sıklıkta görülmektedir?

3.1. Bu eylemleri uygulayanların cinsiyeti nedir?

3.2. Bu eylemlerin uygulandığı yer veya yerler nerelerdir?

3.3.Bu tarz eylemlere maruz kalanlar bu durumu kim ve/veya kimlerle paylaşırlar?

4. İlköğretim öğrencileri arasında birbirlerini yapılan etkinlik, faaliyet, oyun vb. aktivitelerden dışlıyorlar mı? Dışlıyorsa ne sıklıkta dışlıyorlar?

4.1. Dışlama eylemini uygulayanların cinsiyeti nedir?

4.2. Dışlama eyleminin uygulandığı yerler nerelerdir?

4.3. Dışlama eylemine maruz kalanlar bu durumu kim ve/veya kimlerle paylaşırlar?

5. İlköğretim öğrencileri arasında diğer öğrencilere ait olan eşyalar izinsiz olarak alınıyor mu? Alınıyorsa ne sıklıkta alınıyor?

5.1. Bu eylemi uygulayanların cinsiyeti nedir?

5.2. Bu eylemin meydana geldiği yer veya yerler nerelerdir?

5.3. Bu tarz eylemlere maruz kalanlar bu durumu kim ve/veya kimlerle paylaşırlar?

6. İlköğretim öğrencileri birbirlerini canlarını acıtmakla tehdit ediyorlar mı? Ediyorsa bunu ne sıklıkta yapıyorlar?

6.1. Tehditleri yapanların cinsiyetleri nedir?

6.2. Tehditler nerede veya nerelerde yapılmaktadır?

6.3. Tehditlere maruz kalanlar bu durumu kim ve/veya kimlerle paylaşırlar?

1.3. Önem

Okul zorbalığı, o anki ve gelecekteki sonuçlarından dolayı ciddi tehlikeler barındırmaktadır. Kepenkçi ve Çınkır (2005) tarafından yapılan çalışmada, okulda zorbaca davranış ve şiddete maruz kalan lise öğrencilerinin kendilerini psikolojik açıdan mutsuz, üzüntülü ve öfkeli hissettikleri ve düşük düzeyde benlik algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Bunun yanı sıra okula devam etmeme, okuldan hoşlanmama, yalnızlık ve izolasyon gibi sosyal uyumda zorluklar yaşadıkları ve son olarak da yüksek düzeyde kaygı, depresyon ve intihar düşüncelerini içeren psikolojik sıkıntılar çektikleri saptanmıştır.

Zorbaca söz ve eylemlere karışan öğrenci oranları hiç de küçümsenemeyecek orandadır. Zorbalık olgusunun çocuklar üzerindeki psikolojik ve sosyolojik etkileri sadece okul yıllarıyla sınırlı kalmayıp yaşamın sonraki dönemlerinde de devam etme eğilimi göstermektedir. Eğitim-öğretim etkinliklerini olumsuz yönde etkilemektedir. Öğrencilerde okulu sevmeme, devamsızlık yapma gibi istenmeyen davranışların oluşmasına neden olmaktadır. (Gündoğdu 2003)

Ergenlik çağındaki enerjinin olumlu bir sinerjiye dönüştürülememesi sonucu bu enerji şiddete ve saldırganlığa dönüşmektedir. Böylece sağlıklı, mutsuz bir toplumun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Özetle okullarda görülen zorbalık olayları ile ilgili esasların belirlenmesi alınabilecek tedbirlere olanak sağlaması ve konu ile ilgili yapılacak çalışmalara da kaynak olması açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmanın temel sayıtlıları şunlardır:

1. Örneklem evreni temsil etmektedir.
2. Anket sorularına samimi cevap verildiği varsayılmaktadır.
3. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, ölçülmek üzere hazırlandığı özellikleri ölçebilme gücüne sahiptir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma ;

1. 2007/2008 eğitim öğretim yılında Bursa ili Osmangazi ilçesi Kovukçınar ve Kemerçeşme mahallelerindeki ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler ile sınırlıdır.
2. İlköğretim okulu öğrencilerinin okullardaki zorbalık olaylarına maruz kalma veya tanık olmalarının kendi algılarına dayalı olarak değerlendirilmesiyle sınırlıdır.

3. İlköğretim okulu öğrencilerine uygulanan “İlköğretimde Zorbalık” ölçeğinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Okul Zorbalığı: “Bir ya da birden çok öğrencinin kendilerinden daha güçsüz öğrencileri fiziksel, sözel veya dolaylı olarak; kasıtlı ve devamlı şekilde rahatsız etmesiyle sonuçlanan ve kurbanın kendisini koruyamayacak durumda olduğu bir saldırganlık türüdür.”(Gündoğdu 2003)

Fiziksel Zorbalık: “ Dövme, itmek, tekmelemek, eşyalarını izinsiz almak veya zarar vermek, vurmak” şeklinde meydana gelen eylemlerdir(Alikashifoğlu vd. 2007)

Sözel Zorbalık: “Dalga geçme, kızdırma, alay etme, küfür etme, korkutma, isim takma, küçük düşürücü, rencide eden, hakaret içeren kötü sözler söyleme, kişinin kendisine veya yakınlarına hakaret etme, incitici sözler söyleme”(Gündoğdu 2003) şeklinde meydana gelen eylemlerdir.

Dolaylı Zorbalık: “ Doğru olmayan hikayeler anlatma, yapılan etkinlik, faaliyet, oyun vb. aktivitelerden dışlama, yok sayma, görmezden gelme, söylentiler çıkarma, dedikodu yayma, kurban hakkında çeşitli yerlere kötü sözler yazma” şeklindeki eylemlerdir.

Zorba : Kendilerinden daha güçsüz olan öğrencilere kasıtlı ve devamlı şekilde rahatsız edici söz ve eylemlerde bulunanlardır.

Kurban: Kendilerinden daha güçlü durumda olanlar tarafından kasıtlı ve devamlı olarak rahatsız edici davranışlara maruz kalanlardır.

BÖLÜM II

İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1 Zorbalık Nedir?

Okul zorbalığı konusundaki ilk tanım, bu konudaki ilk bilimsel çalışmaları başlatan Olweus (1978; 1999) tarafından yapılmıştır. Çocukluk çağı boyunca gözlenen zorbalık davranışları uzun yıllar normal gelişimin bir parçası olarak kabul edilmiştir. Ancak, son yıllarda yapılan araştırmalar dünyanın pek çok ülkesinde bu davranışların, özellikle okul çocukları ve ergenler arasında madde kullanımı ve erken yaşta cinsel ilişkiye girme gibi davranışlardan daha büyük bir sorun olduğunu ortaya koymuştur. Olweus'a göre zorbalık, saldırgan bir davranıştır. Güç dengesizliği olan ilişkilerde gözlenir. Karşı tarafa zarar veya sıkıntı vermeye yöneliktir ve zaman içerisinde tekrarlanır. Zorbalık arkadaşın arkadaşısı istismarıdır ve çocuk istismarı, aile içi şiddet gibi diğer istismar tipleriyle pek çok ortak özelliği vardır. Zorbalık fiziksel, sözel veya diğer doğrudan veya yan yöntemler kullanılarak gerçekleştirilebilir. Bu davranışlar erkeklerde daha sık görülmekte ve erkekler erkekler tarafından hedef seçilirken, kızlar hem erkekler hem de kızlar tarafından hedef seçilmektedir. Zorbalığa uğrama yaşla azalırken, zorbalık yapma yaşla belirgin olarak değişmemektedir. Araştırmalar zorbalık yapma ve/ veya zorbalığa uğrama ile bireysel ve çevresel pek çok etken arasında ilişki olduğunu göstermiştir. Sık sık veya devamlı zorbalık yapma, davranış bozukluğunun bir parçası olarak kabul edilmektedir. Zorbalığa uğrayan çocukların önemli bir kısmı bu durumu erişkinlere haber vermemekte ve farklı baş etme yöntemleri kullanmaktadır (Alikaşifoğlu

Olweus çalışmalarının başlangıç yıllarında okul zorbalığını, "bir grup tarafından yapılan şiddet" anlamına gelebilecek "mobbing" sözcüğü ile ifade etmiştir. Buna karşın İngiliz araştırmacılar tanımı daha da genişletmiş, grupsal şiddete bireysel şiddeti de eklemiştir (Pikas 1989). Farklı yöntem ve teknikler uygulayarak okul zorbalığı olgusunu diğer boyutlarıyla da anlamaya çalışan İngiliz araştırmacılardan bazıları daha çok fiziksel saldırıya odaklanırken (Arora ve Thompson 1987), diğerleri kavramın içine

alay etme, dalga geçme, taciz etme ve sosyal olarak grup dışına itip yalnızlaştırma eylemlerini de katmışlardır (Smith 1991). Bazıları bireysel zorbalığa (Lowenstein 1978), diğerleri ise grup şiddetine ağırlık vermişlerdir (Pikas 1975).

Olweus, yapmış olduğu ilk tanıma yapılan yoğun eleştiriler üzerine 1980’li yıllarda “mobbing” teriminin zorbalığı tam karşılamadığını fark etmiş, bu terimin yerine “bullying” terimini kullanmaya başlamış ve tanımın içeriğini de önemli oranda genişleterek grup şiddetinin yanına bireysel şiddeti de eklemiştir (Olweus 1993; Olweus 1999).

Olweus (1999) son yaptığı çalışmalar sonrası okul zorbalığını, “bir ya da daha fazla öğrencinin bir başka öğrenciye sürekli olarak olumsuz eylemlerde bulunması” şeklinde tanımlamış ve tanımda geçen olumsuz eylemi, kasıtlı bir biçimde zarar verme ve rahatsız etme koşuluna bağlamıştır. Olweus bu tanımında zorbalığın hem doğrudan fiziksel boyutunun hem sözel boyutunun hem de dolaylı boyutunun altını çizmiştir. Ona göre bir eylemin zorbalık olarak tanımlanması için, **zorba ve kurban arasında güç dengesinin eşit olmaması** gerekir. Bir başka ifadeyle, zorbaca eyleme maruz kalan kurbanın, zorbaya karşı çaresiz ve kendisini savunamayacak durumda hissetmesi gerekir. Bu güç dengesizliği bedensel olabileceği gibi psikolojik de olabilir.

Olweus (1999) bir eylemin zorbalık olarak tanımlanabilmesi için şu üç temel ölçütün olması gerektiğini vurgulamaktadır:

1.Kasıtlı olarak zarar verme amacı güden saldırgan davranışlar olması,

2.Süreklilik özelliği taşıması, yani zorbanın bu tür eylemleri bir kez değil devamlı bir biçimde yapması,

3.Taraflar arasında eşit olmayan güç dengesinin olması.

Bu konuda Olweus’un dışında diğer araştırmacılar tarafından yapılan başka tanımlar da vardır. Bu tanımlar şöyle sıralanabilir:

“Zorbalık, bir birey veya grup tarafından, kendisini koruyamayacak durumda olan kişiye karşı yapılan, fiziksel veya psikolojik sonuçları olan ve süreklilik arzeden bir şiddet türüdür” (Roland 1989).

“Zorbalık, gücü elinde bulunduran bireylerin, kendi kazanç ve çıkarları için, karşı koyacak gücü olmayanlara karşı fiziksel, psikolojik, sosyal veya sözel düzlemde cereyan eden mağdura stres ve acı veren ve tekrarlanma özelliği gösteren saldırılardır” (Besag 1989).

“Zorbalık, zorbanın kurbanına istemli bir biçimde fiziksel veya psikolojik acı vermesi ile sonuçlanan saldırganca davranışların bir alt kümesidir; kışkırtılmış olması gerekmez, tekrarlanır, zorbanın kurbandan daha güçlü olması ya da kendini daha güçlü algılaması söz konusudur” (Smith ve Thampson 1991).

“Zorbalık, saldıran pozisyonda olan bir birey ile bir kurbanın arasında geçen ve saldırganın kurbanı bilinçli bir biçimde baskı altına alması, acı ve sıkıntı vermesi ile sonuçlanan, zorbanın kurbanına yaptıklarından haz aldığı ve dikkat edilmediği takdirde etkileri uzun süreli olabilen saldırganlıktır” (Fitzgerald 1999).

Yukarıdaki tanımlar göz önünde bulundurularak, okullardaki zorbalığı şu şekilde tanımlayabiliriz. Okul zorbalığı; bir veya birden fazla bireyin kendilerinden güç olarak daha düşük durumda bulunan bireyleri kasıtlı ve devam arzedecek şekilde fiziksel olarak (itme, vurma, tekmeleme, tokat atma vb.); sözel olarak (alay etme, isim takma, kızdırma, küçük düşürme, sataşma vb.) haklarında doğru olmayan hikayeler anlatarak; yaptıkları faaliyet, etkinlik ve oyunlara almayarak; para veya eşyalarını zorla alarak; haklarında dedikodu çıkarıp doğru olmayan hikayeler anlatarak ve arkadaş grubundan dışlayıp yalnızlığa iterek ortaya çıkan bir saldırganlık türüdür.

Okullarda meydana gelen ve küçük disiplin suçlarından, adli suçlara kadar geniş bir yelpaze de bulunan saldırganlık olaylarının bir türü olan okul zorbalığı, yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak daha güçlü olan öğrencilerin kendilerinden daha güçsüz olan çocukları sürekli olarak hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesidir. Zorba öğrenciler söz ve eylemleri aracılığıyla diğer öğrencileri korkutur, sahip olmaları

gereken ‘‘özgür öğrenme haklarını’’ellerinden alır, dolayısıyla çocukların kendilerini okulda güvensiz hissetmelerine ve sıkça devamsızlık yapmalarına neden olurlar. Öğrencilerin benlikleri hasar görür (Pişkin 2002).

Okul zorbalığı eğitim-öğretim etkinliklerini olumsuz yönde etkilemektedir. Okul zorbalığının çocuklar üzerindeki psikolojik ve sosyolojik etkileri okul yıllarıyla sınırlı kalmamaktadır. Bu olumsuz etkiler, çocukların yaşamlarında ileriki dönemlerde de etkisini göstermektedir. Bu etki sadece zorbalığa maruz kalanların değil, aynı zamanda zorba davranışlara tanık olanların ve zorbaca davranışlarda bulunan çocukların da gelişimini etkilemektedir.

2.2. Zorbalığın Ayırt Edici Özellikleri

Zorbalık konusundaki araştırmalar ve tanımlar incelendiğinde, aşağıda belirtilen ayırt edici özelliklerden söz edilebilir:

1. Zorbalık bilinçli ve istençli olarak yapılan ve kurbanı fiziksel, zihinsel, sosyal ya da psikolojik olarak zarar verme amacı güden söz ve eylemlerdir.

2. Zorbalık bir kereye mahsus değildir. Çeşitli zaman aralıklarında tekrarlanıyor olması gerekir.

3. Zorbalar eylemlerini bireysel veya grupla yapabilecekleri gibi, kurbanlar da bu eylemlerden bireysel ya da grup olarak zarar görebilirler.

4. Zorbaca davranışa maruz kalan kurbanın kendini koruyamayacak ve savunamayacak fiziksel veya zihinsel nitelikte olması gerekir.

5. Zorbaca davranışlar sergileyen bireylerin genellikle bu eylemler sonucunda kendilerine çıkar sağladıkları görülür.

6. Zorbalar, kurban veya kurbanlarının acı çekmesinden, küçük düşmesinden zevk alırlar.

7. Zorbalar ve kurbanlar ile sergilenen zorbaca davranışlar dikkate alınmalıdır.

2.3. Zorbalık Şekilleri

Fiziksel Zorbalık : Dövme, tekme vurma, tokat atma, itme, saç ya da kulak çekme, dürtme, itme, vurma, eşyalarını zorla alma ya da almakla tehdit etme, parasını zorla alma ya da almakla korkutma gibi özellikle bedensel bakımdan güçlü olanların güçsüzleri kasıtlı ve devamlı şekilde rahatsız etmesiyle ortaya çıkan eylemlerdir.

Sözel Zorbalık : Dalga geçme, alay etme, kızdırma, korkutma, kötü isim veya isimler takma, küfür etme, küçük düşürücü, rencide edici sözler söyleme, kişinin kendisine veya ailesine hakaret etme gibi başkalarının duygularını incitme, sözcüklerle ya da hareketlerle öz saygılarını sarsmaktır.

Dolaylı Zorbalık : Başkasının hakkında doğru olmayan hikayeler anlatma,yapılan faaliyet, etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlama, yok sayma, izole etme, aleyhinde söylentiler çıkarma ve yayma, dedikodu yapma, kişinin başkalarıyla olan ilişkilerini bozma gibi dolaylı yoldan kişiyi kasıtlı olarak gruptan dışlama, yalnızlığa itmektir.

2.4. Zorbalığın Ortaya Çıkış Biçimleri

Zorba öğrencilerin eylemleri farklı biçimlerde ortaya çıkabilir. Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir (Pişkin 2002):

1. Güçsüz öğrencileri dövme.
2. Tekme ya da tokat atma.
3. İtme, çekme ve dürtme biçiminde fiziksel tacizde bulunma.
4. Okulun dışında veya yakın çevrede korkutma.
5. Dalga geçme, alay etme, kızdırma, sözel sataşma, tacizde bulunma.
6. Kötü isimler takma.

7. Çocuğa veya ailesine hakaret etme, küçük düşürme.
8. Kurbanlar hakkında yalan veya yanlış söylentiler çıkarma.
9. Çeşitli yerlere kurbanlar hakkında çirkin sözler yazma.
10. Kurbanı amaçlı olarak grup dışında tutup yalnızlığa itme, oyun veya diğer etkinliklere atmama.
11. Bilinçli olarak eşyalarına zarar verme.
12. Korkutmak amacıyla eşyalarını veya paralarını alma.
13. Küçük düşürücü sözler söyleyerek kurbanların kendilerini kötü hissetmelerine neden olma.
14. Kurbanlar hakkında dedikodular yayma.
15. Öğrencileri, sosyo-ekonomik düzey ya da zihinsel ve duygusal durumları nedeniyle alaya alıp kızdırma.

2.5. Zorbalığın Belirtileri

Zorbanın Yaptığı Davranışlar: Haksız eleştiri, tecrit etmek, hata bulmak, zayıflatmak, gerçek niyeti saklamak, iftira atmak çarpıtarak yansıtmak, sürekli eleştiri, gücünü, otoritesini kötüye kullanmak, hedef göstermek, aşağılamak, alay etmek gibi davranışlarda bulunurlar. Zorbalar için bu davranışlar alışkanlık haline gelmiştir. Herkese aynı şekilde davranabilir. Karşılık verilmediği takdirde davranış sürer.

2.5.1. Zorbannın özellikleri:

Yalan söyler, aldirış etmez, seçicidir, inkarcıdır, pişman olmaz, kötü niyetlidir, güce eğilimlidir, teşekkür etmez, bencildir, esnek değildir, güvensizdir, olgunlaşmamıştır, çekicidir. Zorba kişiye davranışını uzun sürdürme olanağı veren çekici olabilme yeteneğidir. Bu özellik ona zorba davranışına hedef olmayanlar arasında kendisine geniş bir izleyici kitlesi bulma olanağı verir.

2.5.2. Zorba Davranışın Etkileri :

1. Kurbanın sağlığı bozulmaya başlar;

Nedeni açıklanamayan morarıklar, çizikler; uyku bozuklukları, kalp çarpıntısı, mide ve bağırsak problemleri, küçül ağrı ve sancılar hissetmeye başlarlar.

2. Duygusal belirtiler başlar;

Ürkeklik, huzursuzluk, panik atak, depresyon ve ağlamalar, olağan dışı öfkelenmeler, güvensizlik hissi zorba davranışa maruz kalmış bireylerdeki duygusal tepkilerdir.

3. Davranışlarındaki değişimler başlar;

Okula gitmek istememeler başlar, arkadaşlarıyla oyun oynamak istemez. İçine kapanır.

2.5.3. Şiddet Nedir?

Güç ve baskı uygulayarak insanların bedensel ya da ruhsal açıdan zarar görmesine neden olan bireysel ya da toplu hareketlerin tümüdür(Karadağ 2007).

Şiddet davranışının, nedenleri incelendiğinde, bu tür davranışların hem genetik hem de bir takım çevresel etkenlerin bir sonucu olduğu görülmüştür. Ergenlerde saldırganlık, şiddet ve suç işleme davranışlarına neden olan risk faktörlerinin neler olduğunu inceleyen araştırmacılar (Mayer 2001; Sutton, Cowen, Crean, Wyhman ve Work 1999; Dishion, McCord ve Poulin 1999; Garbarino 1999; Dahlenberg 2001; Dahlenberg 1998; Tolan, Gorman-Smith, Huesmann ve Zelli 1997; Dusenbury, Falco ve Lake 1997; Cole 1995; Peterson, Capaldi ve Bank 1991) bu faktörleri ,

1. Kişisel Faktörler ;

- Erken yaşlarda saldırganlık olaylarına karışma,
- Şiddeti destekleyici inançlar,
- Kişisel eğilim,
- Sosyal becerilerden yoksunluk.

2. Aileye Ait Faktörler ;

- Ana babaya ait problem davranışlar,

- Ebeveynlerin sıcak ilgi göstermemesi/tıbbi yardım alması
- Çocuklara yönelik denetim eksikliği,
- Çocuğun ,şiddete maruz kalması,
- Yetersiz aile işlevleri.

3. Akran ve Okul Faktörleri ;

- Olumsuz akran gruplarının etkileri ,
- Okula bağlılığın az olması,
- Akademik başarısızlık,
- Belirli okul çevreleri .

4. Çevresel ve Bölgesel Faktörler

- Düşük sosyo- ekonomik düzeye sahip insanların yoğunlaştığı yerleşim alanları,
- Sık sık yer değiştirme,
- Sık sık aile karışıklıklarının yaşanması,
- Düşük sosyal ilişki ,
- Ekonomik olanakların azalması ,
- Ateşli silahlara erişim .

2.5.4. Saldırganlık Nedir?

Saldırganlık, "başka bir insana zarar vermeye, acı çektirmeye veya yaralamaya yönelik herhangi bir tür davranışa verilen ad"dır. Şiddet de benzer anlamda kullanılan bir kavram olarak "güç kullanmak, baskı uygulamak, başka insanlara zarar vermeye ve yaralamaya dönük hareketler" anlamına gelmektedir (Göka, Türkçapar 2007)

Saldırganlık, bazen eşanlamlı olarak kullanılsa da şiddet ve düşmanlıktan farklıdır. Şiddet terimi, daha ziyade fiziksel saldırganlıkla sınırlı olarak kullanılmaktadır. Saldırganlık, şiddet içermeyen yollardan da (Jestler, mimikler, eleştiriler, ironi, fantazmlar, vb.) kendini gösterebilir: Düşmanlık ise saldırganlığın daha

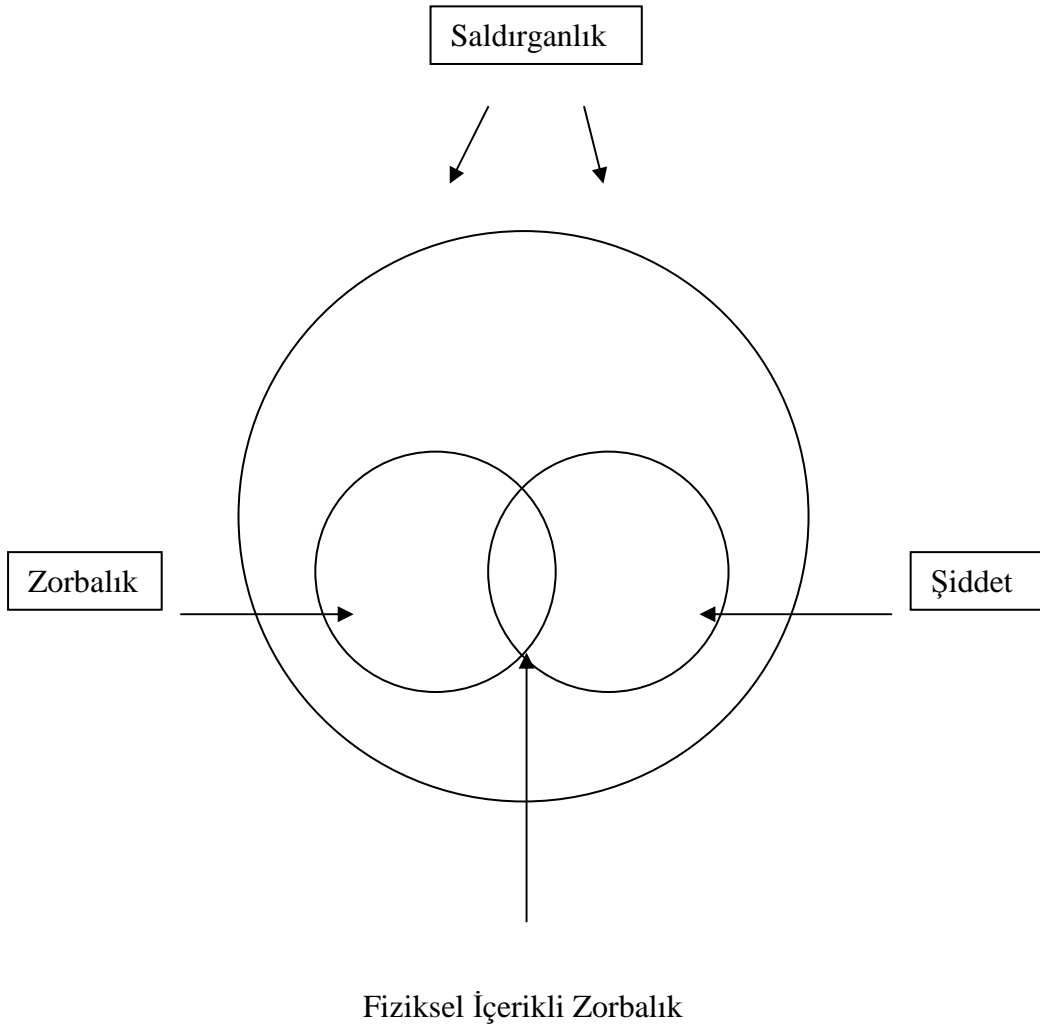
ziyade tutumsal yanına tekabül etmektedir. Bir toplumda nelerin 'saldırgan', dolayısıyla 'suç' olarak niteleneceği toplumun normlarına ve tolerans eşiğine bağlıdır. Saldırgan davranışlar amaçlan bakımından farklılaşırlar. Bir diğerinin korku veya öfke yaratan saldırgan davranışlarına karşılık olduğunda savunucu saldırganlık, diğerine doğrudan zarar vermek amacını taşıdığına düşmanca saldırganlık diğerine zarar verme niyeti olmadan, belirli bir amaca (bir takım imkân veya kaynaklara ulaşma, belirli bir statüyü koruma veya elde etme gibi) ulaşmak için yapıldığında araçsal saldırganlık söz konusudur. Saldırganlık konusundaki sosyal psikolojik araştırmalar, kitle iletişim araçlarının etkisi, aile içi şiddet, gruplar arası düşmanlık ve önyargılar konularında yoğunlaşmış görünmektedir. Saldırganlık konusunda çeşitli yaklaşımlar görülmektedir: Biyolojik veya içgüdü temelli yaklaşımlar, engellenme-saldırganlık modeli, öğrenme teorisi, bilişsel yaklaşımlar saldırganlık davranışlarını açıklayan yaklaşımlardır.

2.6. Zorbalığın Şiddet ve Saldırganlık ile İlişkisi

Zorbalığın yukarıdaki çeşitli tanımları incelendiğinde, zorbaca eylemlerin bir tür saldırganlık olduğu, saldırganlığın alt kategorilerinde zorbalığın bulunduğu görülmektedir. Çünkü zorbalık genel olarak, “bir ya da birden çok kişinin diğer bir kişiye bilinçli olarak zarar veren ve onda rahatsızlık uyandıran söz ve eylemler” olarak tanımlanmaktadır. Zorbalık olgusunun temel unsurları incelendiğinde, bir eylemin zorbalık olabilmesi için bazı özelliklere sahip olmasının gerekliliği vurgulanır. Örneğin; yapılan eylemlerin tekrarlanması, zorba ve kurban olarak nitelendirilen kişilerin arasında güç eşitsizliğinin olması ve yapılan eylemin bilerek, isteyerek zarar verecek nitelikte olması gibi. Bu özellikler göz önünde bulundurulduğunda, bazı saldırganca eylemlerin zorbalık olarak nitelendirilebileceği ancak diğer bazı saldırganca eylemlerin zorbalık olarak nitelendirilemeyeceği görülür. Örneğin; bedensel olarak iki kişiden birinin diğerine fiziksel şiddet uygulaması veya birbirini ilk kez gören kişilerin birbirlerine laf atması saldırganlık olarak nitelendirildiği halde zorbalık olarak değerlendirilmeyebilir (Pişkin 2002).

Olweus'a (1999) göre şiddet, bireyin fiziksel olarak ya da bir nesne kullanarak diğer bir insanı göreceli olarak ciddi sayılabilecek biçimde yaralaması ya da zarar vermesidir. Şiddet de bir saldırganlık biçimidir, ancak ana unsurları fiziksel gücü

kullanmaya dayanmaktadır. Şiddet içeren suçlar, suç hukukunda da benzeri anlamlarda kullanılmakta ve adam öldürme, öldürmeye teşebbüs, ırza geçme, soygun gibi eylemler daha çok bu kategoride ele alınmaktadır. Şiddet de bir saldırganlık türü olmasına karşın, tıpkı zorbalığın olduğu gibi, şiddetin de kendine özgü özellikleri nedeniyle zorbalıkla örtüşen ve ayrılan yönleri vardır. Saldırganlık, şiddet ve zorbalık arasındaki bu ilişki Şekil 1’de gösterilmiştir (Olweus 1999)

Şekil 1.

Saldırganlık, şiddet ve zorbalık terimleri arasındaki ilişkisi

Şekilde 1’de görüldüğü gibi hem şiddet hem de zorbalık saldırganca eylemlerin alt kategorileridir. Şiddet ve zorbaca davranışların örtüştüğü alanlar olduğu gibi, farklılaştığı alanlar da vardır. Zorbalığın fiziksel boyutta ortaya çıktığı durumlarda örneğin dövme, vurma, tekme atma gibi eylemlerin yapıldığı durumlarda zorbaca eylemler aynı zamanda şiddet kabul edilmektedir. Ancak zorbalığın fiziksel olmayan boyutlarda ortaya çıktığı, yani şiddetten ayrılan geniş bir boyutu da vardır. Örneğin; dalga geçme, alay etme, kızdırma, isim takma, kötü söz söyleme, arkadaş grubuna almama, dışlama, yalnızlığa terk etme, iftira atma, söylenti çıkarma vb. gibi zorbalık türleri de bir tür saldırganlık olmasına karşın, şiddet unsurları içermediğinden şiddet olarak kabul edilmemektedir. Buna karşın pek çok şiddet eylemi zorbalık olarak adlandırılmaz. Örneğin kuyrukta bekleyen iki insanın birbirleriyle kavga etmesi, öğrenciler arasında zaman zaman ortaya çıkan kavgalar gibi.

Zorbanın saldırganlığı, sataşmadan başlayarak duygusal istismara kadar değişen farklı biçimlerde olabilmektedir. Sataşma genelde haklı gösterilebilir bir davranış olarak nitelense de, zorbalıkla sataşma arasındaki ince çizgiyi tanımlamak önemlidir. Sataşma eğer diğerlerini sindirmeyi içeriyorsa ve rahatsızlıkla sonuçlanıyorsa, o zaman sataşma da bir tür zorbalık olarak görülmelidir. (Pişkin 2002)

2.7. Zorbalığa Maruz Kalmış Çocukların Karakteristikleri

Zorbalığa maruz kalmış çocukların yani kurbanların karakterleri onların bu davranışlara uğramalarının sebeplerini açıklamada yol gösterici olacaktır. Zorbalığa maruz kalanların yanında zorbaların, zorbaca davranışlara tanıklık edenlerin karakterleri de yaşanan olumsuz olayların nedenlerini bulmamıza yardımcı olacaktır.

2.7.1. Kişilik ve kişiliğin oluşumu

“Kişilik” kavramı, tanımlanması çok güç bir kavramdır. Bu tabir yaygın olarak kullanılmasına rağmen, konuşma dilinde değişik anlamlar taşır. Eğer birisi için: “Çok renkli bir kişiliğe sahip” dersek, onu zihnimizde hoşça ilgi çeken birisi olarak canlandırırız. Aynı zamanda, kullanılan ifade, bu kişinin sosyal bir ortamda oldukça popüler ve aranan bir tip olduğu anlamına da gelir. Diğer taraftan, bir adamı “bozuk

kişilikli” olarak tarif edersek, başkalarını kandıran, kendinden soğutan birini hayal ederiz. Davranış bilimcileri, kişiliğin her yönünü kapsayan aynı zamanda diğer psikolojik göstergelerin hariç tutulduğu resmi bir tanım bulmakta çok zorlansalar da, kişilik kelimesi ortak dilde birçok anlam taşımaktadır(Watkins 1995). Kişilik, kişinin bütün bedensel özelliklerinin, içgüdülerinin, dürtülerinin, eğilimlerinin, kazanılmış deneyimlerinin bir bütünüdür. Deneyimden kastedilen, insanın yaşantısıdır. Bu yaşantı süresince kişiliğimizde mutlaka küçük veya büyük bazı değişiklikler olmuştur. Kişiliğimiz bir yerde durmaz, değişiklikler hayat boyu devam eder. Beden yapısının gelişmesi gibi kişilik de uzun yıllar boyu değişir. Ancak bu, sezilmesi çok zor olan, yavaş bir oluşumdur.

Karakter özellikleri sanıldığı gibi doğumsal nitelik taşımaz, doğa tarafından bağışlanmaz insana; bir temel doğrultuya benzer bir model gibi insan varlığına yuvalanır ve onun fazla düşünmeye gerek kalmadan her durumda tutarlı bir kişi gibi davranabilmesini sağlar. Doğumsal güçlere ya da temellere dayanmayan bu özellikler birey tarafından erken bir dönemde olmakla beraber belli bir yaşam biçimine bağlı kalabilmek için sonradan edinilir (Adler 2000)

Kişiliğin geçirdiği değişiklikler hayat boyu devam eder ama bu değişimlerin hızı belli bir dönemden sonra oldukça düşer. Yani kişiliğin oturduğu yaştan sonra meydana gelen değişiklikler ufak tefek değişikliklerdir.

Çocuğun ilk 6 yılı bireyin gelişiminin temel aşamalarını oluşturması, temel bilgi ve becerilerin bu erken gelişim yıllarında kazanılması nedeniyle büyük önem taşır.

Kişiliğin oluşumu yönünden de önem taşıyan ilk 72 ayda çocuk, kendisine uyarıcı bir çevre sunan, sevgi gösteren ve sağlıklı gelişimini sağlayan anne-babaya ihtiyaç duyar. 0-6 yaş arası, çocuk gelişiminin hızla yönlendiği kritik yıllardır. Bu erken gelişim yıllarında temeli atılan beden gelişimi, psiko-sosyal gelişim ve kişilik yapısının, ileri yaşlarda yön değiştirmekten çok aynı yönde gelişme şansı daha yüksektir. Çocuk gelişiminin kendine özgü dinamikleri olduğu, her gelişim evresinin büyük oranda daha önceki evreler tarafından belirlendiği bir gerçektir. Araştırmalar, çocukluk yıllarında

kazanılan davranışların yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını büyük ölçüde biçimlendirdiğini ortaya koymaktadır (Yavuzer 1994).

2.7.2. Zorba davranışın oluşumu

Zorbalık üzerine yapılan araştırmalarda zorba davranışların tek bir nedene bağlı olarak ortaya çıkmadığı gösterilmiştir. Bireysel etkenler, aileden, arkadaşlardan, okuldan ve yaşanan çevreden kaynaklanan etkenler çocuğu zorbalık yapma yönünde risk altına sokabilmektedir.

2.7.2.1. Bireysel etkenler;

Araştırmalar zorbalık yapan çocukların, baskın karakter yapısında, çabuk öfkelenen, kurallara uymakta zorlanan ve şiddeti bir çözüm yolu olarak gören çocuklar olduğunu göstermiştir (Fleming 2002, Craig 2003) .Araştırmalarda zorbalık yapan erkek çocukların arkadaşlarından daha kuvvetli ve daha kilolu oldukları da gösterilmiştir (Fleming 2002, Janssen et al 2004).

2.7.2.2. Ailesel etkenler;

Sıcak ve sevecen bir aile ortamının olmaması, ebeveynler tarafından çocuğun davranışlarına kesin sınırların konmadığı aşırı anlayışlı aile ortamı veya tersine ebeveynlerin cezalandırmaya eğilimli sert bir disiplin tarzını benimsedikleri aile ortamı ve aile içi fiziksel ve cinsel istismar varlığı ile zorbalık yapma arasında ilişki olduğu gösterilmiştir (Muscarì 2002, Baldry 2003) .Zorbalık davranışı gösteren çocukların bu davranışlarda bulunmayan çocuklara göre ebeveynleri ile iletişimlerinin daha kötü olduğu saptanmıştır (Alikaşifoğlu , Erginöz, Ercan et al 2007).

2.7.2.3. Arkadaş grupları ve okulla ilişkili etkenler;

Zorbalık yapan çocukların arkadaş gruplarının da şiddeti bir çözüm yolu olarak gördükleri ve zorbalık yapma eğiliminde oldukları saptanmıştır (Spector 2006). Bazı okullarda zorbalık yapma davranışları diğer okullardakine göre daha sık görülme eğilimindedir(Fleming 2002). Özellikle ders aralarında öğretmenlerin gözetiminin

sağlanamadığı okullarda bu davranışların sık görüldüğü bildirilmiştir (Fleming 2002).Yine idarecilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin zorbalığa yaklaşımlarının benzer olduğu ve kabul edilebilir bir davranış biçimi olarak görüldüğü okullarda bu davranışların sık görüldüğü bildirilmiştir (Fleming 2002).

Zorbalık yapan çocuklarla ilgili yaygın anlamda benimsenmiş fakat abartılmış inançlar; Zorbalık davranışlarını anlamaya yönelik önemli adımlar atılmış olsa da sağlıkçılar, öğretmenler ve genel olarak toplumda zorbalarla ilgili yaygın yanlış kanılar vardır. Bunların düzeltilmesi etkin önleme programları geliştirilebilmesi açısından önemli olabilir. Bu yanlış inançlardan biri zorbalık yapan çocukların yalnız olduğudur. Araştırmalar bu çocukların sosyal olarak “izolasyon” yaşamadıklarını göstermiştir (Fleming 2002, Esela 2004). Bazı çalışmalarda da zorbaların kolay arkadaş edindikleri, okul çıkışı ve gece arkadaşlarıyla diğer çocuklardan daha fazla vakit geçirdikleri saptanmıştır (Alikashifoğlu, Erginöz, Ercan et al 2007) . Bu bulgular, etkin önleme programlarının sadece bu davranışları gösteren çocuklara yönelik olarak hazırlanmaması ve olay gerçekleştiğinde yanlarında olan ve onlara aktif veya pasif olarak destek verenleri de kapsamayı gerektiğini göstermesi açısından önemlidir (Fleming 2002). Diğer bir yanlış inanış ise zorbalık yapan çocukların öz saygılarının düşük olduğudur. Araştırmalar bu çocukların öz saygılarının diğer çocuklardan farklı olmadığını hatta daha yüksek olduğunu göstermiştir (O’Moore , Kirkham 2001 ; Muscari 2002). Bu bulgu da zorbaların öz saygısını yükseltmeye yönelik programların bu çocukların davranışlarında değişikliğe yol açamayacağını göstermesi açısından anlamlıdır (Fleming 2002) .

2.7.2.4. Zorbalık yapma ve diğer anti-sosyal davranışların ilişkisi ;

Sık sık veya devamlı zorbalık yapma davranış bozukluğunun (Conduct disorder) bir parçası olarak kabul edilir (Fleming 2002). Araştırmalar zorbalık yapma ile yıkıcılık (vandalizm), kavga etme, hırsızlık, alkollü içecekler ve sigara içme, okuldan kaçma ve okulu terk etme gibi davranışlar arasında ilişki olduğunu göstermiştir (Fleming 2002). Bazı araştırmalara göre de zorbalık yapan çocukların davranışsal sorunları (saldırganlık, suç işleme) ve sigara içme, alkollü içecekler tüketme, sarhoş

olma ve cinsel olarak aktif olma gibi riskli davranışları zorbalığa uğrayan ve zorbalık olaylarında yer almayan çocuklardan daha fazla oranda gösterdikleri saptanmıştır (Alikaşifoğlu, Erginöz, Ercan et al 2007). Erkek çocuklarda bu davranışların erişkin dönemde suç işleme ve mahkum olma ile ilişkili olduğu gösterilmiştir (Muscarì 2002; Rigby 2003). Benzer durum zorbalık yapan kız çocukları için de söz konusu olabilir ancak, kız çocuklarında uzun süreli araştırmalar yapılmamıştır.

2.7.2.5. Zorbalığa uğrayan çocuklar;

Zorbalığa uğrayan çocuklar literatürde iki grupta toplanmaktadır. Birinci gruba pasif olarak zorbalığa uğrayanlar, ikinci gruba ise aktif olarak zorbalığa uğrayanlar girmektedir (Fleming 2002). İkinci grubu “Provokatif kurbanlar” veya “Hem zorbalık yapanlar hem de zorbalığa uğrayanlar” olarak adlandıranlar da vardır. İkinci gruba giren çocuklar zorbalığa uğrayanlar arasında küçük bir grubu oluşturur.

2.7.2.5.1. Pasif olarak zorbalığa uğrayan çocukların özellikleri;

Sadece zorbalığa uğrayanlar tedirgin, duyarlı, arkadaş grupları içinde kendini ispat etme güçlüğü yaşayan, öz saygıları eksik ve endişeli çocuklardır (Forero 1999; Gofin 2002; Muscarì 2002; Rigby 2003; Eslea 2004; Smith 2004). Genel olarak arkadaş gruplarından dışlanırlar ve yalnızlık hissederler (Kaltiala-Heino et al 1999; Muscarì 2002; Eslea 2004). Diğer bir araştırmada da zorbalığa uğrayan çocuklar , yeni arkadaş edinmekte zorlandıklarını, karşı cinsiyetten arkadaşları ile iletişimde güçlük çektiklerini ve okulda kendilerini güvende hissetmediklerini bildirmişlerdir (Alikaşifoğlu, Erginöz, Ercan et al 2007). Bu çocuklar belki de kendi kişilik özellikleri nedeni ile arkadaş gruplarından dışlandıklarından zorbalık için kolay birer hedef olma riski taşımaktadırlar. Zorbalığa uğrayan erkek çocukların arkadaşlarından daha çelimsiz ve kısa boylu oldukları da gösterilmiştir (Voss-Mulligan 2000; Fleming 2002; Muscarì 2002). Çocuk ihmali ve istismarına uğramış çocukların zorbalığa uğrama riski de yüksek bulunmuştur (Shields –Cicchetti 2001; Fleming 2002). Araştırmalarda zorbalığa uğrayan çocukların bu davranışlarda yer almayan çocuklara göre ebeveynleri ile iletişimlerinin daha kötü olduğu saptanmıştır (Alikaşifoğlu, Erginöz, Ercan et al 2007).

Ayrıca, zorbalığa uğrayan çocukların diğerlerine göre daha alt sosyoekonomik düzeyden oldukları da tespit edilmiştir (Alikashiöglü, Erginöz, Ercan et al 2007). Ancak zorbalığa uğrama ile sosyoekonomik düzeyin ilişkisi olmadığını gösteren araştırmalar da vardır (Smith et al 1999; Kumpulainen et al 1999 Wolke et al 2001; Gofin 2002). Engelli çocukların da zorbalığa uğrama açısından kolay birer hedef olabildikleri saptanmıştır (Fleming 2002). Zorbalığa uğrayanlarda gözlenen bazı özellikler onların bu davranışlara maruz kalması açısından önceden mevcut risk etkenleri olabilecekleri gibi, bazıları ise zorbalığa uğramalarının bir sonucu olabilir. Örneğin tedirgin bir çocuğun davranışları onun diğerleri tarafından zorbalık uygulanması açısından “kolay bir hedef” olarak algılanmasına yol açabilir. Ancak, sık sık zorbalığa uğrayan bir çocuk ta bunun sonucunda endişeli olabilir.

2.7.2.5.2. Hem zorbalık yapan hem de zorbalığa uğrayan çocukların özellikleri;

Bu gruba giren çocuklar sadece zorbalığa uğrayan çocuklarla pek çok ortak özellik gösterirler. Ayrıca, hiperaktif ve konsantrasyon güçlüğü yaşayan çocuklardır (Kumpulainen et al 1998; Kaltiala-Heino 2000; Fleming 2002; Juvonen 2003; Kristensen-Smith 2003, Ivarsson et al 2005). Bu çocuklar zorbalık davranışlarına karışan çocuklar içerisinde dikkat çeken grubu oluşturmaktadırlar; çünkü hem zorbalığa uğrayanların gösterdiği duygusal sorunları, hem de zorbalık yapanların gösterdiği davranışsal sorunları gösterirler (Kumpulainen et al 1998, Kaltiala-Heino 2000; Juvonen 2003; Kristensen-Smith 2003; Ivarsson et al 2005). Bu çocukların hem arkadaş ilişkilerinde sorunlar yaşadıkları ve yalnız kaldıkları hem de akademik başarısızlık, sigara ve alkol kullanımı gibi riskli davranışları diğer çocuklardan daha fazla gösterdiklerini saptamıştır (Shwartz 2000; Nansel et all 2001). Diğer bir araştırmada da bu gruba giren çocukların yalnız zorbalık yapan veya yalnız zorbalığa uğrayan çocuklardan daha çok davranışsal ve duygusal sorunlar gösterdikleri, arkadaşlarıyla ve ebeveynleriyle iletişimlerinin daha sorunlu olduğu saptanmıştır(Alikashiöglü, Erginöz, Ercan et al 2007).

İskandinav ülkelerinde yapılan araştırmalarda okul yıllarında zorbaca eylemlerde bulunan öğrencilerin yetişkinlikte de yasal olarak suç sayılan eylemlere karıştıkları bulunmuştur. Örneğın Olweus (1993) 6. ve 9. Sınıf öğrencileri arasında zorba olduğu saptananların % 60'ının 24 yaşına gelene kadar en az bir kez, % 35-40'ının ise en az üç kez bir suçtan dolayı mahkemelik olduğunu saptamıştır(Pişkin 2003)

2.8. Zorba Davranışların Yaşla İlişkisi

Olweus'un (1999) 713 ilköğretim okulunda çok geniş bir örneklem grubu üzerinde (2-9.Sınıflar) yaptığı araştırmada, zorbaca eylemlere uğrama sıklığında yaşla birlikte belirgin bir azalmanın olduğu, ancak zorbalık yapma sıklığında bu değişimin gözlenmediğı bulunmuştur.

Boulton ve Underwood'un (1992) ortaokul öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada, Olweus'un bulgularını destekler nitelikte, kurban oranlarında yaşla birlikte bir azalma, buna karşın zorba oranlarında bir yükselme gözlemiştir.

Yunanistan'da ilkokul öğrencileri üzerinde Pateraki (2001) tarafından yapılan çalışmada, yaş arttıkça zorba öğrencilerin oranında yükselme, ancak kurbanların oranında bir düşüş gözlenmiştir. Aynı çalışmada özellikle vurma, dövme, tekme atma biçimindeki doğrudan yapılan zorbalıklara daha çok küçük yaştaki öğrencilerin, buna karşın isim takılma, alay edilme, dalga geçilme türünden zorbalığa ise daha çok büyük sınıflardaki öğrencilerin uğradığı görülmüştür. Bu veriler Boulton ve Underwood'un yukarıda değinilen bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

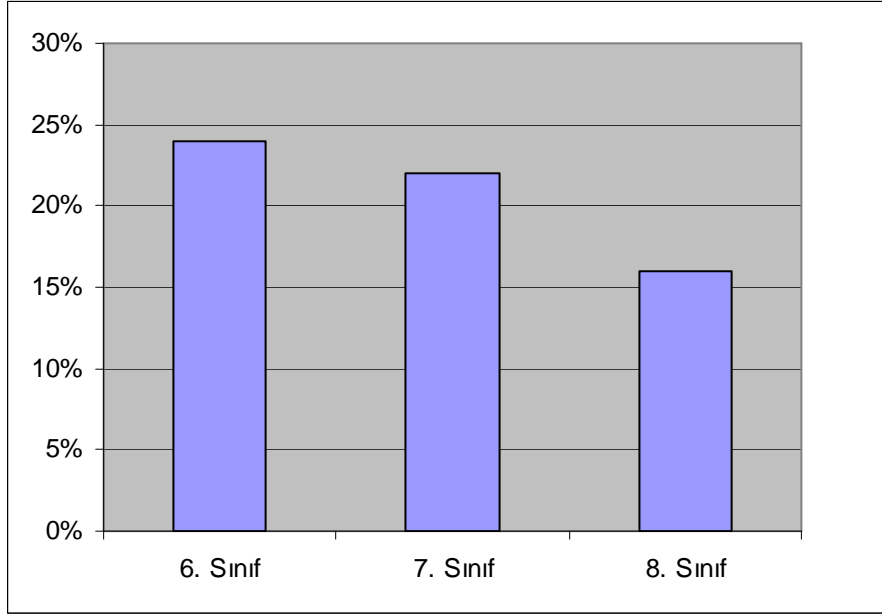
İngiliz ortaokul ve lise öğrencileri üzerinde yapılan başka bir karşılaştırmalı çalışmada diğer bulguların aksine yaş arttıkça kurban olma oranlarında önemli bir düşüşün olmadığı, ancak diğer bulguları destekler nitelikte zorba oranlarında bir yükselmenin olduğu saptanmıştır (Ahmad ve Smith 1989'dan akt. Andreou 2000).

Fonzi ve arkadaşları (1999) tarafından İtalyan öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, yaşla birlikte hem kurban hem de zorba oranlarında bir azalma gözlenmiştir.

Bulgular genel olarak zorbalık yapma sıklığının yaşla birlikte arttığını (Boulton ve Underwood 1992; Andreou 2000; Pateraki, 2001), ancak kurban olma sıklığının azaldığını (Olweus 1999; Boulton ve Underwood 1992; Pateraki 2001; Fonzi ve ark. 1999) ortaya koymaktadır.

(Nansel, Overpeck, Pilla et al 2001) büyük yaştaki çocukların küçük yaştaki çocuklara göre daha az sıklıkta zorbalık yaptıklarını saptamıştır(Nansel, Overpeck, Pilla et al 2001). Diğer yandan, yaşla fiziksel saldırganlığın azaldığını ancak, sözel veya diğer yan yöntemlerle zorbalık yapma sıklığının arttığını bildiren çalışmalar da vardır (Fleming 2002; Craig 2003). Pek çok araştırma okullarda sınıf büyüdükçe zorbalığa uğrama sıklığının azaldığını göstermiştir (Smith, Madsen, Moody 1999; Kristensen Smith 2003). Alikashifoğlu (2007) tarafından yapılan çalışmada ise 9. sınıf öğrencilerinin 10 ve 11. sınıf öğrencilerine göre daha fazla oranda zorbalığa uğradıkları saptanmıştır (Alikashifoğlu, Erginöz, Ercan et al 2007). Olweus bu durumu okuldaki büyük yaştaki çocukların küçük yaştaki çocukları hedef seçmelerine bağlamıştır (Fleming 2002). Smith ve ark.'ları (Smith, Madsen, Moody 1999) zorbalığa uğrama sıklığının yaşla azalmasını yaşça küçük çocukların çevresinde onlara zorbalık yapabilecek çok sayıda büyük çocuğun bulunmasına ve küçük çocukların zorbalık olayı ile etkin olarak baş edebilecek sosyal becerileri henüz kazanmamış olmalarına bağlamıştır.

DeVoe, Kaffenberger, Chandler (2005) tarafından A.B.D. Milli Eğitim Bakanlığı için hazırlanmış olan ulusal suç mağdurluğu anketinin okul suçları raporunda zorbalığın sınıf düzeylerine göre değişimi Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2.

Zorbalığın sınıf düzeyine göre değişimi

Şekil 2’de görüldüğü gibi sınıf düzeyinin yükselmesiyle birlikte zorbalık olaylarında azalma görülmektedir. Buna göre küçük yaştaki öğrenciler büyük yaştakilere oranla daha sık zorbaca davranışlarına maruz kalmaktadırlar.

2.9. Zorbalıkta Cinsiyet Farkı

Zorbalık davranışları açısından bazı ilginç cinsiyet farklılıkları gözlenmektedir (Forero, McClellan, Rissel et al 1999; Craig, Pepler 2003; Currie, Roberts, Morgan, et al 2004; Lopes 2005.). öğrencilerin bildirimine dayanan çalışmalarda erkekler kızlardan daha çok zorbalık yaptıklarını bildirmektedirler (Forero, McClellan, Rissel et al 1999; Seals, Young 2003; Craig, Pepler 2003, Currie, Roberts, Morgan, et al 2004; Alikashiöğlu, Erginöz, Ercan et al 2007). Zorbalığa uğrama sıklığına baktığımızda ise cinsiyet farkı çok belirgin değildir. Bazı araştırmalarda erkekler daha fazla zorbalığa uğradıklarını bildirmişler, bazı araştırmalarda ise ya her iki cinsiyet arasında fark bulunmamış, ya da bulunan fark anlamlı bulunmamıştır (Forero, McClellan, Rissel et al 1999; Baldry, Farrington 1999; Kaltiala-Heino, Rimpela, Rantanen et al 2000; Craig

, Pepler 2003, Lopes Neto 2005; Alikasıfoğlu, Erginöz, Ercan et al).Alikasıfoğlu vd.(2007) tarafından yapılan araştırmada ise erkekler kızlara göre daha fazla oranda hem zorbalık yapma hem de zorbalığa uğrama bildirmişlerdir (Alikasıfoğlu, Erginöz, Ercan et al 2007).Zorbalığa uğrama ile ilgili tek kesin bulgu kızların hem erkekler hem de kızlar tarafından, erkeklerin ise yalnızca erkekler tarafından kurban olarak seçilmeleridir (Fleming 2002).Kızların ve erkeklerin maruz kaldıkları zorbalık davranışlarının tipleri arasında da farklılıklar vardır. Erkekler kızlara göre daha fazla oranda fiziksel olarak zorbalığa uğrama bildirirken, kızlar erkeklere göre daha fazla oranda haklarında dedikodu çıkarılması veya cinsellikle ilgili sözler kullanılarak sataşılması şeklinde dolaylı zorbalık davranışlarına maruz kaldıklarını bildirmişlerdir (Baldry 1999; Nansel, Overpeck, Pilla 2001). Kızların kızlara uyguladığı zorbalık davranışları incelendiğinde, kızların birbirlerini erkeklerin erkeklere uyguladığından daha fazla oranda yalnız bırakma (sosyal izolasyon) şeklinde zorbalık davranışında bulduklarını saptanmıştır (Fleming 2002).

Boulton ve Underwood (1992) tarafından yapılan bir araştırmada, hem zorbalılar hem de kurbanlar arasında erkeklerin kızlardan daha fazla olduğu saptanmıştır. Benzeri bulgular A.B.D.' de ortaokul ve lise öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada da elde edilmiştir. Bu araştırmada erkek öğrencilerin oranının kızlarla karşılaştırıldığında hem zorba hem de kurbanlar arasında daha yüksek olduğu bulunmuştur (Nansel 2001).

Kalliotis'in (2000) Yunanistan'da ilkokul öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, erkeklerin kızlardan daha fazla zorbalığa maruz kaldıkları bulunmuştur. Bu araştırmanın bulguları erkeklere kızlardan anlamlı biçimde daha fazla tekme atıldığını ve kendilerinden daha sık zorla para istendiğini ortaya koymaktadır.

Whitney ve Smith'in (1993) İngiltere'de yaptııkları araştırmada, zorbaca davranışlara maruz kalma oranının kız ve erkek öğrencilerde eşit olmasına karşın, zorba erkeklerin oranının zorba kızların yaklaşık iki katı olduğu bulunmuştur.

Türkiye'de ilköğretim öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada (Pişkin 2002), zorbalığa uğrama oranlarında kız ve erkek öğrenciler arasında bir fark

gözlenmezken, zorbalık yaptıklarını belirten erkeklerin oranı, kızların yaklaşık iki katı bulunmuştur. Bu araştırmanın bulguları ile Whitney ve Smith'in (1993) İngiliz ilköğretim okulları üzerinde yaptığı araştırmanın bulguları arasında büyük bir benzerlik gözlenmektedir.

Pek çok araştırmada erkek öğrenciler ile kız öğrencilerin zorbalığa maruz kalma biçimlerinin de farklı olduğu bulunmuştur. Örneğin; erkek kurbanlar daha çok diğer erkek öğrencilerin fiziksel tacizine maruz kalırken, kız kurbanlar hem erkek hem de kız öğrencilerin daha çok sözel tacizine ve sosyal olarak dışlamalarına maruz kalmaktadırlar (Olweus 1978; Olweus 1991; Stevenson ve Smith 1989).

Yunanistan'da ilkokul öğrencileri üzerine yapılan bir çalışmada (Pateraki 2001) hem zorba grupta hem de zorba/kurban grupta erkeklerin oranının kızlara göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada da erkek öğrencilerin kızlara göre daha yüksek oranda fiziksel zorbalığa maruz kaldıkları saptanmıştır (Erkekler=%34, Kızlar=%23). Buna karşın kız öğrencilerin isim takılma, dalga geçilme ve alay edilme gibi sözel zorbalığa erkeklerden daha fazla maruz kaldıkları bulunmuştur (Kızlar=%48, Erkekler=%37). Ayrıca kız kurbanlar erkeklere oranla daha yüksek oranda yalan ve söylentilere maruz kalmışlardır (Kızlar=%38, Erkekler=%25). Bu çalışmada erkek zorbalılar %39 oranında vurma, tekme atma ve itme türü eylemlerde bulduklarını dile getirirken, bunu yaptıklarını söyleyen kız zorbalıların oranının sadece % 11 olduğu bulunmuştur. Buna karşın kız zorbalılar %26 oranında kurbanlarını dışladıklarını dile getirirken, bu oranın erkek zorbalılar arasında sadece %8 olduğu gözlenmiştir.

Araştırma bulguları erkeklerin zorbalık eylemlerine daha fazla hedef olduklarını göstermesine karşın, kızların daha fazla etkilendiklerini ortaya koymaktadır. Örneğin İtalyan öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada zorbalığa uğrayan kız öğrencilerin erkeklerden daha fazla üzüldükleri bulunmuştur (Menesini ve ark. 1997). Yine A.B.D.'de yapılan bir çalışmada da zorbaca davranışlara maruz kalan ergen kızların yaşamlarının sonraki dönemlerinde duygusal gelişimlerinin olumsuz etkilendiği, ancak

benzeri bulgunun erkek ergenler için gözlenmediği bulunmuştur (Curriculum , Review 2001).

Houndoumadi ve Pateraki (2001) tarafından Yunanistan'da yapılan bir araştırmada, zorbalık yapan erkek öğrencilerin, zorba kızlardan daha yüksek oranda kurbanların bunu hak ettiklerine inandıkları bulunmuştur (Erkekler %35, Kızlar=14).

Araştırma bulgularında erkek ve kız öğrenciler arasında gözlenen bir diğer farklılık da, zorbaca davranışlara maruz kalan kızların kendilerine yapılanları ailelerine ya da en yakın arkadaşlarına anlatmayı tercih etmesine karşın, erkeklerin genellikle kimseye söylememeyi tercih ettikleri biçimindedir (Houndoumadi ve Pateraki 2001; Borg 1998).

2.10. Zorbalığın Meydana Geldiği Okul Karakteri

Okul toplumsal bir ortamdır. Şiddetin görüldüğü toplumsal bir ortamda okulun da bundan etkilenmemesi mümkün değildir. Hatta geleneksel okul sistemi içerisindeki okullarımız şiddete gebe dir. Gelişen ve değişen toplumsal koşullara ayak uyduramayan eğitim sistemi doğaldır ki şiddet konusunda bir potansiyele sahiptir (Tezcan 1996). Gelişmelerin seyri eğitim sistemini ve kurumlarını da değişim için zorlamaktadır. Çünkü ekonomideki, siyasetteki sosyo kültürel alandaki gelişmelere karşı en duyarlı sistemlerden biri eğitimidir (Erdoğan 2004).

Okullarda meydana gelen zorbalık olayları suç teşkil eden gençliğe özgü anti sosyal davranışlar şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kentleşme olgusuyla birlikte büyük şehirlere doğru hızlı bir göçün başlaması, kentlerin nüfusunun da hızlı bir şekilde artmasına buna bağlı olarak işsizlik, barınma ve eğitim gibi sorunların da çoğalmasına neden olmuştur. Doğal olarak eğitim sistemi ve okullar da bu durumdan etkilenmiş, kalabalık okul ve sınıflar, yetersiz eğitim öğretim materyalleri ve okul ortamları sorunlar yumağı olarak karşımıza çıkmıştır. Bu hızlı gelişmeler sonucu çok sayıda olumsuz faktör devreye girerek olumsuz davranışların gelişmesinde rol oynamıştır. Bunlar; çok zor şartlar altında çalışan öğretmenlerin yeterli destekten mahrum kalması, zeki, yaratıcı ve ince düşünceli çocuklara toplumda ve özellikle de okulda gereken

önem ve desteğin verilememesi, akran ve arkadaş ilişkilerinin geliştirilememesi, okulda ve ailede çocuğun fiziksel şiddete maruz kalması, okul ve sınıf kurallarının yetersizliği, çeteler ve medya olarak sıralanabilir (Oto 1998; Kaymak vd, 2000; Hackett 2001). Bunlara ek olarak “ kız arkadaş sorunu, katı öğretmen davranışları, medya, yoksulluk, boş zaman değerlendirme yetersizliği, disipline ilişkin olaylar şiddet içeren davranışlarının temel nedenleri arasında sayılabilir.” (Tezcan 1996). Sonuçta bu faktörler öğrenciler arasında suç ve şiddet olayları kapsamında yer alan zorbalık, kabadayılık, saldırganlık, çeteleşme, uyuşturucu madde kullanımı vb. gibi istenmeyen davranışların çoğalmasına neden olmuştur.

Her öğrencinin yalın bir şekilde, öğrenme hak ve özgürlüğü, her türlü ayrımcılıktan ve tacizden korunma hakkı, yasal sınırlar içerisinde düşüncelerini açıklama özgürlüğü kendisine ve başkalarına saygı gösterme yükümlülüğü ve başka insanların iyiliği için kendini sorumlu hissetme, güvenli ve sağlıklı bir çevrede öğrenim görme hakkı vardır (Aydın 2003).

Yapılan araştırmalara bakıldığında özel veya devlet okullarında benzer düzeylerde zorbalık olaylarının meydana geldiği görülmüştür (Devoe et al 2005). İçinde çete olan okullarda ise, olmayan okullara göre çok daha fazla zorbalık olayları meydana gelmektedir (Devoe et al 2005). Bu da söz konusu zorbalığın bizzat çeteler tarafından uygulandığını gösterdiği gibi, çetelerin yarattığı huzursuz ortamın da zorbalığın artmasında etken olduğu sonucuna varılabilir.

Okullar, disiplin suçları ve yasal suçları azaltmak için gün geçtikçe artan önlemler almaktadırlar. (güvenlik görevlileri, koridorlarda kameralar... vb.) Bu önlemlerde birlikte gelen arttırılmış gözetim, zorbayı, diğer öğrenciyi itmek, ona vurmak, isim takmak ve alay etmek gibi eylemleri gerçekleştirmekten caydırır ve zorbalığı da büyük oranda azaltır.

2.11. Zorbalığa Maruz Kalan Çocukların Tepkileri / Tavırları

Zorbalığa uğramak çocuğun fiziksel sağlığını, psiko-sosyal ve akademik yaşantısını etkileyebilir. Öz saygı eksikliği, depresyon, yalnızlık hissi, canlılarca deneyimlenen kaygı, korku, gerilim, sıkıntı hali, kendini sağlıksız hissetme, baş ağrısı ve karın ağrısı gibi somatik yakınmalar ve intihar düşüncesi gibi bulgular zorbalığa uğrayan çocuklarda diğer çocuklardan daha sık tespit edilmiştir (Kaltiala-Heino et al 1999; Kaltiala-Heino, Rimpela et al 2000; Bond, Carlin, Thomas et al 2001; Wolke, Woods et al 2001; Muscari 2002; Smith, Talamelli, Cowie et al 2004; Kim ,Koh 2005). Zorbalığa uğrayanların okula gitmek istemedikleri ve devamsızlık oranlarının yüksek olduğu ve akademik başarılarının düşük olduğu gösterilmiştir (Mynard, Joseph 1997; Muscari 2002; Rigby 2003; Glew, Fan, Katon 2005). Diğer araştırmalarda da pasif olarak zorbalığa uğrayan çocukların, zorbalık yapan ve zorbalık olaylarında yer almayan çocuklardan daha çok duygusal sorunlar (deneyimlenen kaygı, korku, gerilim, sıkıntı hali / depresyon, somatik yakınmalar ve içe kapanma), gösterdikleri saptanmıştır (Alikashiöglü 2007). Araştırmalar çocukluğunda zorbalığa uğramış genç erişkinlerde, bu olayların bazı etkilerinin devam ettiğini göstermiştir (Rigby 2003). Altı- 9. sınıflar arasında zorbalığa uğrayan erkek çocuklar üzerinde yapılan araştırmalarda bu çocukların 20'li yaşlarda yaşlılarından daha depresif oldukları ve öz saygılarının yetersiz olduğu saptanmıştır (Fleming 2002; Rigby 2003).

2.11.1. Zorbalık yapanları izleyen çocuklar;

Araştırmalar ve gözlemler çoğu zorbalık olaylarının sadece bir zorba ve onun hedefi arasında yaşanmadığını göstermiştir (O'Connell, Pepler, Craig 1999; Baldry 2004). Okuldaki oyun alanlarında gerçekleşen zorbalık olaylarının %85'ine diğer çocukların da katıldığını saptamıştır (Fleming 2002). Zorbalığı izleyenlerin katılımı olayı sadece pasif olarak izlemekten, aktif olarak önlemeye kadar değişebilir. Bir araştırmada öğrencilerin %54'ünün zorbalığı sadece pasif olarak izlediği, %21'inin zorbalığa aktif olarak eşlik ettiği ve %25'inin olayı aktif olarak önlemeye çalıştığı saptanmıştır. Kızların bu olaylarda daha çok olayı önlemeye çalıştıkları, erkeklerin

özellikle büyük yaştaki erkeklerin ise daha çok aktif olarak zorbalığa eşlik ettikleri de aynı araştırmada gösterilmiştir (O'Connell, Pepler, Craig 1999).

2.11.2. Zorbalığa tanık olan erişkinler;

Erişkinler zorbalığın önlenmesi ve müdahalesinde kritik rol oynarlar. Ancak, araştırmalar öğretmenlerin zorbalığı önlemede, gerçekte olduklarından daha etkili olduklarını düşündüklerini göstermiştir. Bir araştırmada öğretmenlerin okullarında yaşanan hemen hemen tüm zorbalık olaylarına müdahale ettiklerini düşündükleri, öğrencilerin ise ancak %35'inin onlarla aynı görüşte oldukları saptanmıştır (Dake, Price, Telljohann 2003). Bu bulgu öğretmenlerin zorbalık olayını, durumu saptayamamaları veya çocukların onlara bilgi vermemesi nedeniyle fark edemediklerini düşündürmektedir (Lopes 2005).Gözleme dayalı araştırmalar da öğretmenlerin sadece okulun oyun alanlarında gerçekleşen zorbalık olaylarını değil, kendi sınıflarında gerçekleşenleri de kaçırdıklarını göstermiştir(Atlas ve Pepler 1998). Öğretmenlerin sınıflarında gerçekleşen zorbalık olaylarının ancak %18'ine müdahale ettiklerini saptamıştır.

2.12. Zorbalık Olaylarının Sıklığı

Okullarda yaşanan zorbalık olaylarının sıklığını saptamak amacıyla pek çok ülkede araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalardan elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Olweus'un (1989) Norveç'te 80.000 ilk, orta ve lise öğrencisi üzerinde yaptığı bir araştırmada, öğrencilerin % 10'unun iki aylık bir sürede zorbaca davranışlara maruz kaldıkları, aynı örneklem grubunun % 7'sinin ise yine aynı süre içerisinde diğer öğrencilere zorbaca davrandıkları saptanmıştır. Olweus'un (1993) Norveç'te yaptığı diğer bir araştırmada ise, öğrencilerin yaklaşık % 15'inin ya düzenli olarak zorbaca davranışlarda bulunduğu ya da zorbaca davranışlarla ilişkili oldukları bulunmuştur.

Olweus'un kullandığı ölçme aracını İngiltere'ye uyarlayarak, 13-15 yaş öğrencilerini kapsayan iki İngiliz okulunda uygulayan Yates ve Smith (1989),

öğrencilerin %22'sinin son bir ay içinde en az bir, %10'unun ise haftada en az bir kez zorbaca davranışlara maruz kaldıklarını saptamışlardır.

İrlanda'da 7-13 yaşlarındaki ilkokul öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada öğrencilerin %10'unun zorba veya kurban olarak zorbaca eylemlere karıştıkları bulunmuştur (O'Moore ve Hillery 1989).

Avustralya'da 13 yaşlarındaki 2600 çocukla görüşme yoluyla yapılan bir araştırmada, öğrencilerin %50'sinin en az bir kez, yaklaşık %30'unun ise birden çok kez zorbaca eylemlere maruz kaldıkları bulunmuştur (Curriculum Review 2001). Aynı ülkede öğrencilerin %10'unun ise arkadaşları tarafından grup halinde yapılan zorbalığa maruz kaldıkları bulunmuştur (Rigby ve Slee 1991).

Ahmad ve Smith (1990) İngiltere'de 7 ortaokul ve 3 lisede yaptıkları araştırmada, öğrencilerin yaklaşık %20'sinin zorba, %10'unun ise kurban olduğunu bulmuşlardır.

İngiltere'de 6700 ilköğretim ve lise öğrencisi üzerinde yapılan bir çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin %10'u ile lise öğrencilerinin %4'ünün haftada en az bir kez zorbaca davranışlara maruz kaldıkları saptanmıştır. Bu araştırmada ayrıca, yaş ilerledikçe zorbaca davranışların sıklığının azaldığı, ancak şiddetinin arttığı bulunmuştur (Whitney ve Smith 1993).

İngiltere'de 8-9 yaşlarında 3000 öğrenci üzerinde hemşirelerin yaptığı genel sağlık taramasında, öğrencilerin %22'sinin okulda zorbaca davranışlara maruz kaldıkları, bu kurbanların %36'sinin fiziksel, %30'unun küfür vb. kötü sözlere muhatap oldukları, %18'inin ise hem fiziksel hem de sözel zorbalığa maruz kaldıkları bulunmuştur (Pediatric Alert 1996).

Kanada'da yapılan bir araştırmada 8-12 yaşları arasındaki ilkokul öğrencilerinin %21'inin kurban, %12'sinin ise zorba olduğu bulunmuştur (Bentley ve Li 1995).

Genta ve arkadaşları (1996) tarafından İtalya'da yapılan bir çalışmada, 8-11 yaşları arasındaki ilkokul öğrencilerinin %40'ının ve 11-14 yaşları arasındaki ortaokul öğrencilerinin %28'inin zaman zaman zorbaca eylemlere maruz kaldıkları, buna karşın ilkokul öğrencilerinin %20'si ile ortaokul öğrencilerinin %15'inin diğer öğrencilere zorbalık yaptıkları bulunmuştur.

Portekiz'de ilkokul öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada öğrencilerin %22'sinin en az üç kez zorbalığa maruz kaldıkları, öğrencilerin %20'sinin ise en az üç kez zorbalık yaptıkları bulunmuştur (Tomas de Almeida 1999).

Andreou (2001) Yunanistan'da 9-12 yaşları arasında olan 408 ilkokul öğrencisi üzerinde yaptığı bir araştırmada, öğrencilerin % 17'sinin zorba, %19'unun ise kurban olduğunu, %10'unun hem zorba hem de kurban olduğunu, %54'ünün ise ne zorba ne de kurban olduğunu saptamıştır.

Yunanistan'da ilkokul öğrencileri üzerine yapılan diğer bir çalışmada (Pateraki 2001), öğrencilerin %15'inin zorbalığa maruz kaldıkları, %6'sının zorbalık yaptıkları, %5'inin ise hem zorba hem de kurban oldukları bulunmuştur.

Yunanistan'da ilkokul öğrencileri üzerinde yapılan bir başka araştırmada ise, öğrencilerin yaklaşık %21-%27'sinin son bir hafta içinde fiziksel zorbalığa maruz kaldıkları, %5-14'ünün kendilerinden zorla para istendiği, %3-12'sinin eşyalarının kırıldığı saptanmıştır. Bu araştırmada, öğrencilerin yaklaşık %30'unun içinde bulunulan eğitim-öğretim döneminde en az bir kez zorbalığa maruz kaldıkları bulunmuştur (Kalliotis 2000).

Amerika Birleşik Devletleri'nde 6 - 10. sınıfları kapsayan 15.686 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmada öğrencilerin yaklaşık üçte birinin ya zorba ya da kurban oldukları bulunmuştur (U.S. News and World Report 2001). ABD'nin değişik bölgelerinde hem devlet hem de özel okul öğrencilerini kapsayan bu çalışmada öğrencilerin %10'unun haftada en az bir kez zorbalığa maruz kaldıkları, %13'ünün aynı süre içinde diğer öğrencilere zorbaca davrandıkları, %6'sının ise aynı süre zarfında hem zorbalık yaptıkları hem de zorbalığa maruz kaldıkları bulunmuştur. Bu araştırmada

haftada en az bir kez zorbalığa maruz kalan 6. Sınıf öğrencilerinin oranı %13, 10. Sınıf öğrencilerinin oranı ise %5 bulunmuştur (Nansel 2001). Bu çalışmanın bulgularından hareketle Sari ve VanTine (2001) A.B.D.' de 6-10.sınıfta okuyan yaklaşık 1.6 milyon öğrencinin her hafta en az bir kez zorbalığa maruz kaldığı, 1.7 milyon öğrencinin ise haftada en az bir kez zorbalık yaptığı çıkarılmasında bulunmuştur.

Shure (2000), A.B.D.' de yaklaşık her yedi öğrenciden birinin, yani yaklaşık 5 milyon öğrencinin ya zorba ya da kurban olduğunu ve bunların yaklaşık 2.1 milyonunun zorba olduğunu yordamaktadır. Söz konusu araştırmacı, 8-12 yaş çocuklarıyla yaptığı görüşme sonuçlarına dayanarak bu öğrencilerin okulla ilgili en önemli sorunlarının okul zorbalığı olduğunu bulmuştur.

Ülkemizde Pişkin (2002) tarafından 1164 ilköğretim öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada, öğrencilerin %65'i herhangi bir biçimde (örneğin fiziksel, sözel, vb.) zorbalığa uğradıklarını; %37'si de herhangi bir biçimde zorbalık yaptıklarını belirtmişlerdir. Birden fazla seçeneğin işaretlenebildiği bir ölçeğin kullanıldığı bu uğrama, %16'sı arkadaş grubundan dışlanma ve %13'ü de zorla paralarının ve eşyalarının araştırmada, öğrencilerin %39'u fiziksel, %49'u sözel, %20'si iftira ve dedikoduya alınması ya da eşyalarına zarar verilmesi şeklinde haftada en az bir kez zorbalığa uğradıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmada ayrıca haftada en az bir kez zorbalık yaptığını belirten öğrencilerin oranı da yüksek bulunmuştur: Bulgular fiziksel zorbalık yapan öğrencilerinin oranının %20, sözel zorbalık yapanların oranının %22, kurbanlarını gruba almayıp dışlayarak zorbalık yapanların oranının %9, söylenti ve dedikodu çıkarıp yaymak suretiyle zorbalık yapanların oranının %6, öğrencilerin para ve eşyalarını zorla alan ya da diğer öğrencilerin eşyalarına zarar vererek zorbalık yapanların oranının ise %4 olduğu saptanmıştır.

Yukarıda özetlenen araştırma bulguları incelendiğinde, zorbalık olaylarının ülkemizde ve dünyanın pek çok ülkesinde hiç de küçümsenemeyecek boyutlarda olduğu görülmektedir. Zorbalığın, öğrencilerin cinsiyeti ve yaşıyla ilişkili olabileceği düşünülerek çeşitli ülkelerde bu değişkenlerin ele alındığı araştırmalar yapılmıştır.

2.13. Zorbalığın Sonuçları

Zorbalığa uğrayanların, zorbalığın meydana geldiği çevrede korku ve endişe duyacaklarını varsaymak mantıklı olur. Bu kurbanlar bu tür rahatsız edici eylemlere okulda uğradıklarında okuldan kaçma, okulu sevmeme, okulda zorbalığın meydana geldiği yerlere gitmekten kaçınma ve hatta ileri durumlarda intihara başvurma gibi tepkiler verebilmektedirler (Pişkin 2002).

Zorbalığa uğrayan öğrencilerin, kaygı, kızgınlık ve çaresizlik duyguları yaşadıkları, zorbalığın, intihara kalkışma, okula gitmek istememe ve hatta bazı kronik hastalıkların ortaya çıkmasına neden olabileceği ileri sürülmektedir (Borg 1998). Bu tür davranışlara maruz kalmanın etkisiyle öğrencilerin devamsızlıklarının arttığı, başarılarının düştüğü, özsaygılarının olumsuz biçimde etkilendiği hatta çocukluk yıllarında yaşanan bu zorba davranışların etkisinin bazen yetişkinlikte bile devam ettiğini ortaya koyan bulgular vardır (Furniss 2000).

Zorbalığın akademik performans üzerindeki etkisi fazla irdelenmemiş olmasına karşın, okuldan kaçmanın, okulla ilgili etkinliklerden kaçınmanın ve kendini okulun tamamında ya da belli bölgelerinde güvensiz hissetmenin öğrencilerin akademik gelişimini olumsuz etkileyebileceği düşünülebilir. Nitekim bu görüşü destekleyen bazı araştırma bulguları vardır. Hazler, Hoover ve Oliver (1992) zorbalığa uğrayan öğrencilerin %90'ının okul notlarında bir düşüş yaşadıklarını ifade ettiklerini kaydetmiştir. Olweus'da (1978) erkek kurbanların notlarının kurban olmayan öğrencilerin notlarından daha düşük olduğunu bulmuştur.

Okul, zorbalıların aksine kurbanlar için güvensizliğin hüküm sürdüğü, korku duyulan ve mutsuz olunan bir mekandır. A.B.D.'de yapılan bir araştırmada öğrencilerin yaklaşık %7'sinin ayda en az bir kez zorba öğrenciler yüzünden okula gitmeyip evde kalmayı tercih ettikleri bulunmuştur (Banks 1997). Zorbalığa maruz kalan öğrencilerin genellikle grup dışına itildikleri ve yalnız kaldıkları bilinmektedir. Bunun nedenleri arasında, diğer öğrencilerin güçsüz bir öğrenci ile ilişkilendirilip statü kaybetmelerini

engellemek ya da kendilerinin de zorbalığa maruz kalma risklerini azaltmak gibi gerekçeler sayılabilir.

Okul yıllarında zorbaca eylemleri alışkanlık haline getiren öğrencilerin bu özellikleri onların yetişkinlik yaşamlarını nasıl olumsuz bir biçimde etkiliyorsa, benzeri bir biçimde kurban öğrencilerin okul yıllarında yaşadıkları zorbalığın sonucu geliştirdikleri depresyon ve düşük özsaygı da kurbanların yetişkinlik yıllarını olumsuz bir biçimde etkileyebilmektedir (Olweus 1993).

Son yıllarda Avustralya'da 13 ve 14 yaşlarındaki öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada, kurbanların depresyon ve kaygı semptomları sergileme oranının diğer arkadaşlarına göre çok daha yüksek olduğu bulunmuştur (Curriculum, Review 2001).

İngiltere'de 8-9 yaşlarında 3000 öğrenci üzerinde hemşirelerin yaptığı genel sağlık taramasında zorbalığa maruz kalan öğrencilerin %4'ünün aynı zamanda uyku sorunları yaşadıkları, %2'sinin altını ıslattıkları, %4'ünün üzüntülü oldukları ve %2'sinin sıkça baş ve karın ağrısı çektikleri bulunmuştur. Bu araştırmada zorbalığa maruz kalma sıklığı arttıkça sağlık sorunu belirtilerinin görülme sıklığının da arttığı bulunmuştur (Pediatric Alert 1996).

Boulton ve Underwood (1992) tarafından ilköğretim öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada, zorba öğrencilerin %34'ünün zorbalık yapmalarından dolayı kendilerini iyi ve mutlu hissettikleri, %35'inin ise öfke duydukları bulunmuştur.

Borg (1998) zorba öğrencilere zorbaca eylemlerinden sonra neler hissettiklerini sormuştur. Bu araştırmada zorba öğrencilerin %41'i hiç bir şey hissetmediklerini, %21'i ise tatmin olduklarını ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada zorbaca davranışlara maruz kalan öğrencilerin ne tür tepki verdikleri de sorulmuştur. Kurbanların %31'inin hiç birey yapmadıkları, %30'unun ailelerinden yardım istedikleri, %27'sinin ise en yakın arkadaşlarına söyledikleri bulunmuştur.

Houndoumadi ve Pateraki (2001) Yunanistan'da geniş bir ilkokul öğrenci grubu üzerinde yaptıkları çalışmada, zorbaca davranışlara maruz kalan bir öğrenciyi

gördüklerinde neler hissettiklerini sormuştur. Bulgular bunun hiç de hoş olmadığını söyleyen kurban oranlarının (%76), zorba oranlarından (%53) daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Yine zorbaları sevdiklerini söyleyen öğrencilerin oranı kurbanlar arasında sadece %3 iken bu oran zorbalar arasında %23 bulunmuştur. Kurbanların %59'u zorbalarla arkadaşlık etmediklerini belirtirken, zorbalar arasında bu oran daha düşük bulunmuştur (%33). Zorbalık yaptıktan sonra zorba öğrencilerin %32'si kurbanların bunu hak ettiklerini, %24'ü bunun eğlenceli olduğunu, %9'u kendilerini harika hissettiklerini, %9'u ise hiç birey hissetmediklerini ifade etmişlerdir.

Oliver, Hoover ve Hazler (1994) tarafından yapılan bir araştırmada, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kurbanların kendilerine yapılan fiziksel zorbalıktan hiç değilse belli oranda sorumlu olduklarını düşündükleri bulunmuştur. Yine bu araştırmada bazı öğrencilerin zorbalığın kurbanlarını yaşam güçlüklerine karşı güçlü kıldığına inandıkları, bazı öğrencilerin de zorbaların kurbanlara bu yolla uygun davranışları öğrettikleri görüşünde oldukları saptanmıştır.

Menesini ve arkadaşları (1997) tarafından yapılan bir çalışmaya göre, 11-14 yaş arasındaki çocukların kendilerinden daha küçük yaştaki çocuklara oranla kurbanlara daha fazla empati duydukları bulunmuştur.

Yukarıda özetlenen araştırma bulguları, zorbalığın hem zorba hem de kurban öğrencilerin sosyal, psikolojik, akademik ve sağlık gelişimlerini olumsuz biçimde etkilediğini ve bu etkilerin bazı çocuklar için okul yılları ile sınırlı kalmayıp daha sonraki yaşamlarında da sürdüğünü ortaya koymaktadır. İskandinav ülkelerinde yapılan araştırmalarda okul yıllarında zorbaca eylemlerde bulunan öğrencilerin yetişkinlikte de yasal olarak suç sayılan eylemlere karıştıkları bulunmuştur. Örneğin Olweus'un (1993) yaptığı bir çalışmada 6. Ve 9. Sınıf öğrencileri arasında zorba olduğu saptanan öğrencilerin 24 yaşına gelene kadar en azından bir kez bir suçtan dolayı mahkemelik oldukları bulunmuştur. Ayrıca kronik okul zorbalılarının bu davranışlarının yetişkinlik yıllarına da taşıdıkları ve bu özelliklerinin başkaları ile olumlu ilişkiler kurma ve geliştirme becerilerini olumsuz bir biçimde etkilediği dikkati çekmektedir (Oliver, Hoover ve Hazler 1994).

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, Bursa ili Osmangazi ilçesi ilköğretim okullarında öğrenim gören ikinci kademe öğrencilerinin, okullarındaki zorbalık davranışlarını incelemeye yönelik yapılan ilişkisel tarama modelinde bir çalışmadır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Bursa ili Osmangazi İlçesi'nde resmi ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Örnekleme ise Bursa ili Osmangazi İlçesi' ndeki resmi ilköğretim okullarından seçkisiz olarak belirlenen iki ilköğretim okulundan 250 ikinci kademe öğrencisi oluşturmaktadır.

Tablo 1

İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Kız	119	47,6
Erkek	131	52,4
Toplam	250	100,0

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan 250 kişilik örneklem grubunun 119 'u kız öğrencilerden 131'i ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Kız öğrenciler grubun % 47,6'sını oluştururken erkek öğrenciler % 52,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 2

İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
6	115	46,0
7	50	20,0
8	85	34,0
Toplam	250	100,0

3.3. Verilerin Toplanması

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veriler örneklem grubunu oluşturan ilköğretim öğrencilerine uygulanan bilgi toplama formundan elde edilmiştir.

3.3.2. Uygulama

İlköğretim okullarının 6.,7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören 250 öğrenci bilgi toplama formundaki maddeleri cevaplayarak okullarındaki zorbalık davranışlarını belirtmişlerdir.

Bilgi toplama formu toplam 6 soru ve öğrencilerin kendilerini okulda güvende hissetme görüşlerini yordayan 2 bölümden oluşmaktadır. Soruların her birinin 4 adet şıkkı bulunmaktadır.

Bilgi toplama formunun her sorusunun 4 adet şıkkı, sırasıyla; ilgili maddenin görülme sıklığını, ilgili eylemi yapan kişinin cinsiyetini, eylemin meydana geldiği yeri ve eylem meydana geldiğinde kişinin bu durumu kim ve/ veya kimlerle paylaştığını sorgulayan niteliktedir. Eylemin görülme sıklığına asla cevabı veren öğrenciler soruyla ilgili diğer şıkları cevaplamamışlardır.

İlköğretim öğrencilerinin kendilerini güvende hissetmeye yönelik görüşlerinin sorgulandığı bölümlerde öğrenciler her soruyla ilgili olarak sadece 1 kutuyu işaretlemek suretiyle görüşlerini bildirmişlerdir.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada elde edilen veriler, sınıflama türü veriler olduğundan verilerin çözümlenmesinde yüzde ve frekans tabloları kullanılmıştır. İlköğretim öğrencilerinin, ilköğretim okullarında zorbalık davranışlarına maruz kalıp kalmadıklarını belirleyebilmek; fiziksel, sözel ve dolaylı zorbalık türlerinden hangisi ve/ veya hangilerine maruz kaldıklarını belirleyebilmek için uygulanan bilgi toplama formunda cinsiyete ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre tespitinde yüzdeler hesaplanarak tablolara dönüştürülmüştür.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, ilköğretimde zorbalık ölçeğinde yer alan kişisel bilgiler bölümüne ilişkin bulgular, ilköğretimde zorbalık ölçeğindeki maddelerin yüzde ve frekans dağılımlarına ilişkin bulgular, ilköğretimde zorbalık davranışlarının cinsiyete ve sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1. İlköğretimde Zorbalık Ölçeğinde Yer Alan Kişisel Bilgiler Bölümüne İlişkin Bulgular

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılan 250 kişilik örneklem grubunun 115'i 6. sınıf,50'si 7.sınıf ve 85'i de 8.sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.6.sınıf öğrencileri grubun %46'sını,7.sınıf öğrencileri grubun %20'sini ve 8.sınıf öğrencileri grubun %34'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 3

İlköğretim Öğrencilerinin Fiziksel Zorbalığa Maruz Kalma Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Fiziksel Zorbalığa Maruz Kalma Sıklıkları	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Asla	119	47,6
Haftada Bir Defadan Az	44	17,6
Haftada Bir Defa	44	17,6
Haftada 2-4 Defa	24	9,6
Haftada 5 Defadan Fazla	19	7,6
Toplam	250	100,0

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin 119'u fiziksel zorbalığa maruz kalmadıklarını belirtirken 44'ü haftada 1 defadan az,44'ü haftada 1 defa, 24'ü haftada 2-4 arasında,19'u ise haftada 5 defadan fazla fiziksel zorbalığa maruz kaldıklarını

belirtmişlerdir. Fiziksel zorbalığa maruz kalmayanlar grubun %47,6'sını oluştururken haftada 1 defadan az fiziksel zorbalığa maruz kalanlar grubun % 17,6'sını; haftada bir defa fiziksel zorbalığa maruz kalanlar grubun %17,6'sını; haftada 2-4 defa arası fiziksel zorbalığa maruz kalanlar grubun %9,6'sını;haftada 5 defadan fazla fiziksel zorbalığa maruz kalanlar grubun % 7,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 4

Fiziksel Zorbalığın Kim Tarafından Uygulandığını Gösteren Dağılım

Fiziksel Zorbalığı Uygulayanlar	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Kız	20	15,3
Erkek	82	62,6
Kız ve Erkek	5	3,8
Bir Grup	24	18,3
Toplam	131	100,0

Tablo 4'e göre fiziksel zorbalığa maruz kaldığını belirten öğrencilerin 20'si fiziksel zorbalığı kızlardan;82'si erkeklerden;5'i hem kız hem erkeklerden; 24 ise bir grup öğrenci tarafından fiziksel zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Sadece kızlardan fiziksel zorbalık gördüğünü belirten öğrenciler grubun %15,3'ünü;sadece erkeklerden fiziksel zorbalık gördüğünü belirten öğrenciler grubun % 62,6'sını; hem kız hem de erkeklerden fiziksel zorbalık gördüğünü belirten öğrenciler grubun % 3,8'ini ve bir grup tarafından fiziksel zorbalığa maruz kaldığını belirten öğrenciler grubun %18,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 5

Fiziksel Zorbalığa Meydana Geldiği Yerleri Gösteren Dağılım

Fiziksel Zorbalığın Meydana Geldiği Yerler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sınıf	71	54,2
Oyun Bahçesi	12	9,2
Koridorlar	20	15,3
Okul Yolu	9	6,9
Tuvalet	2	1,5
Kantin	5	3,8
Birden Fazla Alan	12	9,2
Toplam	131	100,0

Tablo 5'e göre fiziksel zorbalığa maruz kaldığını belirten öğrencilerin 71'si fiziksel zorbalığa sınıfta,12'si oyun bahçesinde,20'si koridorlarda,9'u okul yolunda,2'si tuvalette,5'i kantinde 12 kişi ise birden fazla alanda fiziksel zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Sınıfta fiziksel zorbalığa maruz kalanlar grubun %54,2'sini;oyun bahçesinde fiziksel zorbalığa maruz kalanlar grubun %9,2'sini;koridorlarda fiziksel zorbalığa maruz kalanlar grubun %15,3'ünü;okul yolunda fiziksel zorbalığa maruz kalanlar grubun %6,9'unu;tuvalette fiziksel zorbalığa maruz kalanlar grubun %1,5'ini;kantinde fiziksel zorbalığa maruz kalanlar grubun %3,8'ini;birden fazla alanda fiziksel zorbalığa maruz kalanlar grubun %9,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 6

Fiziksel Zorbalığa Maruz Kalanların Bu Durumu Paylaştığı Kişileri Gösteren Dağılımı

Fiziksel Zorbalığa Maruz Kalanların Bunu Söylediği Kişiler	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Hiç kimseye	59	45,0
Bir Arkadaşına	36	27,5
Yöneticilere	5	3,8
Rehberlik Uzmanına	5	3,8
Anne veya Babaya	7	5,3
Servis Şoförüne	0	0,0
Öğretmene	5	3,8
Birden Fazla Kişiye	14	10,7
Toplam	131	100,0

Tablo 6'ya göre fiziksel zorbalığa maruz kalanların 59'u bu durumu kimseye söylemediğini belirtirken 36 kişi bir arkadaşına,5'i yöneticilere,5'i rehberlik uzmanına, 7'si anne-babasına,5'i öğretmene ve 14'ü de birden fazla kişiye söylediğini belirtmiştir. Fiziksel zorbalığa uğradığını hiç kimseye paylaşmayanlar grubun % 45'ini;fiziksel zorbalığa uğradığını bir arkadaşına söyleyenler grubun %27,5'sini;fiziksel zorbalığa uğradığını yöneticilere söyleyenler grubun %3,8'ini;fiziksel zorbalığa uğradığını rehberlik uzmanına söyleyenler grubun %3,8'ini;fiziksel zorbalığa uğradığını anne-babasına söyleyenler grubun %5,3'ünü;fiziksel zorbalığa uğradığını diğer birine söyleyenler grubun %3,8'ini;fiziksel zorbalığa uğradığını birden fazla kişiye söyleyenler grubun %10,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 7

İlköğretim Öğrencilerinin Sözel Zorbalığa Maruz Kalma Sıklıkları

Sözel Zorbalığa Maruz Kalma Sıklıkları	Frekans (f)	Yüzde (%)
Asla	89	35,6
Haftada Bir Defadan Az	28	11,2
Haftada Bir Defa	50	20,0
Haftada 2-4 Defa	34	13,6
Haftada 5 Defadan Fazla	49	19,6
Toplam	250	100,0

Tablo 7'ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin 89'u sözel zorbalığa maruz kalmadıklarını belirtirken 28'i haftada bir defadan az,50'si haftada bir defa, 34'ü haftada 2-4 arasında 49'u ise haftada 5 defadan fazla sözel zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Sözel zorbalığa maruz kalmayanlar grubun %35,6'sını oluştururken haftada bir defadan az sözel zorbalığa maruz kalanlar grubun %11,2'sini;haftada bir defa sözel zorbalığa maruz kalanlar grubun %20,0'ını;haftada 2-4 defa sözel zorbalığa uğrayanlar grubun %13,6'sını;haftada 5 defadan fazla sözel zorbalığa uğrayanlar grubun %19,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 8

Sözel Zorbalığın Kim Tarafından Uygulandığını Gösteren Dağılım

Sözel Zorbalığı Uygulayanlar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kız	16	9,9
Erkek	79	49,1
Kız ve erkek	49	30,4
Bir grup	17	10,6
Toplam	161	100,0

Tablo 8'e göre sözel zorbalığa uğradığını belirten öğrencilerin 16'sı sözel zorbalığı kızlardan,79'u erkeklerden;49'u hem kız hem de erkeklerden;17'si ise bir grup öğrenci tarafından sözel zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Sadece kızlardan sözel zorbalık gördüğünü belirten öğrenciler grubun %9,9'unu;sadece erkeklerden sözel zorbalık gördüğünü belirtenler grubun %49,1'ini;hem kız hem de erkeklerden sözel zorbalık gördüğünü bildirenler grubun %30,4'ünü;bir grup öğrenci tarafından sözel zorbalık gördüğünü belirtenler grubun %10,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 9

Sözel Zorbalığın Meydana Geldiği Yerleri Gösteren Dağılım

Sözel Zorbalığın Meydana Geldiği Yerler	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Sınıf	100	62,2
Oyun Bahçesi	12	7,5
Koridorlar	6	3,7
Okul Yolu	6	3,7
Tuvalet	2	1,2
Kantin	0	0,0
Birden Fazla Alan	35	21,7
Toplam	161	100,0

Tablo 9'a göre sözel zorbalığa maruz kaldığını belirten öğrencilerin 100'ü sözel zorbalığı sınıfta,12'si oyun bahçesinde,6'sı koridorlarda,6'sı okul yolunda,2'si tuvalette,35 kişi ise birden fazla alanda sözel zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Sınıfta sözel zorbalığa maruz kalanlar grubun %62,2'sini;oyun bahçesinde sözel zorbalığa maruz kalanlar grubun %7,5'ini;koridorlarda sözel zorbalığa maruz kalanlar grubun %3,7'sini;okul yolunda sözel zorbalığa maruz kalanlar grubun %3,7'sini;tuvalette sözel zorbalığa maruz kalanlar grubun %1,2'sini;birden fazla alanda sözel zorbalığa maruz kalanlar grubun %21,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 10

Sözel Zorbalığa Maruz Kalanların Bu Durumu Paylaştığı Kişileri Gösteren Dağılım

Sözel Zorbalığa Maruz Kalanların Bunu Söylediği Kişiler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hiç kimseye	76	47,3
Bir Arkadaşına	40	24,8
Yöneticilere	6	3,7
Rehberlik Uzmanına	4	2,5
Anne veya Babaya	11	6,8
Servis Şoförüne	0	0,0
Öğretmen	10	6,2
Birden Fazla Kişiye	14	8,7
Toplam	161	100,0

Tablo 10'a göre sözel zorbalığa maruz kalanların 76'sı bu durumu kimseye söylemediğini belirtirken 40 kişi bir arkadaşına,6 kişi yöneticilere,4'ü rehberlik uzmanına, 11'i anne-babasına,10 kişi öğretmene ve 14'ü de birden fazla kişiye söylediğini belirtmiştir. Sözel zorbalığa uğradığını hiç kimseye paylaşmayanlar grubun % 47,3'ünü;sözel zorbalığa uğradığını bir arkadaşına söyleyenler grubun %24,8'ini;sözel zorbalığa uğradığını yöneticilere söyleyenler grubun %3,7'sini;sözel zorbalığa uğradığını rehberlik uzmanına söyleyenler grubun %2,5'ini;sözel zorbalığa uğradığını anne-babasına söyleyenler grubun %6,8'ini;sözel zorbalığa uğradığını diğer birine söyleyenler grubun %6,2'sini;sözel zorbalığa uğradığını birden fazla kişiye söyleyenler grubun %8,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 11

Öğrencilerin Diğer Öğrenciler Hakkında Söylenti Çıkarma Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Öğrencilerin Diğer Öğrenciler Hakkında Söylenti Çıkarma Sıklıkları	Frekans (f)	Yüzde (%)
Asla	142	56,8
Haftada Bir Defadan Az	37	14,8
Haftada Bir Defa	55	22,0
Haftada 2-4 Defa	11	4,4
Haftada 5 Defadan Fazla	5	2,0
Toplam	250	100,0

Tablo 11'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin 142'si ne göre diğer öğrenciler kendileri hakkında söylentiler çıkarmamaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 37'si diğer öğrencilerin kendileri hakkında haftada bir defadan az olarak söylenti çıkardıklarını belirtirken;55'i haftada bir defa söylenti çıkarıldığını;11'i haftada 2-4 defa arasında;5 ise haftada 5 defadan fazla olarak haklarında söylenti çıkarıldığını belirtmişlerdir. Hakkında hiç söylenti çıkarılmayan öğrenciler grubun % 56,8'ini oluştururken haftada birden az hakkında söylenti çıkarılan öğrenciler grubun %14,8'ini;haftada bir defa hakkında söylenti çıkarılanlar grubun %22,0'ını;haftada 2-4 arasında hakkında söylenti çıkarılanlar grubun %4,4'ünü;haftada 5 defadan fazla hakkında söylenti çıkarılanlar grubun %2,0'ını oluşturmaktadır.

Tablo 12

Öğrenciler Hakkında Söylenti Çıkarma Eylemini Uygulayanları Gösteren Dağılım

Öğrenciler Hakkında Söylenti Çıkaranlar	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Kız	37	34,3
Erkek	40	37,0
Kız ve erkek	26	24,1
Bir grup	5	4,6
Toplam	108	100,0

Tablo 12'ye göre öğrencilerin 37'si haklarında söylenti çıkaranların kız öğrenci olduğunu belirtirken;40 kişi haklarında söylentiler çıkaranların erkek olduğunu,26 kişi hem kızlar hem de erkekler tarafından haklarında söylenti çıkarıldığını,5 kişi ise bir grup öğrenci tarafından haklarında söylenti çıkarıldığını belirtmiştir. Hakkında sadece kız öğrenciler tarafından söylenti çıkarılanlar grubun %34,3'ünü; hakkında sadece erkek öğrenciler tarafından söylenti çıkarılanlar grubun %37,0'ını;hakkında hem kızlar hem de erkekler tarafından söylenti çıkarılanlar grubun %24,1'ini;hakkında bir grup öğrenci tarafından söylenti çıkarılanlar ise grubun %4,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 13

Öğrenciler Hakkında Söylenti Çıkarma Eyleminin Gerçekleştiği Yerlerin Dağılımı

Öğrenciler Hakkında Söylenti Çıkarma Eyleminin Gerçekleştiği Yerler	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Sınıf	66	61,1
Oyun Bahçesi	15	13,9
Koridorlar	5	4,6
Okul Yolu	11	10,2
Tuvalet	2	1,9
Kantin	0	0,0
Birden Fazla Alan	9	8,3
Toplam	108	100,0

Tablo 13'e göre haklarında söylenti çıkarıldığını belirten öğrencilerin 66'sı bu eylemin sınıfta gerçekleştiğini,15'i oyun bahçesinde,5'i koridorlarda,11'i okul yolunda,2'si tuvalette,9 kişi ise birden fazla alanda haklarında söylenti çıkarıldığını belirtmişlerdir. Sınıfta hakkında söylenti çıkarılanlar grubun %61,1ini;oyun bahçesinde hakkında söylenti çıkarılanlar grubun %13,9'unu;koridorlarda sözel hakkında söylenti çıkarılanlar grubun %4,6'sını;okul yolunda hakkında söylenti çıkarılanlar grubun % 10,2'sini;tuvalette hakkında söylenti çıkarılanlar grubun % 1,9'unu;birden fazla alanda hakkında söylenti çıkarılanlar grubun %8,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 14

Hakkında Söylentiler Çıkarılan Öğrencilerin Bu Durumu Paylaştığı Kişileri Gösteren Dağılım

Hakkında Söylentiler Çıkarılan Öğrencilerin Bu Durumu Söylediği Kişiler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hiç kimseye	43	39,8
Bir Arkadaşına	38	35,2
Yöneticilere	1	0,9
Rehberlik Uzmanına	7	6,5
Anne veya Babaya	2	1,8
Servis Şoförüne	0	0,0
Öğretmene	7	6,5
Birden Fazla Kişiye	10	9,3
Toplam	108	100,0

Tablo 14'e göre hakkında söylentiler çıkarılan öğrencilerin 43'ü bu durumu kimseye söylemediğini belirtirken 38 kişi bir arkadaşına,1 kişi yöneticilere,7 kişi rehberlik uzmanına, 2 kişi anne-babasına,7 kişi öğretmene ve 10 kişi de birden fazla kişiye söylediğini belirtmiştir. Hakkında söylentiler çıkarıldığını hiç kimseye paylaşmayanlar grubun % 39,8'ini oluştururken; hakkında söylentiler çıkarıldığını bir arkadaşına söyleyenler grubun %35,2'sini; hakkında söylentiler çıkarıldığını yöneticilere söyleyenler grubun %0,9'unu; hakkında söylentiler çıkarıldığını rehberlik uzmanına söyleyenler grubun %6,5'ini; hakkında söylentiler çıkarıldığını anne-babasına söyleyenler grubun %1,8'ini; hakkında söylentiler çıkarıldığını diğer birine söyleyenler grubun %6,5'ini; hakkında söylentiler çıkarıldığını birden fazla kişiye söyleyenler grubun %9,3'ünü oluşturmaktadır

Tablo 15

Öğrencilerin Diğer Öğrencileri Etkinlik, Oyun vb. Aktivitelerden Dışlama Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Öğrencilerin Diğer Öğrencileri Etkinlik, Oyun vb. Aktivitelerden Dışlama Sıklıkları	Frekans (f)	Yüzde (%)
Asla	163	65,2
Haftada Bir Defadan Az	21	8,4
Haftada Bir Defa	36	14,4
Haftada 2-4 Defa	14	5,6
Haftada 5 Defadan Fazla	16	6,4
Toplam	250	100,0

Tablo 15' e göre araştırmaya katılan öğrencilerin 163'ü diğer öğrencilerin kendilerini etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlamadıklarını belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 21'i diğer öğrencilerin kendilerini etkinlik, oyun vb. aktivitelerden haftada bir defadan az dışladıklarını belirtirken;36'sı diğer öğrencilerin kendilerini etkinlik, oyun vb. aktivitelerden haftada bir defa dışladıklarını;14'ü haftada 2-4 defa arasında;16'sı ise haftada 5 defadan fazla diğer öğrencilerin kendilerini etkinlik,oyun vb. aktivitelerden dışladıklarını belirtmişlerdir.Diğer öğrenciler tarafından etkinlik,oyun vb. aktivitelerden dışlanmayanlar grubun % 65,2'sini oluştururken haftada birden az etkinlik,oyun vb. aktivitelerden dışlanan öğrenciler grubun %8,4'ünü;haftada bir defa etkinlik,oyun vb. aktivitelerden dışlananlar grubun %14,4'ünü;haftada 2-4 arasında etkinlik,oyun vb. aktivitelerden dışlananlar grubun %5,6'sını ;haftada 5 defadan fazla etkinlik,oyun vb. aktivitelerden dışlananlar grubun %6,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 16

Öğrencileri Etkinlik, Oyun vb. Aktivitelerden Dışlama Eylemini Uygulayanları Gösteren Dağılım

Öğrencileri Etkinlik, Oyun vb. Aktivitelerden Dışlama Eylemini Uygulayanlar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kız	11	12,6
Erkek	38	43,7
Kız ve erkek	35	40,2
Bir grup	3	3,4
Toplam	87	100,0

Tablo 16'ya göre öğrencilerin 11'i kendilerini etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlayanların sadece kız öğrenci olduğunu belirtirken;38kişi kendilerini etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlayanların sadece erkek olduğunu,35 kişi hem kızlar hem de erkekler tarafından kendilerinin etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını 5 kişi ise bir grup öğrenci tarafından kendilerinin etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını belirtmiştir. Sadece kız öğrenciler tarafından etkinlik,oyun vb. aktivitelerden dışlananlar grubun %12,6'sını; sadece erkek öğrenciler tarafından etkinlik,oyun vb. aktivitelerden dışlananlar grubun %43,7'sini; hem kızlar hem de erkekler tarafından etkinlik,oyun vb. aktivitelerden dışlananlar grubun %40,2'sini;bir grup öğrenci tarafından etkinlik,oyun vb. aktivitelerden dışlananlar ise grubun %3,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 17

Öğrencilerin Etkinlik, Oyun vb. Aktivitelerden Dışlanma Eyleminin Gerçekleştiği Yerlerin Dağılımı

Öğrencilerin Etkinlik, Oyun vb. Aktivitelerden Dışlandıkları Yerler	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Sınıf	36	41,4
Oyun Bahçesi	40	46,0
Koridorlar	0	0,0
Okul Yolu	3	3,4
Tuvalet	2	2,3
Kantin	0	0,0
Birden Fazla Alan	6	6,9
Toplam	87	100,0

Tablo 17'ye göre etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını bildiren öğrencilerin 36'sı bu eylemin sınıfta gerçekleştiğini, 40'ı oyun bahçesinde, 3'ü okul yolunda gerçekleştiğini, 2'si tuvalette, 6 kişi ise birden fazla alanda etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını belirtmişlerdir. Sınıfta etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını bildiren öğrenciler grubun %41,4'ünü; oyun bahçesinde etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını bildirenler grubun %46,0'ını; okul yolunda etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını bildirenler grubun % 3,4'ünü; tuvalette etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını bildirenler grubun % 2,3'ünü; birden fazla alanda etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlananlar ise grubun %6,9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 18

Etkinlik, Oyun, vb. Aktivitelerden Dışlananların Bu Durumu Paylaştığı Kişileri Gösteren Dağılım

Etkinlik, Oyun, vb. Aktivitelerden Dışlananların Bu Durumu Söylediği Kişiler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hiç kimseye	51	58,7
Bir Arkadaşına	22	25,3
Yöneticilere	1	1,1
Rehberlik Uzmanına	2	2,3
Anne veya Babaya	6	6,9
Servis Şoförüne	0	0,0
Öğretmene	3	3,4
Birden Fazla Kişiye	2	2,3
Toplam	87	100,0

Tablo 18'e göre etkinlik, oyun, vb. aktivitelerden dışlanan öğrencilerin 51'i bu durumu kimseye söylemediğini belirtirken 22 kişi bir arkadaşına, 1 kişi yöneticilere, 2 kişi rehberlik uzmanına, 6 kişi anne-babasına, 3 kişi öğretmene ve 2 kişi de birden fazla kişiye söylediğini belirtmiştir. Etkinlik, oyun, vb. aktivitelerden dışlandığını hiç kimseye paylaşmayanlar grubun % 58,7'sini oluştururken; etkinlik, oyun, vb. aktivitelerden dışlandığını bir arkadaşına söyleyenler grubun %25,3'ünü; yöneticilere söyleyenler grubun %1,1'ini ; rehberlik uzmanına söyleyenler grubun %2,3'ünü; anne-babasına söyleyenler grubun %6,9'unu; diğer birine söyleyenler grubun %3,4'ünü; etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandığını birden fazla kişiye söyleyenler grubun %2,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 19

Öğrencilerin Kendilerine veya Başkalarına Ait Olan Eşyalarının İzinsiz Olarak Alınma Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Öğrencilerin Kendilerine veya Başkalarına Ait Olan Eşyaların İzinsiz Olarak Alınma Sıklıkları	Frekans (f)	Yüzde (%)
Asla	120	48,0
Haftada Bir Defadan Az	35	14,0
Haftada Bir Defa	46	18,4
Haftada 2-4 Defa	32	12,8
Haftada 5 Defadan Fazla	17	6,8
Toplam	250	100,0

Tablo 19'a göre araştırmaya katılan öğrencilerin 120'si kendilerine veya başkalarına ait olan eşyaların diğer öğrenciler tarafından izinsiz olarak alınmadığını belirtirken, 35'i haftada bir defadan az,46'sı haftada bir defa,32'si haftada 2-4 kez arasında,17'si ise haftada 5 defadan fazla olarak diğer öğrencilerin kendilerine veya başkalarına ait olan eşyaların izinsiz olarak aldıklarını belirtmişlerdir. Kendilerine veya başkalarına ait olan eşyaların izinsiz olarak alınmadığını belirten öğrenciler grubun %48,0'ını oluştururken,haftada bir defadan az eşyaların izinsiz olarak alındığını söyleyenler grubun %14,0'ını,haftada bir defa diyenler grubun %18,4'ünü,haftada 2-4 kez arasında diyenler grubun %12,8'ini,haftada 5 defadan fazla diyenler grubun %6,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 20

Öğrencilerin Kendilerine veya Başkalarına Ait Olan Eşyaları İzinsiz Olarak Alma Eyleminin Kim Tarafından Gerçekleştirildiğini Gösteren Dağılım

Öğrencilerin Kendilerine veya Başkalarına Ait Olan Eşyaları İzinsiz Olarak Alma Eylemini Uygulayanlar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kız	18	13,8
Erkek	70	53,8
Kız ve erkek	27	20,8
Bir grup	15	11,5
Toplam	130	100,0

Tablo 20'ye göre 18 kişi kendilerine veya başkalarına ait olan eşyaları izinsiz olarak alanların sadece kız öğrenciler olduğunu belirtirken,70 kişi bu eylemi sadece erkeklerin,27 kişi hem kız hem de erkeklerin,15 kişi ise bir grup öğrencinin gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Sadece kız öğrenciler tarafından kendilerine veya başkalarına ait olan eşyaları izinsiz olarak alınanlar grubun %13,8'ini oluştururken, bu eylemi sadece erkeklerin gerçekleştirdiğini belirtenler grubun % 53,8'ini;hem kız hem de erkeklerin yaptığını belirtenler grubun % 20,8'ini;bir grup öğrenci tarafından kendilerine veya başkalarına ait olan eşyaların izinsiz olarak alındığını belirtenler grubun %11,5'ini oluşturmaktadır.

Tablo 21

Öğrencilerin Kendilerine veya Başkalarına Ait Olan Eşyaları İzinsiz Olarak Alma Eyleminin Gerçekleştirildiği Yerleri Gösteren Dağılım

Öğrencilerin Kendilerine veya Başkalarına Ait Olan Eşyaları İzinsiz Olarak Aldıkları Yerler	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Sınıf	121	93,1
Oyun Bahçesi	4	3,1
Koridorlar	0	0,0
Okul Yolu	2	1,5
Tuvalet	0	0,0
Kantin	0	0,0
Birden Fazla Alan	3	2,3
Toplam	130	100,0

Tablo 21'e göre kendilerine veya başkalarına ait olan eşyaları izinsiz olarak alındığını belirtenlerin 121'i bu eylemin sınıfta gerçekleştiğini,4'ü oyun bahçesinde,2'si okul yolunda,3'ü ise birden fazla alanda gerçekleştiğini belirtmiştir. Kendilerine veya başkalarına ait olan eşyaları izinsiz olarak sınıfta alındığını belirtenler grubun % 93,1'ini;oyun bahçesinde gerçekleştiğini belirtenler grubun %3,1'ini;okul yolunda diyenler grubun %1,5'ini;birden fazla alanda gerçekleştiğini belirtenler ise grubun %2,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 22

Öğrencilerin Kendilerine veya Başkalarına Ait Olan Eşyaları İzinsiz Olarak Alma Eylemi Gerçekleştiğinde Bu Durumu Paylaştığı Kişileri Gösteren Dağılım

Öğrencilerin Kendilerine veya Başkalarına Ait Olan Eşyaları İzinsiz Olarak Aldıklarında Bunu Söylediği Kişiler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hiç kimseye	66	50,8
Bir Arkadaşına	35	26,9
Yöneticilere	8	6,2
Rehberlik Uzmanına	1	0,8
Anne veya Babaya	7	5,4
Servis Şoförüne	0	0,0
Öğretmene	5	3,8
Birden Fazla Kişiye	8	6,2
Toplam	130	100,0

Tablo 22'ye göre kendilerine veya başkalarına ait olan eşyalar izinsiz olarak alındığında 66 kişi bunu hiç kimseye söylemediğini belirtirken,35 kişi bir arkadaşına,8 kişi yöneticilere,1 kişi rehberlik uzmanına,7 kişi anne ve babaya,5 kişi öğretmene, 8 kişi ise birden fazla kişiye söylediğini belirtmiştir. Kendilerine veya başkalarına ait olan eşyalar izinsiz olarak alındığında bunu hiç kimseye söylemeyenler grubun %50,8'ini oluştururken, bir arkadaşına söyleyenler grubun %26,9'unu;yöneticilere söyleyenler grubun %6,2'sini;rehberlik uzmanına söyleyenler grubun %0,8'ini;anne veya babaya söyleyenler grubun %5,4'ünü;diğer birine söyleyenler grubun %3,8'ini;birden fazla kişiye söyleyenler grubun %6,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 23

Öğrencilerin Kendi veya Başkalarının Canlarının Acıtmakla Tehdit Edilme Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Öğrencilerin Kendi veya Başkalarının Canlarının Acıtmakla Tehdit Edilme Sıklıkları	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Asla	155	62,0
Haftada Bir Defadan Az	22	8,8
Haftada Bir Defa	42	16,8
Haftada 2-4 Defa	20	8,0
Haftada 5 Defadan Fazla	11	4,4
Toplam	250	100,0

Tablo 23'e göre araştırmaya katılan öğrencilerden 155'i kendi veya başkalarının canlarının acıtılmakla tehdit edilmediklerini belirtmiştir. Öğrencilerden 22'si haftada bir defadan az, 42'si haftada bir defa, 20'si haftada 2-4 defa arasında, 11'i ise haftada 5 defadan fazla kendi veya başkalarının canlarının acıtılmakla tehdit edildiklerini belirtmiştir. Öğrenciler tarafından kendi veya başkalarının canlarının acıtılmakla tehdit edilmediğini belirten öğrenciler grubun %62,0'ını oluştururken, haftada bir defadan az diyenler grubun %8,8'ini; haftada bir defa diyenler grubun %16,8'ini; haftada 2-4 kez arasında diyenler grubun %8,0'ını; haftada 5 defadan fazla diyenler ise grubun %4,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 24

Öğrencilerin Kendi veya Başkalarının Canlarını Acıtmakla Tehdit Etme Eylemini Uygulayanları Gösteren Dağılım

Öğrencilerin Kendi veya Başkalarının Canlarını Acıtmakla Tehdit Edenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kız	8	8,4
Erkek	56	58,9
Kız ve erkek	28	29,5
Bir grup	3	3,2
Toplam	95	100,0

Tablo 24'e göre öğrencilerin 8'i kendi veya başkalarının canlarının acıtılmakla tehdit edenlerin sadece kızlar olduğunu,56'sı sadece erkekler olduğunu,28'i hem kız hem de erkekler olduğunu,3'ü ise bir grup öğrenci tarafından tehdit edildiklerini belirtmişlerdir. Sadece kız öğrenciler tarafından kendi veya başkalarının canlarının acıtılmakla tehdit edilenler grubun %8,4'ünü;sadece erkek öğrenciler tarafından tehdit edildiklerini söyleyenler grubun %58,9'unu;hem kız hem de erkekler tarafından tehdit edildiklerini belirtenler grubun %29,5'ini;bir grup öğrenci tarafından tehdit edildiklerini dile getirenler grubun %3,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 25

Öğrencilerin Kendi veya Başkalarının Canlarını Acıtmakla Tehdit Ettikleri Yerleri Gösteren Dağılım

Öğrencilerin Kendi veya Başkalarının Canlarını Acıtmakla Tehdit Ettikleri Yerler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sınıf	33	34,7
Oyun Bahçesi	17	17,9
Koridorlar	8	8,4
Okul Yolu	18	18,9
Tuvalet	4	4,2
Kantin	0	0,0
Birden Fazla Alan	15	15,8
Toplam	95	100,0

Tablo 25'e göre öğrencilerin kendi veya başkalarının canlarını acıtmakla tehdit edildiklerini belirten öğrencilerden 33'ü bunun sınıfta,17'si oyun bahçesinde,8'i koridorlarda,18'i okul yolunda,4'ü tuvalette,15'i ise birden fazla alanda olduğunu belirtmişlerdir. Sınıfta kendi veya başkalarının canlarını acıtmakla tehdit edildiklerini belirten öğrenciler grubun %34,7'sini;oyun bahçesinde olduğunu belirtenler grubun %17,9'unu;koridorlarda meydana geldiğini belirtenler grubun %8,4'ünü;okul yolunda olduğunu belirtenler grubun %18,9'unu;tuvalette olduğunu belirtenler grubun %4,2'sini;birden fazla alanda olduğunu belirtenler ise grubun %15,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 26

Öğrencilerin Kendi veya Başkalarının Canlarını Acıtmakla Tehdit Ettiklerinde Bunu Paylaştığı Kişileri Gösteren Dağılım

Öğrencilerin Kendi veya Başkalarının Canlarını Acıtmakla Tehdit Ettiklerinde Bunu Söylediği Kişiler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hiç kimseye	35	36,8
Bir Arkadaşına	29	30,5
Yöneticilere	7	7,4
Rehberlik Uzmanına	4	4,2
Anne veya Babaya	5	5,3
Servis Şoförüne	0	0,0
Öğretmen	3	3,2
Birden Fazla Kişiye	12	12,6
Toplam	95	100,0

Tablo 26'ya göre araştırmaya katılan öğrencilerden 35'i öğrencilerin kendi veya başkalarının canlarını acıtmakla tehdit ettiklerinde bu durumu hiç kimseye paylaşmadıklarını belirtirken 29 kişi bu durumu bir arkadaşıyla paylaştığını, 7 kişi yöneticilerle, 4 kişi rehberlik uzmanıyla, 5 kişi anne veya babasıyla, 3 kişi öğretmeniyle, 12 kişi ise birden fazla kişiyle paylaştığını belirtmiştir. Öğrencilerin kendi veya başkalarının canlarını acıtmakla tehdit ettiklerinde bu durumu hiç kimseye paylaşmayanlar grubun %36,8'ini oluştururken, bu durumu bir arkadaşıyla paylaşanlar grubun %30,5'ini; yöneticileriyle paylaşanlar grubun %7,4'ünü; rehberlik uzmanıyla paylaşanlar grubun %4,2'sini; anne veya babasıyla paylaşanlar grubun %5,3'ünü; diğer biriyle paylaşanlar grubun %3,2'sini; birden fazla kişiyle paylaşanlar grubun %12,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 27

Öğrencilerin Kendilerini Sınıfta Güvende Hissetme Derecelerinin Dağılımı

Öğrencilerin Kendilerini Sınıfta Güvende Hissetme Dereceleri	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Çok Güvensiz ve Korkmuş	2	0,8
Güvensiz ve Korkmuş	2	0,8
Biraz Güvenli	54	21,6
Güvenli	95	38,0
Çok Güvenli	97	38,8
Toplam	250	100,0

Tablo 27'ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin 2'si kendilerini sınıfta çok güvensiz ve korkmuş hissederken 2 'si güvensiz ve korkmuş,54'ü biraz güvenli,95'i güvenli,97'si ise çok güvenli hissetmektedir. Kendisini sınıfta çok güvensiz ve korkmuş hissedenler grubun %0,8'ini;kendisini güvensiz ve korkmuş hissedenler grubun %0,8'ini;kendisini biraz güvenli hissedenler grubun %21,6'sını;kendisini güvenli hissedenler grubun %38,0'ini;kendisini çok güvenli hissedenler grubun %38,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 28

Öğrencilerin Kendilerini Bahçede Güvende Hissetme Derecelerinin Dağılımı

Öğrencilerin Kendilerini Bahçede Güvende Hissetme Dereceleri	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Çok Güvensiz ve Korkmuş	7	2,8
Güvensiz ve Korkmuş	21	8,4
Biraz Güvenli	71	28,4
Güvenli	96	38,4
Çok Güvenli	55	22,0
Toplam	250	100,0

Tablo 28'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin 7'si kendilerini bahçede çok güvensiz ve korkmuş hissederken 21 'i güvensiz ve korkmuş,71'i biraz güvenli,96'sı güvenli,55'i ise çok güvenli hissetmektedir. Kendisini bahçede çok güvensiz ve korkmuş hissedenler grubun %2,8'ini;kendisini güvensiz ve korkmuş hissedenler grubun % 8,4'ünü;kendisini biraz güvenli hissedenler grubun %28,4'ünü;kendisini güvenli hissedenler grubun %38,4'ünü;kendisini çok güvenli hissedenler grubun %22'sini oluşturmaktadır.

Tablo 29

Öğrencilerin Kendilerini Koridor veya Kantinde Güvende Hissetme Derecelerinin Dağılımı

Öğrencilerin Kendilerini Koridor veya Kantinde Güvende Hissetme Dereceleri	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Çok Güvensiz ve Korkmuş	6	2,4
Güvensiz ve Korkmuş	12	4,8
Biraz Güvenli	75	30,0
Güvenli	85	34,0
Çok Güvenli	72	28,8
Toplam	250	100,0

Tablo 29'a göre araştırmaya katılan öğrencilerin 6'sı kendilerini koridor veya kantinde çok güvensiz ve korkmuş hissederken 12'si güvensiz ve korkmuş,75'i biraz güvenli,85'igüvenli,72'si ise çok güvenli hissetmektedir. Kendisini koridor veya kantinde çok güvensiz ve korkmuş hissedener grubun %2,4'ünü;kendisini güvensiz ve korkmuş hissedener grubun % 4,8'ini;kendisini biraz güvenli hissedener grubun %30,0'ını;kendisini güvenli hissedener grubun %34,0'ını;kendisini çok güvenli hissedener grubun %28,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 30

Öğrencilerin Kendilerini Okula Gidiş ve Dönüş Yolunda Güvende Hissetme Derecelerinin Dağılımı

Öğrencilerin Kendilerini Okula Gidiş ve Dönüş Yolunda Güvende Hissetme Dereceleri	Frekans (f)	Yüzde (%)
Çok Güvensiz ve Korkmuş	27	10,8
Güvensiz ve Korkmuş	47	18,8
Biraz Güvenli	84	33,6
Güvenli	40	16,0
Çok Güvenli	52	20,8
Toplam	250	100,0

Tablo 30'a göre araştırmaya katılan öğrencilerin 27'si kendilerini okula gidiş ve dönüş yolunda çok güvensiz ve korkmuş hissederken 47'si güvensiz ve korkmuş,84'ü biraz güvenli,40'ı güvenli,52'si ise çok güvenli hissetmektedir. Kendisini okula gidiş ve dönüş yolunda çok güvensiz ve korkmuş hissedener grubun %10,8'ini;kendisini güvensiz ve korkmuş hissedener grubun % 18,8'ini;kendisini biraz güvenli hissedener grubun %33,6'sını;kendisini güvenli hissedener grubun %16,0'ını;kendisini çok güvenli hissedener grubun %20,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 31

Öğrencilerin Kendilerini Tuvalette Güvende Hissetme Derecelerinin Dağılımı

Öğrencilerin Kendilerini Tuvalette Güvende Hissetme Dereceleri	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Çok Güvensiz ve Korkmuş	11	4,4
Güvensiz ve Korkmuş	14	5,6
Biraz Güvenli	58	23,2
Güvenli	76	30,4
Çok Güvenli	91	36,4
Toplam	250	100,0

Tablo 31'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin 11'i kendilerini tuvalette çok güvensiz ve korkmuş hissederken 14'ü güvensiz ve korkmuş,58'i biraz güvenli,76'sı güvenli,91'i ise çok güvenli hissetmektedir. Kendisini tuvalette çok güvensiz ve korkmuş hissedenler grubun %4,4'ünü;kendisini güvensiz ve korkmuş hissedenler grubun % 5,6'sını;kendisini biraz güvenli hissedenler grubun %23,2'sini;kendisini güvenli hissedenler grubun %30,4'ünü;kendisini çok güvenli hissedenler grubun %36,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 32

Öğrencilerin Kendilerini Okul Öncesi veya Sonrası Etkinliklerde Güvende Hissetme Derecelerinin Dağılımı

Öğrencilerin Kendilerini Okul Öncesi veya Sonrası Etkinliklerde Güvende Hissetme Dereceleri	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Çok Güvensiz ve Korkmuş	11	4,4
Güvensiz ve Korkmuş	11	4,4
Biraz Güvenli	42	16,8
Güvenli	76	30,4
Çok Güvenli	110	44,0
Toplam	250	100,0

Tablo 32'ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin 11'i kendilerini okul öncesi veya sonrası etkinliklerde çok güvensiz ve korkmuş hissederken 11'i güvensiz ve korkmuş,42'si biraz güvenli,76'sı güvenli,110'unu ise çok güvenli hissetmektedir. Kendisini okul öncesi veya sonrası etkinliklerde çok güvensiz ve korkmuş hissedenler grubun %4,4'ünü;kendisini güvensiz ve korkmuş hissedenler grubun %4,4'ünü;kendisini biraz güvenli hissedenler grubun %16,8'ini;kendisini güvenli hissedenler grubun %30,4'ünü;kendisini çok güvenli hissedenler grubun %44,0'ını oluşturmaktadır.

Tablo 33 a

Öğrencilerin Okuldaki Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Öğrenci Görüşleri	Eğer birisinin zorbalığa uğradığını görürlerse diğer çocuklar yardım ederler		Birisinin zorbalığa uğradığını gören diğer çocuklar öğretmenlerine söylerler		Eğer birisi teneffüste yalnızsa diğerleri onu birlikte oynamaya çağırırlar		Öğrenciler diğer arkadaşlarını daha çok çalışması için desteklerler	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kesinlikle doğru	30	12,0	38	15,2	33	13,2	61	24,4
Bazen doğru	94	37,6	96	38,4	90	36,0	91	36,4
Sık sık doğru	35	14,0	56	22,4	62	24,8	47	18,8
Tamamen doğru	91	36,4	60	24,0	65	26,0	51	20,4

Tablo 33 a'ya göre öğrencilerin 30'u diğer öğrencilerin zorbalığa uğrayan öğrencilere yardım etiklerine kesinlikle doğru derken 94'ü bazen doğru,35'i sık sık doğru,91' i ise tamamen doğru demişlerdir. Diğer öğrencilerin zorbalığa uğrayan öğrencilere yardım ettiklerine kesinlikle doğru diyenler grubun % 12'sini;bazen doğru diyenler grubun %37,6'sını;sık sık doğru diyenler grubun % 14,0'ını; tamamen doğru diyenler ise grubun % 36,4'ünü oluşturmaktadır.

Öğrencilerin 38'i birisinin zorbalığa uğradığını gören diğer çocukların öğretmenlerine söylediklerine kesinlikle doğru derken 96'sı bazen doğru,56'sı sık sık doğru,60'ı ise tamamen doğru demişlerdir. Birisinin zorbalığa uğradığını gören diğer çocukların öğretmenlerine söylediklerine kesinlikle doğru diyenler grubun % 15,2'sini;bazen doğru diyenler grubun %38,4'ünü;sık sık doğru diyenler grubun % 22,4'ünü; tamamen doğru diyenler ise grubun % 24'ünü oluşturmaktadır.

Öğrencilerin 33'ü eğer birisi teneffüste yalnızsa diğerleri onu birlikte oynamaya çağırmalarına kesinlikle doğru derken 90'ı bazen doğru,62'si sık sık doğru,65'i ise tamamen doğru demişlerdir. Eğer birisi teneffüste yalnızsa diğerleri onu birlikte oynamaya çağırmalarına kesinlikle doğru diyenler grubun % 13,2'sini;bazen doğru

diyenler grubun %36,0'ını;sık sık doğru diyenler grubun % 24,8'ini; tamamen doğru diyenler ise grubun % 26,0'ını oluşturmaktadır.

Öğrencilerin 61'i diğer öğrencilerin arkadaşlarını daha çok çalışması için desteklemelerine kesinlikle doğru derken 91'i bazen doğru,47'si sık sık doğru,51'i ise tamamen doğru demişlerdir. Öğrencilerin diğer arkadaşlarını daha çok çalışması için desteklemelerine kesinlikle doğru diyenler grubun % 24,4'ünü;bazen doğru diyenler grubun %36,4'ünü;sık sık doğru diyenler grubun % 18,8'ini; tamamen doğru diyenler ise grubun % 20,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 33 b

Öğrencilerin Okuldaki Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Öğrenci Görüşleri	Öğrenciler birbirlerini incitmek veya eşyalarını almakla tehdit etmek konusunda çok şikayette bulunurlar		Birisine zorbalık yapıldığını gören öğretmenler hemen yardıma koşarlar		Bu okulda herkes kendini güvende hisseder	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kesinlikle doğru	71	28,4	20	8,0	49	19,6
Bazen doğru	85	34,0	28	11,2	80	32,0
Sık sık doğru	56	22,4	32	12,8	63	25,2
Tamamen doğru	38	15,2	170	68,0	58	23,2

Tablo 33 b'ye göre öğrencilerin 71'i diğer öğrencilerin birbirlerini incitmek veya eşyalarını almakla tehdit etmek konusunda çok şikayette bulunmalarına kesinlikle doğru derken 85'i bazen doğru,56'sı sık sık doğru,38' i ise tamamen doğru demişlerdir. Diğer öğrencilerin birbirlerini incitmek veya eşyalarını almakla tehdit etmek konusunda çok şikayette bulunmalarına kesinlikle doğru diyenler grubun % 28,4'ü;bazen doğru

diyenerler grubun %34,0'ı;sık sık doğru diyenerler grubun % 22,4'ü; tamamen doğru diyenerler ise grubun % 15,2'sini oluşturmaktadır.

Öğrencilerin 20'si birisine zorbalık yapıldığını gören öğretmenlerin hemen yardıma koşmalarına kesinlikle doğru derken 28'i bazen doğru,32'si sık sık doğru,170'i ise tamamen doğru demişlerdir. Birisine zorbalık yapıldığını gören öğretmenlerin hemen yardıma koşmalarına kesinlikle doğru diyenerler grubun % 8'ini;bazen doğru diyenerler grubun %11,2'sini;sık sık doğru diyenerler grubun % 12,8'ini; tamamen doğru diyenerler ise grubun % 68,0'ını oluşturmaktadır.

Öğrencilerin 49'u bu okulda herkesin kendini güvende hissetmelerine kesinlikle doğru derken 80'i bazen doğru,63'ü sık sık doğru,58'i ise tamamen doğru demişlerdir. Bu okulda herkesin kendini güvende hissetmelerine kesinlikle doğru diyenerler grubun %19,6 'sını;bazen doğru diyenerler grubun %32,0'ını;sık sık doğru diyenerler grubun % 25,2'sini; tamamen doğru diyenerler ise grubun % 23,2'sini oluşturmaktadır.

4.2. İlköğretimde Zorbalık Ölçeğinde Yer Alan Sınıf Düzeyine İlişkin

Bulgular

Tablo 34

İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Fiziksel Zorbalığa Uğrama Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Sınıf Düzeyine Göre Fiziksel Zorbalığı Uğrama Sıklıkları	6.sınıf		7.sınıf		8.sınıf	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Asla	42	35,3	37	31,1	40	33,6
Haftada 1'den az	26	59,1	4	9,1	14	31,8
Haftada 1 defa	28	63,6	3	6,8	13	29,5
Haftada 2-4 kez	6	25	5	20,8	13	54,2
Haftada 5 defadan fazla	13	68,4	1	5,3	5	26,3

Tablo 34'e göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 42'si fiziksel zorbalığa maruz kalmadıklarını belirtirken;7.sınıf öğrencilerinden 37'si, 8.sınıf öğrencilerinden 40'ı fiziksel zorbalığa maruz kalmadıklarını belirtmişlerdir. Fiziksel zorbalığa uğramadığını belirten 6.sınıf öğrencileri grubun %35,3'ünü oluştururken;7.sınıf öğrencileri %31,1'ini;8.sınıf öğrencileri grubun %33,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 34'e göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 26'sı haftada 1'den az;7.sınıf öğrencilerinden 4'ü;8.sınıf öğrencilerinden 14'ü haftada 1'den az fiziksel zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Haftada 1'den az fiziksel zorbalığa uğrayan 6.sınıf öğrencileri grubun % 59,1'ini oluştururken;7.sınıf öğrencileri % 9,1'ini;8.sınıf öğrencileri grubun %31,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 34'e göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 28'i haftada 1defa;7.sınıf öğrencilerinden 3'ü;8.sınıf öğrencilerinden 13'ü haftada 1defa fiziksel zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Haftada 1defa fiziksel zorbalığa uğrayan 6.sınıf öğrencileri grubun % 63,6'sını oluştururken;7.sınıf öğrencileri % 6,8'ini;8.sınıf öğrencileri grubun %29,5'ini oluşturmaktadır.

Tablo 34'e göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 6'sı haftada 2-4 defa;7.sınıf öğrencilerinden 5'i;8.sınıf öğrencilerinden 13'ü haftada 2-4 defa fiziksel zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Haftada 2-4 defa fiziksel zorbalığa uğrayan 6.sınıf öğrencileri grubun % 25'ini oluştururken;7.sınıf öğrencileri % 20,8'ini;8.sınıf öğrencileri grubun %54,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 34'e göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 13'ü haftada 5 defadan fazla;7.sınıf öğrencilerinden 1'i;8.sınıf öğrencilerinden 5'i haftada 5 defadan fazla fiziksel zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Haftada 5 defadan fazla fiziksel zorbalığa uğrayan 6.sınıf öğrencileri grubun % 68,4'ünü oluştururken;7.sınıf öğrencileri % 5,3'ünü;8.sınıf öğrencileri grubun %26,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 35

İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Sözel Zorbalığa Uğrama Sıklıkları

Sınıf Düzeyine Göre Sözel Zorbalığı Uğrama Sıklıkları	6.sınıf		7.sınıf		8.sınıf	
	Fr ekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Asla	38	42,7	18	20,2	33	37,1
Haftada 1'den az	14	50	4	14,3	10	35,7
Haftada 1 defa	24	48	10	20	16	32
Haftada 2-4 kez	17	50	5	14,7	12	35,3
Haftada 5 defadan fazla	22	44,9	13	26,5	14	28,6

Tablo 35'ya göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 38'i;7.sınıf öğrencilerinden 18'i;8.sınıf öğrencilerinden 33'ü sözel zorbalığa uğramadıklarını belirtmişlerdir. Sözel zorbalığa uğramayan 6.sınıf öğrencileri grubun %42,7'sini;7.sınıf öğrencileri grubun %20,2'sini;8.sınıf öğrencileri grubun %37,1'ini oluşturmaktadır.

Tablo 35'ya göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 14'ü haftada 1'den az sözel zorbalığa maruz kalırken;7.sınıf öğrencilerinden 4'ü;8.sınıf öğrencilerinden 10'u sözel zorbalığa kaldıklarını belirtmişlerdir. Haftada 1'den az sözel zorbalığa uğrayan 6.sınıf öğrencileri grubun %50'sini;7.sınıf öğrencileri grubun %14,3'ünü;8.sınıf öğrencileri ise grubun %35,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 35'ya göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 24'ü haftada 1defa sözel zorbalığa maruz kalırken;7.sınıf öğrencilerinden 10'u;8.sınıf öğrencilerinden 16'sı sözel zorbalığa kaldıklarını belirtmişlerdir. Haftada 1defa sözel zorbalığa uğrayan

6.sınıf öğrencileri grubun %48'ini;7.sınıf öğrencileri grubun %20'sini;8.sınıf öğrencileri ise grubun %32'sini oluşturmaktadır.

Tablo 35'ya göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 17'si haftada 2-4 defa sözel zorbalığa maruz kalırken;7.sınıf öğrencilerinden 5'i;8.sınıf öğrencilerinden 12'si sözel zorbalığa kaldıklarını belirtmişlerdir. Haftada 2-4 defa sözel zorbalığa uğrayan 6.sınıf öğrencileri grubun %50'sini;7.sınıf öğrencileri grubun %14,7'sini;8.sınıf öğrencileri ise grubun %35,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 35'ya göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 22'si haftada 5 defadan fazla sözel zorbalığa maruz kalırken;7.sınıf öğrencilerinden 13'ü;8.sınıf öğrencilerinden 14'ü sözel zorbalığa kaldıklarını belirtmişlerdir. Haftada 5 defadan fazla sözel zorbalığa uğrayan 6.sınıf öğrencileri grubun %44,9'unu;7.sınıf öğrencileri grubun %26,5'ini;8.sınıf öğrencileri ise grubun %28,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 36

İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Haklarında Söylenti Çıkarma Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Sınıf Düzeyine Göre Haklarında Söylenti Çıkarma Sıklıkları	6.sınıf		7.sınıf		8.sınıf	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Asla	53	37,3	32	22,5	57	40,1
Haftada 1'den az	23	62,2	5	13,5	9	24,3
Haftada 1 defa	29	52,7	10	18,2	16	29,1
Haftada 2-4 kez	6	54,5	2	18,2	3	27,3
Haftada 5 defadan fazla	4	80	1	20	0	0

Tablo 36'ye göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 53'üne göre diğer öğrenciler kendileri hakkında söylenti çıkarmamaktadır. 7.sınıflardan 32'si;8.sınıflardan 57'si haklarında diğer öğrencilerin söylenti çıkarmadığını belirtmiştir. Haklarında diğer öğrencilerin söylenti çıkarmadığını bildiren 6.sınıf öğrencileri grubun %37,3'ünü;7.sınıf öğrencileri grubun %22,5'ini;8.sınıf öğrencileri ise grubun %40,1'ini oluşturmaktadır.

Tablo 36'ye göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 23'üne göre diğer öğrenciler kendileri hakkında haftada 1'den az söylenti çıkarmaktadırlar. 7.sınıflardan 5'i;8.sınıflardan 9'u haklarında diğer öğrencilerin haftada 1'den az söylenti çıkardıklarını belirtmiştir. Haklarında diğer öğrencilerin haftada 1'den az söylenti çıkardığını bildiren 6.sınıf öğrencileri grubun %62,2'sini;7.sınıf öğrencileri grubun %13,5'ini;8.sınıf öğrencileri ise grubun %24,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 36'ye göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 29'u diğer öğrencilerin kendileri hakkında haftada 1 defa söylenti çıkardıklarını belirtirken 7.sınıflardan 10'u;8.sınıflardan 16'sı haklarında diğer öğrencilerin haftada 1defa söylenti çıkardıklarını belirtmiştir. Haklarında diğer öğrencilerin haftada 1defa söylenti çıkardığını bildiren 6.sınıf öğrencileri grubun %52,7'sini;7.sınıf öğrencileri grubun %18,2'sini;8.sınıf öğrencileri ise grubun %29,1'ini oluşturmaktadır.

Tablo 36'ye göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 6'sı diğer öğrencilerin kendileri hakkında haftada 2-4 defa söylenti çıkardıklarını belirtirken 7.sınıflardan 2'si;8.sınıflardan 3'ü haklarında diğer öğrencilerin haftada 2-4 defa söylenti çıkardıklarını belirtmiştir. Haklarında diğer öğrencilerin haftada 2-4 defa söylenti çıkardığını bildiren 6.sınıf öğrencileri grubun %54,5'ini;7.sınıf öğrencileri grubun %18,2'sini;8.sınıf öğrencileri ise grubun %27,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 36'ye göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 4'ü diğer öğrencilerin kendileri hakkında haftada 5 defadan fazla söylenti çıkardıklarını belirtirken 7.sınıflardan 1'i haftada 5 defadan fazla haklarında söylenti çıkarıldığını belirtmiştir. Haklarında diğer öğrencilerin haftada 5 defadan fazla söylenti çıkardığını

bildiren 6.sınıf öğrencileri grubun %80'ini;7.sınıf öğrencileri ise grubun %20'sini oluşturmaktadır.

Tablo 37

İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Etkinlik, Aktivite vb. Dışlanma Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Sınıf Düzeyine Göre Etkinlik, Aktivite vb. Dışlanma Sıklıkları	6.sınıf		7.sınıf		8.sınıf	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Asla	68	41,7	27	16,6	68	41,7
Haftada 1'den az	14	66,7	6	28,6	1	4,8
Haftada 1 defa	20	55,6	7	19,4	9	25
Haftada 2-4 kez	3	21,4	5	35,7	6	42,9
Haftada 5 defadan fazla	10	62,5	5	31,3	1	6,3

Tablo 37'e göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 68'i;7.sınıf öğrencilerinden 27'si;8.sınıf öğrencilerinden 68'i diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlanmadıklarını belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlanmayan 6.sınıf öğrencileri grubun %41,7'sini;7.sınıf öğrencileri %16,6'sını;8.sınıf öğrencileri %41,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 37'e göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 14'ü haftada 1'den az etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını;7.sınıf öğrencilerinden 6'sı;8.sınıf öğrencilerinden 1'i diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden haftada 1'den az dışlanan 6.sınıf öğrencileri grubun %66,7'sini;7.sınıf öğrencileri %28,6'sını;8.sınıf öğrencileri %4,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 37'e göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 20'si haftada 1defa etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını;7.sınıf öğrencilerinden 7'si;8.sınıf öğrencilerinden 9'u diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden haftada 1 defa dışlanan 6.sınıf öğrencileri grubun %55,6'sını;7.sınıf öğrencileri %19,4'ünü;8.sınıf öğrencileri %25'ini oluşturmaktadır.

Tablo 37'e göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 3'ü haftada 2-4 defa etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını;7.sınıf öğrencilerinden 5'i;8.sınıf öğrencilerinden 6'sı diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden haftada 2-4 defa dışlanan 6.sınıf öğrencileri grubun %21,4'ünü;7.sınıf öğrencileri %35,7'sini;8.sınıf öğrencileri %42,9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 37'e göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 10'u haftada 5 defadan fazla etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını;7.sınıf öğrencilerinden 5'i;8.sınıf öğrencilerinden 1'i diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlandıklarını belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden haftada 5 defadan fazla dışlanan 6.sınıf öğrencileri grubun %62,5'ini;7.sınıf öğrencileri %31,3'ünü;8.sınıf öğrencileri %6,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 38

İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Kendilerine Ait Olan Eşyaların İzinsiz Olarak Alınma Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Sınıf Düzeyine Göre Kendilerine Ait Olan Eşyaların İzinsiz Olarak Alınma Sıklıkları	6.sınıf		7.sınıf		8.sınıf	
	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)	Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Asla	44	36,7	32	26,7	44	36,7
Haftada 1'den az	22	62,9	4	11,4	9	25,7
Haftada 1 defa	30	65,2	3	6,5	13	28,3
Haftada 2-4 kez	14	43,8	4	12,5	14	43,8
Haftada 5 defadan fazla	5	29,4	7	41,2	5	29,4

Tablo 38'e göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 44'ü;7.sınıf öğrencilerinden 32'si;8.sınıf öğrencilerinden 44'ü diğer öğrencilerin kendilerine ait olan eşyaları izinsiz olarak almadıklarını belirtmişlerdir. Kendilerine ait olan eşyaların izinsiz olarak alınmadığını belirten 6.sınıf öğrencileri grubun %36,7'sini;7.sınıf öğrencileri grubun %26,7'sini;8.sınıf öğrencileri ise grubun %36,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 38'e göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 22'si;7.sınıf öğrencilerinden 4'ü;8.sınıf öğrencilerinden 9'u diğer öğrencilerin kendilerine ait olan eşyaları haftada 1'den az izinsiz olarak aldıklarını belirtmişlerdir. Kendilerine ait olan eşyaların haftada 1'den az izinsiz olarak alındığını belirten 6.sınıf öğrencileri grubun %62,9'unu;7.sınıf öğrencileri grubun %11,4'ünü;8.sınıf öğrencileri ise grubun %25,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 38'e göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 30'u;7.sınıf öğrencilerinden 3'ü;8.sınıf öğrencilerinden 13'ü diğer öğrencilerin kendilerine ait olan

eşyaları haftada 1defa izinsiz olarak aldıklarını belirtmişler. Kendilerine ait olan eşyaların haftada 1defa izinsiz olarak alındığını belirten 6.sınıf öğrencileri grubun %65,2'sini;7.sınıf öğrencileri grubun %6,5'ini;8.sınıf öğrencileri ise grubun %28,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 38'e göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 14'ü;7.sınıf öğrencilerinden 4'ü;8.sınıf öğrencilerinden 14'ü diğer öğrencilerin kendilerine ait olan eşyaları haftada 2-4 defa izinsiz olarak aldıklarını belirtmişler. Kendilerine ait olan eşyaların haftada 2-4 defa izinsiz olarak alındığını belirten 6.sınıf öğrencileri grubun %43,8'ini;7.sınıf öğrencileri grubun %12,5'ini;8.sınıf öğrencileri ise grubun %43,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 38'e göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinden 5'i;7.sınıf öğrencilerinden 7'si;8.sınıf öğrencilerinden de 5'i diğer öğrencilerin kendilerine ait olan eşyaları haftada 5 defadan fazla izinsiz olarak aldıklarını belirtmişler. Kendilerine ait olan eşyaların haftada 5 defadan fazla izinsiz olarak alındığını belirten 6.sınıf öğrencileri grubun %29,4'ünü;7.sınıf öğrencileri grubun %41,2'sini;8.sınıf öğrencileri ise grubun %29,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 39

İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Diğer Öğrenciler Tarafından Canlarının Acıtılmasıyla Tehdit Edilme Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Sınıf Düzeyine Göre Diğer Öğrenciler Tarafından Canlarının Acıtılmasıyla Tehdit Edilme Sıklıkları	6.sınıf		7.sınıf		8.sınıf	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Asla	66	42,6	38	24,5	51	32,9
Haftada 1'den az	11	50,0	3	13,6	8	36,4
Haftada 1 defa	21	50,0	6	14,3	15	35,7
Haftada 2-4 kez	12	60	2	10	6	30
Haftada 5 defadan fazla	5	45,5	1	9,1	5	45,5

Tablo 39'a göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinin 66'sı;7.sınıf öğrencilerinin 38'i;8.sınıf öğrencilerinin 51'i diğer öğrenciler tarafından canlarının acıtılmasıyla tehdit edilmediklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler tarafından canlarının acıtılmasıyla tehdit edilmeyen 6.sınıf öğrencileri grubun %42,6'sını;7.sınıf öğrencileri grubun %24,5'ini;8.sınıf öğrencileri ise grubun % 32,9'unu oluşturmaktadırlar.

Tablo 39'a göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinin 11'i;7.sınıf öğrencilerinin 3'ü;8.sınıf öğrencilerinin 8'i diğer öğrenciler tarafından canlarının acıtılmasıyla haftada 1'den az tehdit edildiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler tarafından haftada 1'den az canlarının acıtılmasıyla tehdit edilen 6.sınıf öğrencileri grubun %50'sini;7.sınıf öğrencileri grubun %13,6'sını;8.sınıf öğrencileri ise grubun % 36,4'ünü oluşturmaktadırlar.

Tablo 39'a göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinin 21'i;7.sınıf öğrencilerinin 6'sı;8.sınıf öğrencilerinin 15'i diğer öğrenciler tarafından canlarının

acıılmasıyla haftada 1 defa tehdit edildiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler tarafından haftada 1 defa canlarının acılmasıyla tehdit edilen 6.sınıf öğrencileri grubun %50'sini;7.sınıf öğrencileri grubun %14,3'ünü;8.sınıf öğrencileri ise grubun %35,7'sini oluşturmaktadırlar.

Tablo 39'a göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinin 12'si;7.sınıf öğrencilerinin 2'si;8.sınıf öğrencilerinin 6'sı diğer öğrenciler tarafından canlarının acılmasıyla haftada 2-4 defa tehdit edildiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler tarafından haftada 2-4 defa canlarının acılmasıyla tehdit edilen 6.sınıf öğrencileri grubun %60'ını;7.sınıf öğrencileri grubun %10'unu;8.sınıf öğrencileri ise grubun %30'unu oluşturmaktadırlar.

Tablo 39'a göre araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinin 5'i;7.sınıf öğrencilerinin 1'i;8.sınıf öğrencilerinin 5'i diğer öğrenciler tarafından canlarının acılmasıyla haftada 5 defadan fazla tehdit edildiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler tarafından haftada 5 defadan fazla canlarının acılmasıyla tehdit edilen 6.sınıf öğrencileri grubun %60'ını;7.sınıf öğrencileri grubun %10'unu;8.sınıf öğrencileri ise grubun %30'unu oluşturmaktadırlar.

4.3. İlköğretimde Zorbalık Ölçeğinde Yer Alan Cinsiyete İlişkin Bulgular

Tablo 40

İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Fiziksel Zorbalığa Uğrama Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Cinsiyete Göre Fiziksel Zorbalığa Uğrama Sıklıkları	Kız		Erkek	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Asla	60	50,4	59	49,6
Haftada 1'den az	16	36,4	28	63,6
Haftada 1 defa	19	43,2	25	56,8
Haftada 2-4 kez	17	70,8	7	29,2
Haftada 5 defadan fazla	7	36,8	12	63,2

Tablo 40'a göre araştırmaya katılan kız öğrencilerin 60'ı;erkek öğrencilerin 59'u fiziksel zorbalığa uğramadıklarını belirtmişlerdir. Fiziksel zorbalığa uğramadığını belirten kız öğrenciler grubun %50,4'ünü;erkek öğrenciler ise %49,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 40'a göre araştırmaya katılan kız öğrencilerin 16'sı;erkek öğrencilerin ise 28'i fiziksel zorbalığa haftada 1'den az uğradıklarını belirtmişlerdir. Fiziksel zorbalığa haftada 1'den az uğradığını belirten kız öğrenciler grubun %36,4'ünü;erkek öğrenciler ise %63,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 40'a göre araştırmaya katılan kız öğrencilerin 19'u;erkek öğrencilerin ise 25'i fiziksel zorbalığa haftada 1 defa uğradıklarını belirtmişlerdir. Fiziksel zorbalığa

haftada 1 defa uğradığını belirten kız öğrenciler grubun %43,2'sini;erkek öğrenciler ise %56,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 40'a göre araştırmaya katılan kız öğrencilerin 17'si;erkek öğrencilerin ise 7'si fiziksel zorbalığa haftada 2-4 defa uğradıklarını belirtmişlerdir. Fiziksel zorbalığa haftada 2-4 defa uğradığını belirten kız öğrenciler grubun %70,8'ini;erkek öğrenciler ise %29,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 40'a göre araştırmaya katılan kız öğrencilerin 7'si;erkek öğrencilerin ise 12'si fiziksel zorbalığa haftada 5 defadan fazla uğradıklarını belirtmişlerdir. Fiziksel zorbalığa haftada 5 defadan fazla uğradığını belirten kız öğrenciler grubun %36,8'ini;erkek öğrenciler ise %63,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 41

İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Sözel Zorbalığa Uğrama Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Öğrencilerin Cinsiyete Göre Sözel Zorbalığa Uğrama Sıklıkları	Kız		Erkek	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Asla	39	43,8	50	56,2
Haftada 1'den az	14	50,0	14	50,0
Haftada 1 defa	32	64,0	18	16,0
Haftada 2-4 kez	20	58,8	14	41,2
Haftada 5 defadan fazla	14	28,6	35	71,4

Tablo 41'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerin 39'u; erkek öğrencilerin 50'si sözel zorbalığa uğramadıklarını belirtmişlerdir. Sözel zorbalığa uğramayan kız öğrenciler grubun %43,8'ini;erkek öğrenciler ise grubun %56,2'sini oluşturmaktadırlar.

Tablo 41'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerin 14'ü; erkek öğrencilerin 14'ü sözel zorbalığa haftada 1'den az olarak uğradıklarını belirtmişlerdir. Sözel zorbalığa haftada 1'den az olarak uğrayan kız öğrenciler grubun %50'sini;erkek öğrenciler ise grubun %50'sini oluşturmaktadırlar.

Tablo 41'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerin 32'si; erkek öğrencilerin 18'i sözel zorbalığa haftada 1defa uğradıklarını belirtmişlerdir. Sözel zorbalığa haftada 1 defa uğrayan kız öğrenciler grubun %64'ünü;erkek öğrenciler ise grubun %16'sını oluşturmaktadırlar.

Tablo 41'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerin 20'si; erkek öğrencilerin 14'ü sözel zorbalığa haftada 2-4 defa uğradıklarını belirtmişlerdir. Sözel zorbalığa haftada 2-4 defa uğrayan kız öğrenciler grubun %58,8'ini;erkek öğrenciler ise grubun %41,2'sini oluşturmaktadırlar.

Tablo 41'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerin 14'ü; erkek öğrencilerin 35'i sözel zorbalığa haftada 5 defadan fazla uğradıklarını belirtmişlerdir. Sözel zorbalığa haftada 5 defadan fazla uğrayan kız öğrenciler grubun %28,6'sını;erkek öğrenciler ise grubun %71,4'ünü oluşturmaktadırlar.

Tablo 42

İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Haklarında Söylenti Çıkarılma Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Öğrencilerin Cinsiyete Göre Haklarında Söylenti Çıkarılma Sıklıkları	Kız		Erkek	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Asla	70	49,3	72	50,7
Haftada 1'den az	18	48,6	19	51,4
Haftada 1 defa	24	43,6	31	56,4
Haftada 2-4 kez	7	63,6	4	36,4
Haftada 5 defadan fazla	0	0	5	100,0

Tablo 42'ye göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 70'i;erkek öğrencilerden 72'si diğer öğrencilerin haklarında söylenti çıkarmadıklarını belirtmişlerdir. Haklarında diğer öğrencilerin söylenti çıkarmadığını belirten kız öğrenciler grubun %49,3'ünü;erkek öğrenciler %50,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 42'ye göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 18'i;erkek öğrencilerden 19'u diğer öğrencilerin haklarında haftada 1'den az olarak söylenti çıkardıklarını belirtmişlerdir. Haklarında diğer öğrencilerin haftada 1'den az olarak söylenti çıkardıklarını belirten kız öğrenciler grubun %48,6'sını;erkek öğrenciler %51,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 42'ye göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 24'ü;erkek öğrencilerden 31'i diğer öğrencilerin haklarında haftada 1 defa söylenti çıkardıklarını belirtmişlerdir. Haklarında diğer öğrencilerin haftada 1 defa söylenti çıkardıklarını belirten kız öğrenciler grubun %43,6'sını;erkek öğrenciler %56,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 42'ye göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 7'si;erkek öğrencilerden 4'ü diğer öğrencilerin haklarında haftada 2-4 defa söylenti çıkardıklarını belirtmişlerdir. Haklarında diğer öğrencilerin haftada 2-4 defa söylenti çıkardıklarını belirten kız öğrenciler grubun %63,6'sını;erkek öğrenciler %36,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 42'ye göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden hiç biri; erkek öğrencilerden 5'i diğer öğrencilerin haklarında haftada 5 defadan fazla söylenti çıkardıklarını belirtmişlerdir. Haklarında diğer öğrencilerin haftada 5 defadan fazla söylenti çıkardıklarını belirten erkek öğrenciler grubun %100'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 43

İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Etkinlik, Aktivite Vb. Dışlanma Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Öğrencilerin Cinsiyete Göre Etkinlik, Aktivite Vb. Dışlanma Sıklıkları	Kız		Erkek	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Asla	86	52,8	77	47,2
Haftada 1'den az	5	23,8	16	76,2
Haftada 1 defa	15	41,7	21	58,3
Haftada 2-4 kez	8	57,1	6	42,9
Haftada 5 defadan fazla	5	31,3	11	68,8

Tablo 43'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 86'sı;erkek öğrencilerden 77'si diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlanmadıklarını belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlanmadıklarını belirten kız öğrenciler grubun %52,8'ini oluştururken erkek öğrenciler %47,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 43'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 5'i;erkek öğrencilerden 16'sı diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden haftada 1'den az dışlandıklarını belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden haftada 1'den az dışlandığını belirten kız öğrenciler grubun %23,8'ini oluştururken erkek öğrenciler %76,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 43'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 15'i;erkek öğrencilerden 21'i diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden haftada 1 defa dışlandıklarını belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden haftada 1 defa dışlandıklarını belirten kız öğrenciler grubun %41,7'sini oluştururken erkek öğrenciler %58,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 43'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 8'i;erkek öğrencilerden 6'sı diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden haftada 2-4 defa dışlandıklarını belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden haftada 2-4 defa dışlandıklarını belirten kız öğrenciler grubun %57,1'ini oluştururken erkek öğrenciler %42,9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 43'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 5'i;erkek öğrencilerden 11'i diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden haftada 5 defadan fazla dışlandıklarını belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından etkinlik, oyun vb. aktivitelerden haftada 5 defadan fazla dışlandıklarını belirten kız öğrenciler grubun %31,3'ünü oluştururken erkek öğrenciler %68,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 44

İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Kendilerine Ait Olan Eşyaların İzinsiz Olarak Alınma Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Öğrencilerin Kendilerine Ait Olan Eşyaların İzinsiz Olarak Alınma Sıklıkları	Kız		Erkek	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Asla	57	47,5	63	52,5
Haftada 1'den az	12	34,3	23	65,7
Haftada 1 defa	19	41,3	27	58,7
Haftada 2-4 kez	20	62,5	12	37,5
Haftada 5 defadan fazla	11	64,7	6	35,3

Tablo 44'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 57'si;erkek öğrencilerden 63'ü diğer öğrencilerin kendilerine ait olan eşyaları izinsiz olarak almadıklarını belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından eşyalarının izinsiz olarak alınmadığını belirten kız öğrenciler grubun %57'sini;erkek öğrenciler ise grubun %63'ünü oluşturmaktadırlar.

Tablo 44'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 12'si;erkek öğrencilerden 23'ü diğer öğrencilerin kendilerine ait olan eşyaları izinsiz olarak haftada 1 defadan az aldıklarını belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından eşyalarının izinsiz olarak haftada 1 defadan az alındığını belirten kız öğrenciler grubun %34,3'ünü;erkek öğrenciler ise grubun %65,7'sini oluşturmaktadırlar.

Tablo 44'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 19'u;erkek öğrencilerden 27'si diğer öğrencilerin kendilerine ait olan eşyaları izinsiz olarak haftada 1 defa aldıklarını belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından eşyalarının izinsiz olarak haftada

1 defa alındığını belirten kız öğrenciler grubun %41,3'ünü;erkek öğrenciler ise grubun %58,7'sini oluşturmaktadırlar.

Tablo 44'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 20'si;erkek öğrencilerden 12'si diğer öğrencilerin kendilerine ait olan eşyaları izinsiz olarak haftada 2-4 defa aldıklarını belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından eşyalarının izinsiz olarak haftada 2-4 defa alındığını belirten kız öğrenciler grubun %62,5'ini;erkek öğrenciler ise grubun %37,5'ini oluşturmaktadırlar.

Tablo 44'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 11'i;erkek öğrencilerden 6'sı diğer öğrencilerin kendilerine ait olan eşyaları izinsiz olarak haftada 5 defadan fazla aldıklarını belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından eşyalarının izinsiz olarak haftada 5 defadan fazla alındığını belirten kız öğrenciler grubun %64,7'sini;erkek öğrenciler ise grubun %35,3'ünü oluşturmaktadırlar.

Tablo 45

İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Diğer Öğrenciler Tarafından Canlarının Acıtılmasıyla Tehdit Edilme Sıklıklarını Gösteren Dağılım

Öğrencilerin Diğer Öğrenciler Tarafından Canlarının Acıtılmasıyla Tehdit Edilme Sıklıkları	Kız		Erkek	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Asla	76	49,0	79	51,0
Haftada 1'den az	9	40,9	13	59,1
Haftada 1 defa	17	40,5	25	59,5
Haftada 2-4 kez	13	65,0	7	35,0
Haftada 5 defadan fazla	4	36,4	7	63,6

Tablo 45'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 76'sı;erkek öğrencilerden 79'u diğer öğrenciler tarafından canlarının acıtılmasıyla tehdit edilmediklerini belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından canlarının acıtılmasıyla tehdit edilemediğini belirten kız öğrenciler grubun %49,0'ını;erkek öğrenciler ise %54'ını oluşturmaktadır.

Tablo 45'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 9'u;erkek öğrencilerden 13'ü diğer öğrenciler tarafından canlarının acıtılmasıyla haftada 1'den az olarak tehdit edildiklerini belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından canlarının acıtılmasıyla haftada 1'den az olarak tehdit edildiğini belirten kız öğrenciler grubun %40,9'unu;erkek öğrenciler ise %59,1ini oluşturmaktadır.

Tablo 45'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 17'si;erkek öğrencilerden 25'i diğer öğrenciler tarafından canlarının acıtılmasıyla haftada 1 defa tehdit edildiklerini belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından canlarının acıtılmasıyla haftada

1 defa tehdit edildiğini belirten kız öğrenciler grubun %40,5'ini;erkek öğrenciler ise %59,5'ini oluşturmaktadır.

Tablo 45'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 13'ü;erkek öğrencilerden 7'si diğer öğrenciler tarafından canlarının acıtılmasıyla haftada 2-4 defa tehdit edildiklerini belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından canlarının acıtılmasıyla haftada 2-4 defa tehdit edildiğini belirten kız öğrenciler grubun %65,0'ını;erkek öğrenciler ise %35,0'ını oluşturmaktadır.

Tablo 45'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerden 4'ü;erkek öğrencilerden 7'si diğer öğrenciler tarafından canlarının acıtılmasıyla haftada 5 defadan fazla tehdit edildiklerini belirtmişlerdir. Diğer öğrenciler tarafından canlarının acıtılmasıyla haftada 5 defadan fazla tehdit edildiğini belirten kız öğrenciler grubun %36,4'ünü;erkek öğrenciler ise %63,6'sını oluşturmaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgu ve yorumlarına dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Bu araştırmada kullanılan bilgi toplama formu ile ilköğretimde fiziksel, sözel veya dolaylı zorbalık davranışlarının gerçekleşip gerçekleşmediğine dair yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından çoğu okullarında fiziksel zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin fiziksel zorbalığa maruz kalma düzeyleri sınıf düzeyine göre farklılık göstermiştir. Buna göre küçük sınıftaki öğrenciler büyük sınıflara göre daha sık fiziksel zorbalığa maruz kalmışlardır.

Söz konusu farklılıklar öğrencilerin cinsiyetlerinde de kendini göstermiştir. Buna göre erkek öğrenciler kızlara göre daha sık olarak fiziksel zorbalığa maruz kalmışlardır.

Fiziksel zorbalığın en sık görüldüğü yer sınıf olurken, öğrencilerin büyük çoğunluğu bu eylemlere maruz kaldıklarında durumu hiç kimseye paylaşmamaktadırlar.

2. Araştırmaya katılan öğrencilerin sözel zorbalığa maruz kalma oranları fiziksel zorbalığa maruz kalma oranlarından daha azdır. Sözel zorbalığı da erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha sık uygulamaktadır. Kız öğrenciler sözel zorbalığı genellikle bir grup ile birlikte uygulamaktadır. Sözel zorbalıkta yine en çok sınıfta meydana gelmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu bu durumu hiç kimseye söylememektedir. Bu tarz eyleme maruz kalanlar bu durumu en çok bir arkadaşlarıyla paylaşmaktadırlar.

3. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun haklarında söylenti çıkarılmadığı görülmektedir. Söz konusu eylemin uygulandığında ise bunu yapanların cinsiyetleri arasında anlamlı farklar görülmemektedir. Kız ve erkek bu eylemi eşit sıklıkta uygulamışlardır. Yine eylemin en sık olarak meydana geldiği yer sınıf olurken öğrencilerin büyük çoğunluğunun bu durumu hiç kimseye söylemedikleri görülmüştür.

4. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun etkinlik, oyun vb. aktivitelerden dışlanmadıkları görülmüştür. Bu eylemin gerçekleştiği durumlarda ise eylemi gerçekleştirenlerin erkekler ve/veya bir grup öğrenci olduğu görülmüştür. Eylem oyun alanında ve sınıfta gerçekleşirken yine öğrenciler büyük bölümü bu durumu hiç kimseye paylaşmadıkları görülmektedir.

5. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından çoğunun kendilerine ait eşyaların izinsiz olarak alındığı görülmüştür. Eylemi gerçekleştirenlerin çoğunluğunu erkekler oluştururken yine eylem çoğunlukla sınıfta gerçekleşmiştir. Eylem gerçekleştiğinde araştırmaya katılanların çoğunun durumu hiç kimseye anlatmadıkları görülmüştür.

6. Araştırmaya katılan öğrencilerin düşük oranda canlarının acıtılmasıyla ilgili olarak tehdit edildikleri görülmüştür. Eylem meydana geldiğinde ise uygulayanların büyük oranda erkek öğrenciler oldukları görülmüştür. Söz konusu eylemin çoğunlukla sınıfta gerçekleştiği ve yine öğrencilerin durumu çoğunlukla hiç kimseye paylaşmadıkları görülmüştür.

7. Araştırmaya katılan öğrenci grubunun büyük bir bölümü kendilerini okulun çeşitli bölümlerinde (sınıfta, bahçede, koridorlarda, okul yolunda, tuvalette, okul öncesi ve sonrası etkinliklerde) güvende hissederken grubun küçük bir bölümü kendisini güvensiz hissettiklerini belirtmişlerdir.

8. Araştırmaya katılan ilköğretim öğrencilerinin sınıf düzeyine göre zorbalığa uğrama sıklıkları arasında önemli bir fark bulunamamıştır. Buna göre zorbaca eylemlere uğrama sıklığında belirgin bir değişim gözlenmemektedir.

9. Araştırmaya katılan ilköğretim öğrencilerinin cinsiyete göre zorbalığa uğrama sıklıkları ve zorbalık çeşitlerine maruz kalmaları arasında önemli farklar

bulunmamıştır. Buna göre zorbaca eylemlere uğrama sıklığında cinsiyete göre belirgin değişimler gözlenmemektedir.

10. Belirli bir okul ortamında öğrencilerin olası zorbalıklara maruz kalıp kalmadıkları konusunda bir fikre varabilmek için o ortamdaki kişilerin görüşünü almak; ortama etki eden birçok değişkeni incelemek gerekir. Bu nedenle; bu çalışma çerçevesinde “veli, öğretmen, okul yöneticileri ve diğer unsurlar” aktif olarak yer almadığı için, elde edilen bulgular bazı sınırlılıklar göstermiştir.

5.2. Öneriler

Yapılan araştırmanın bulgu ve sonuçlarına dayanılarak ilköğretimde zorbalık olaylarının önüne geçilmesi için bazı çalışmaların yapılması önerilebilir. Bunun için;

1. Öğrencilere, öğretmenlere ve velilere okulda yaşanan zorbalık olaylarının yaygınlığı, zorbalığın sebepleri ve sonuçları hakkında doğru ve kapsamlı bilgiler verilmelidir (Pişkin 2002).

2. Zorbaliğa karşı duyarlılığı azaltan yanlış inançlar başta öğrenci ve öğretmenler olmak üzere tüm okul personeline anlatılmalı ve ortadan kaldırılmalıdır(Gündoğdu 2003).

3. Zorbalıkla baş edebilmek için gerekli önlemleri de içeren okul kurallarının geliştirilmesi ve bu sürece öğrencilerin de katılması sağlanmalıdır(Gündoğdu 2003).

4. Okul çevresinde ve okulda zorbalık eylemlerinin en sık yaşandığı yerlerde güvenlik için ek önlemler alınmalıdır. Özellikle nöbetçi öğretmenlerin bu bölgeleri sık sık kontrol etmesi sağlanmalıdır((Pişkin 2002).

5. Okullarda zorbalık konusu, Hayat Bilgisi/Sosyal Bilgiler gibi derslerin programlarında yer almalı, hatta zaman zaman gizli müfredatın bir parçası olarak diğer derslerde de gündeme getirilmelidir (Gündoğdu 2003).

6. Tüm okul personelinin koruyucu ve müdahale edici stratejileri içeren bir eğitim programından geçirilmeleri. Bu programlara sadece öğretmen ve yöneticiler değil, aynı zamanda bakıcılar, hizmetliler, kantin görevlileri ve servis araçlarının sürücülerini gibi diğer personelin de katılımını sağlanmalıdır(Gündoğdu 2003).

7. Okul zorbalığı konusunda aileler bilinçlendirilmeli, müdahale sürecine anne ve babaların katılımını sağlanmalıdır(Gündoğdu 2003).

8. Türü ne olursa olsun okulda zorbaca eylemlerin kabul edilemez olduğu vurgulanmalı, bu sorunla etkin bir biçimde baş edebilmek için uygun politikalar geliştirilmelidir(Pişkin 2002).

5.2.1. Anne babanın yapması gerekenler

Avusturalya’ da konuyla ilgili olarak şimdiye kadar yapılmış en kapsamlı araştırmaya göre her hafta 8 ile 17 yaşları arasında yaklaşık beş çocuktan biri zorba davranışlarla karşılaşmaktadır (Rigby 1996).

Zorbalık her zaman olmuştur. Geçmişle karşılaştırıldığında günümüzde bu tür davranışların daha az ya da daha fazla olduğunu gösteren herhangi bir bulgu yoktur.

Avusturalya Öğretim Bilim ve Eğitim Bakanı Dr Brendan Nelson tarafından hazırlatılan bir broşürde konuyla ilgili olarak anne ve babalar bilgilendirilmiştir.

Broşürde, zorbalığın büyüme döneminin olağan bir evresi ve bir çocuğun geçirmesi gereken herhangi bir “zorunlu sürecin” parçası olmadığı; zorbalığın çocuklara fiziksel ve duygusal olarak ciddi zararlar verebileceği dile getirilmiştir. Çocuğa yardım konusunda anne, babalara büyük rol düştüğü bu noktada ebeveynlerin sorumluluklarının önemine değinilmiştir. Zorba davranışlara maruz kalan çocukların yardım için genellikle önce anne-babalarına başvurdukları ancak sorunu başkasına anlatıncaya kadar çoğunlukla acı çektikleri saptanmıştır. Hazırlanan broşürde anne – babalara bazı tavsiyelerde bulunulmuştur:

1. Zorba davranışlarda bulunan çocukları hiçbir zaman kendiniz cezalandırmayınız. Bu durum nadiren çözüm getirir ve genellikle durumu daha da kötüleştirir.

2. Durumu tam olarak anladığınızda siz ve çocuğunuz sorunu nasıl çözeceğinizi tercih konusunda bir fikir sahibi olduğunuzda okul ile ilişkiye geçiniz.

3. Okul müdürü ya da sınıf öğretmeni veya görüşmek için en uygun olduğunu düşündüğünüz herhangi bir kişi ile konuşmak için bir randevu alınız. Okula habersiz gitmeyiniz.

4. Bildiklerinizi olabildiğince sakın bir şekilde açıklayınız.

Bu sorunun çözümünde, okulla ortak tavır içinde olduğunuzun okul tarafından açık bir şekilde anlaşılmasını sağlayınız. Siz ve çocuğunuzun yapmak istediklerinizi okula iletiniz. Ve ayrıca okulun bu konudaki görüşlerini de alınız.

Zorbalık okula geliş gidiş yolunda oluyorsa, çocuğun başka bir yolu kullanması ya da okula giden diğer çocuklara katılması sağlanabilir. Sorun çözümlenirken bu tür uygulamaların yardımı olabilir. Ayrıca, bu süre içinde çocuğun daha güçlü başka bir çocukla arkadaşlık etmesi de sağlanabilir. Bu konuda okul yardımcı olabilir. Çocuk arkadaş edinmekte güçlük çekiyorsa, kendisi bu konuda özel çaba göstermeye özen-

İyi bir arkadaş büyük değişiklik yaratabilir. Okulda başlayan ilişkileri güçlendirmek için çocuğun okul arkadaşları eve davet edilebilir.

KAYNAKLAR

- Adasal, R., "Yeni Medikal Psikoloji ", A.Ü.T.F Yayınları, Ankara, 1964.
- Adler ,A., "İnsan Tabiatını Tanıma", Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2005.
- Alikaşifoğlu M., et al., "Bullying Behaviours And Psychosocial Health: Results From A Cross-Sectional Survey Among High School Students İn İstanbul", İstanbul, 2007
- And Prevention Approaches", American Journal Of Preventive Medicine, 1484, 259-272, 1998.
- Arora C.,Thompson D.," Education and Child Psychology", 1987.
- Avcı, R. " Şiddet Davranışı Gösteren Ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2006.
- Baldry AC, Farrington DP. Types Of Bullying Among Italian School Children J Adolesc ,22: 423-6, 1999.
- Başaran, İ., E., "Eğitime Giriş", Bilim Kitap Kırtasiye, Ankara, 1999.
- Besag, V. E.," *Bullies and Victims in Schools*. Milton Keynes, England: Open University Press" 1989.
- Canadian Journal of School Psychology, 11,2, 108-116.
- Cole, E. "Responding To School Violence: Understanding Today For Tomorrow", 1995.
- Craig WM, Pepler DJ. Identifying And Targeting Risk For İnvolvement İn Bullying And Victimization. Can J Psychiatr, 48: 577- 82, 2003.
- Cüceloğlu D.,"Yeniden İnsan İnsana ", Remzi Kitabevi , İstanbul, 2000.
- Çınkır, Ş., Karaman-Kepenekci, Y., " Bullying Among Turkish High School Students", Child Abuse & Neglect, 2005.
- Dahlenberg, D.L. "Youth Violence İn The United States Major Trends, Risk Factors,
- Dahlenberg, L. L., ve Potter, L., "Youth Violence Developmental Pathways And

Dake JA, et al., "The nature and extent of bullying at school. J School Health" 73: 173-80, 2003.

DeVoe, J., " Student Reports of Bullying Results From the 2001 School Crime Supplement to the National Crime Victimization Survey", Stastical Analysis Report, U.S.A., 2005.

Dishion, T. J., et al., "When Interventions Harm: Peer Groups and Problem Behaviors", American Psychologist, 54, 755-764, 1999.

Dönmez, B., Özer N., "Okul Güvenliğine İlişkin Kurumsal Etkenler Ve Alınabilecek Önlemler", M.E.B. Dergisi, (Kış), Sayı 173, Ankara, 2007

Dusenbury L., Et Al., "Nine Critical Elements Of Promising Violence Prevention Programs", The Journal Of School Health, 67, 409-414, 1997.

Eslea M., et al., "Friendship and loneliness among bullies and victims: Data from seven countries. Aggr Behav ", 30: 71-83, 2004.

Fleming M, Towey K (eds). "Educational forum on adolescent health", Youth bullying, Chicago: American Medical Association, 2002.

Forero R., et al., "Bullying Behavior And Psychosocial Health Among School Students İn New South Wales, Australia: Cross Sectional Survey ", BMJ 319: 344- 8, 1999.

Fromm, E., "İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri ", Payel Yayınları, İstanbul, 1993.

Geçtan ,E., "Psikanaliz ve Sonrası", Metis Yayınları, İstanbul, 1988.

Gofin R, et al., "Bullying İn Jerusalem Schools: Victims And Perpetrators. Public Health", 116: 173- 8, 2002.

Göka, E., Türkçapar, H., "Gençlik ve Şiddet", http://www.tr.net/saglik/ruh_sagligi, 2007.

Güçray, S. "Çocuk Yuvasında ve Ailesi Yanında Kalan 9-10 Ve 11 Yaş Çocukların Özsaygı Gelişimini Etkileyen Bazı Faktörler" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1989.

Gündoğdu, M., "Okullarımızda Yaygın Bir Sorun: Akran Zorbalığı", VII. Ulusal PDR Kongresi, Malatya, 2003.

Işık, H., "Okul Güvenliği: Kavramsal Bir Çözümleme" M.E.B. Dergisi (Güz), Sayı: 164, Ankara, 2004.

- Janssen I, et al. Associations Between Overweight And Obesity With Bullying Behaviors İn Kaltiala- Heino R, Rimpela M, Rantanen P, et al. Bullying at school- an indicator of adolescents at risk for mental disorders. J Adolesc 2000; 23: 661-74. School-Aged Children. Pediatrics , 113: 1187-94, 2004.
- Kadel, et al., "Reducing school violence: Building a framework for school safety (Third Edition). Tallahassee," FL: Florida State Department of Education, 1999.
- Kaltiala- Heino R., et al.," Bullying At School- An İndicator Of Adolescents At Risk For Mental Disorders. J Adolesc ",23: 661- 74, 2000.
- Kapçı, E.G., " İlköğretim Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Türünün ve Sıklığının Depresyon, Kaygı Ve Benlik Saygısıyla İlişkisi", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Ankara, 2004.
- Karadağ, "Şiddet Nedir?" <http://www.psikolojisyfam.com/>, 2007.
- Korkut, F. (2004). Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma. Ankara.
- Kuzgun ,Y., "Eğitimde Bireysel Farklılıklar", Nobel Yayınları, İstanbul, 2004.
- Lopes , Neto, AA., " Bullying-aggressive behavior among students. J Pediatr", 81: 164-72, 2005.
- Mayer, G.R. "Antisocial behavior: Its causes and prevention within our schools", Education and Treatment of Children, 2001.
- Muscari ME. Sticks And Stones: The NP's Role With Bullies And Victims. J Pediatr Health Care 16: 22-8, 2002.
- Nansel TR, et al. Bullying Behavior Among US Youths: Prevalence And Association With Psychosocial Adjustment. JAMA, 285: 2094-100, 2001.
- Nural, E., "Okul ve Sınıf Ortamı", E. Toprakçı (Ed.), "Eğitim Üzerine" Ütopya Yaynevi, Ankara, 2002.
- O' Connell P, et al., " Peer İnvolve ment İn Bullying: Insights And Challenges For İntervention. J Adolesc", 22: 437-52,1999.
- O'Moore M, et al., "Esteem And İts Relationship To Bullying Behavior. Aggressive Behavior", 27: 269-83, 2001.
- Olweus, D. , " *Bullying prevention program*. Boulder, CO: Center for the Study and Prevention of Violence, Institute of Behavioral Science", University of Colorado at Boulder, 1999.

Olweus, D., "Bullying At School: What We Know and What We Can Do", Oxford, Blackwell, 1993.

Olweus, D., "Peer Harassment in School" 1978.

Özusta, H. Ş., "Çocuklar İçin Durumluk-Süreklilik Kaygı Envanteri Uyarılma, Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması", Türk Psikoloji Dergisi, 1995.

Peterson, G.R., et al., An Early Starter Model For Predicting Delinquency, New Jersey: Hillsdale, Lawrence Erlbaum, 1991.

Pikas, A., "Bullying: An International Perspective", London, 1989.

Pişkin, M., "Okul Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler Ve Alınabilecek Önlemler" Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 2002.

Prevention Challenges", American Journal Of Preventive Medicine, 20, 1, 3-14, 2001.

Rigby K. Consequences Of Bullying In Schools. Can J Psychiatry , 48: 583-90, 2003.

Schopenhauer, A., "Kişilik Oluşumu Ve Sorunları", İz Yayınları, İstanbul, 2005.

Shields A, Cicchetti D. "Parental Maltreatment And Emotion Dysregulation As Risk Factors For Bullying And Victimization In Middle Childhood. J Clin Child Psychol" , 30: 349-63, 2001.

Smith PK., et al., "What Causes The Age Decline In Reports Of Being Bullied At School? Towards A Developmental Analyses Of Risk Of Being Bullied Educ Research '41: 267-85, 1999.

Spector N, Kelly Sf., "Pediatrician's Role In Screening And Treatment: Bullying, Prediabetes, Oral Health. Curr Opin Pediatr", 18: 661- 70, 2006.

Stephens, R. D., "Safe schools: A handbook for violence prevention. Bloomington", IN: Nationa Educational Service, 1995.

Sutton, S. E., et al., "Pathways to aggression in young highly stressed urban child", Child Study Journal, 29,1, 49-67, 1999.

Şişman, M., "Öğretmenliğe Giriş", Pegem Yayıncılık, (7.Baskı), Ankara, 2004

Tekin, M., "Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Okullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Zorbalığa Maruz Kalmaları İle ilgili Tutum ve Görüşleri.", Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Şiddete Yönelik Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu. İstanbul, 28-30 Mart 2006.

Tezcan, M., ‘Eğitim Sosyolojisine Giriş’, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Yayınları Ankara, 1981.

Tolan, P. H., et al., ‘Assessment Of Family Relationship Characteristics: A Measure To Explain Risk For Antisocial Behavior And Depression Among Urban Youth’, Psychological Assessment, 9, 212–223, 1997.

Uysal, A., ‘Okullarda Akran Zorbalığı’<http://www.donusumkonağı.net/makaleler>, 2007.

Voss LD, Mulligan J., ‘Bullying In School: Are Short Pupils At Risk? Questionnaire Study In A Cohort,’ BMJ 320: 612-3, 2000.

Watkins J., ‘Kişilik ve Kişiliğin Gelişimi’, 1995.

Yavuzer, H., ‘Suç ve Çocuk’. Remzi Yayınevi, İstanbul, 1994.

Yıldırım, A., ‘Sıradan şiddet’. Boyut Kitapları, İstanbul, 1998.

Yıldırım, S., ‘Zorbalık, Aile Ortamı ve Popülerite Arasındaki İlişkiler’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, (2001).

Yılmaz, C., Eke, Ç., ve G. Ögel ‘İstanbul’daki Okullarda Suç ve şiddetin Yaygınlığı’, şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde şiddete Yönelik Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu, İstanbul, 28-30 Mart 2006.

Yörükoğlu, A., Gençlik Çağı. Özgür Yayınları, İstanbul, 1996.

<https://www.det.nsw.edu>

okul.blogspot.com

iogm.meb.gov.tr/siddetveokul/program.

orgm.meb.gov.tr

www.akader.info

www.canimogretmenim.com

ww.dokuzmart.com/

www.education.ankara.edu.

www.energyturkey.org

www.egitim.cukurova.com

www.genbilim.com/

www.gumushane.meb.dov.tr

www.ilkadimdergisi.com

www.ntvmsnbc.com/

www.ortakoyem

www.ogretmenlersitesi.com/

www.psikolojikdanismanlar.com

www.radikal.com

www.unicef.org/turkey
www.rehberlikportali.com
www.wikipedia.org

EKLER LİSTESİ

EK 1: Bilgi Toplama Formu.....	99
--------------------------------	----

Okul Adı :.....
Sınıf :.....

Cinsiyet : **Kız** **Erkek**
() ()

Yönerge:

Aşağıda sorulan sorular okulunuzda size yapılan veya yapılmayan(başınıza gelen ya da gelmeyen) olaylarla ilgilidir. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Lütfen düşündüklerinizi olduğu gibi yazın.

Aşağıdaki maddeleri okuyun ve her soru için bir işaretleme yapın.

1)Öğrenciler size vurdu,itti veya tekmeledi mi?

a)Bu ne sıklıkta oldu?

Asla fazla	Haftada bir defa	Haftada 5 defadan fazla
()	()	()
Haftada bir defadan az	Haftada 2-4 kez	
()	()	

b)Bu kim tarafından yapılmıştı?

Kız	Erkek	Bir Grup
()	()	()

c)Bu nerede oldu?

Sınıf	Oyun bahçesi	Koridorlar
()	()	()
Okula geliş gidişlerde	Tuvalet	Kantin
()	()	()

d)Bunu kime söylediniz?

Hiç kimseye Uzmanına	Bir arkadaşına	Yöneticilere	Rehberlik
()	()	()	()
Anne veya babaya	Servis şoförüne	Öğretmene	
()	()	()	

2)Öğrenciler size kötü söz söyledi,alay etti veya isim taktılar mı?

a)Bu ne sıklıkta oldu?

Asla fazla	Haftada bir defa	Haftada 5 defadan fazla
()	()	()
Haftada bir defadan az	Haftada 2-4 kez	
()	()	

b)Bu kim tarafından yapılmıştı?

Kız	Erkek	Bir Grup
()	()	()

c)Bu nerede oldu?

Sınıf ()	Oyun bahçesi ()	Koridorlar ()
Okula geliş gidişlerde ()	Tuvalet ()	Kantin ()

d)Bunu kime söylediniz?

Hiç kimseye Uzmanına ()	Bir arkadaşına ()	Yöneticilere ()	Rehberlik ()
Anne veya babaya ()	Servis şoförüne ()	Öğretmene ()	

3)Öğrenciler diğer öğrenciler veya sizin hakkınızda doğru olmayan hikayeler anlattılar mı?

a)Bu ne sıklıkta oldu?

Asla fazla ()	Haftada bir defa ()	Haftada 5 defadan ()
Haftada bir defadan az ()	Haftada 2-4 kez ()	

b)Bu kim tarafından yapılmıştı?

Kız ()	Erkek ()	Bir Grup ()
------------	--------------	-----------------

c)Bu nerede oldu?

Sınıf ()	Oyun bahçesi ()	Koridorlar ()
Okula geliş gidişlerde ()	Tuvalet ()	Kantin ()

d)Bunu kime söylediniz?

Hiç kimseye Uzmanına ()	Bir arkadaşına ()	Yöneticilere ()	Rehberlik ()
Anne veya babaya ()	Servis şoförüne ()	Öğretmene ()	

4)Öğrenciler yaptıkları faaliyet,etkinlik,oyun vb .aktivitelerde sizi aralarına almadılar mı?

a)Bu ne sıklıkta oldu?

Asla fazla ()	Haftada bir defa ()	Haftada 5 defadan ()
Haftada bir defadan az ()	Haftada 2-4 kez ()	

b)Bu kim tarafından yapılmıştı?

Kız ()	Erkek ()	Bir Grup ()
------------	--------------	-----------------

c)Bu nerede oldu?

Sınıf ()	Oyun bahçesi ()	Koridorlar ()
Okula geliş gidişlerde ()	Tuvalet ()	Kantin ()

d)Bunu kime söylediniz?

Hiç kimseye Uzmanına ()	Bir arkadaşına ()	Yöneticilere ()	Rehberlik ()
Anne veya babaya ()	Servis şoförüne ()	Öğretmene ()	

5)Öğrenciler size veya diğer öğrencilere ait olan şeyleri izinsiz aldılar mı?

a)Bu ne sıklıkta oldu?

Asla fazla ()	Haftada bir defa ()	Haftada 5 defadan ()
Haftada bir defadan az ()	Haftada 2-4 kez ()	

b)Bu kim tarafından yapılmıştı?

Kız ()	Erkek ()	Bir Grup ()
------------	--------------	-----------------

c)Bu nerede oldu?

Sınıf ()	Oyun bahçesi ()	Koridorlar ()
Okula geliş gidişlerde ()	Tuvalet ()	Kantin ()

d)Bunu kime söylediniz?

Hiç kimseye Uzmanına ()	Bir arkadaşına ()	Yöneticilere ()	Rehberlik ()
Anne veya babaya ()	Servis şoförüne ()	Öğretmene ()	

6)Öğrenciler sizin veya diğer öğrencilerin canını acıtmakla tehdit ettiler mi?

a)Bu ne sıklıkta oldu?

Asla fazla ()	Haftada bir defa ()	Haftada 5 defadan ()
Haftada bir defadan az ()	Haftada 2-4 kez ()	

b)Bu kim tarafından yapılmıştı?

Kız ()	Erkek ()	Bir Grup ()
------------	--------------	-----------------

c)Bu nerede oldu?

Sınıf ()	Oyun bahçesi ()	Koridorlar ()
Okula geliş gidişlerde ()	Tuvalet ()	Kantin ()

d)Bunu kime söylediniz?

Hiç kimseye Uzmanına ()	Bir arkadaşına ()	Yöneticilere ()	Rehberlik ()
Anne veya babaya ()	Servis şoförüne ()	Öğretmene ()	

Aşağıda yazılı olan yerlerde kendinizi ne kadar güvende hissediyorsunuz?(Her bir soru için tek bir kutuyu işaretleyiniz.)

	Çok güvensiz ve korkmuş	Güvensiz ve korkmuş	Biraz güvenli	Güvenli	Çok güvenli
Sınıfta					
Bahçede					
Koridor veya kantinde					
Okula gidiş ve dönüş yolunda					
Tuvalette					
Okul öncesi veya sonrası etkinliklerde					

	Kesinlikle doğru değil	Bazen doğru	Sık sık doğru	Tamamen doğru
Eğer birisinin zorbalığa uğradığını görürlerse diğer çocuklar yardım ederler				
Birisinin zorbalığa uğradığını gören diğer çocuklar öğretmenlerine söylerler				
Eğer birisi teneffüste yalnızsa diğerleri onu birlikte oynamaya çağırırlar				
Öğrenciler diğer arkadaşlarını daha çok çalışması için desteklerler				
Öğrenciler birbirlerini incitmek veya eşyalarını almakla tehdit etmek konusunda çok şikayette bulunurlar				
Birisine zorbalık yapıldığını gören öğretmenler hemen yardıma koşarlar				
Bu okulda herkes kendini güvende hisseder				